

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

Факультет ФІНАНСІВ І ОБЛІКУ

Кафедра ФІНАНСІВ

Рівень вищої освіти	Другий (магістерський)
Спеціальність	Фінанси, банківська справа та страхування
Освітня програма	Фінанси і кредит
Група	8.02.072.080.22

ДИПЛОМНА РОБОТА

**на тему: «Управління оборотним капіталом
сільськогосподарського підприємства»**

Виконав: студент Олександр КОТЕНКО

Керівник: к.е.н., професор Ірина ЖУРАВЛЬОВА

Рецензент: керівник СФГ «НИВА» Шуровський П. Д.

Харків – 2023 рік

РЕФЕРАТ

Магістерська дипломна робота: с. 102, рис.21, табл. 38, джерел 62.

Об'єктом дослідження є процес управління оборотним капіталом на сільськогосподарському підприємстві.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних і науково - методичних положень та практичних рекомендацій щодо вдосконалення управління оборотним капіталом сільськогосподарського підприємства.

Метою дослідження є узагальнення теоретичних основ та розробка методичних підходів і рекомендацій щодо удосконалення системи управління оборотним капіталом.

Для досягнення поставленої мети у процесі дослідження використано такі загальнонаукові методи: метод аналізу, синтезу й формалізації; системно-структурний аналіз; графічні методи та методи статистичного аналізу; метод порівнянь, вертикальний та горизонтальний аналіз, аналіз фінансових коефіцієнтів, таксономічний аналіз та багатомірний факторний аналіз. Використано програмні продукти: MS Office, Ramus.

В результаті проведеного дослідження узагальнено теоретичні основи поняття «управління оборотним капіталом підприємства», проведено узагальнення теоретичних положень та розроблені методичні підходи і практичні рекомендації щодо управління оборотним капіталом сільськогосподарських підприємств, узагальнено теоретичні аспекти управління оборотним капіталом; проаналізований фінансовий стан сільськогосподарських підприємств та запропоновано заходи удосконалення системи забезпечення управління оборотним капіталом.

КЛЮЧОВІ СЛОВА:

ОБОРОТНИЙ КАПІТАЛ, УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМ КАПІТАЛОМ, ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМ КАПІТАЛОМ, СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ ПІДПРИЄМСТВО, АНАЛІЗ, ОПТИМІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ.

REVIEW

Master's thesis: p. 102, fig. 21, table 38, sources 62.

The object of research is the process of working capital management at an agricultural enterprise.

The subject of the study is a set of theoretical, scientific and methodological provisions and practical recommendations for improving the working capital management of an agricultural enterprise.

The purpose of the study is to generalize the theoretical foundations and develop methodological approaches and recommendations for improving the working capital management system.

To achieve this goal, the following general scientific methods were used in the research process: the method of analysis, synthesis and formalization; system-structural analysis; graphical methods and methods of statistical analysis; method of comparisons, vertical and horizontal analysis, analysis of financial ratios, taxonomic analysis and multivariate factor analysis. Software products used: MS Office, Ramus.

As a result of the study, the theoretical foundations of the concept of «working capital management of an enterprise» were summarized, theoretical provisions were generalized and methodological approaches and practical recommendations for managing the working capital of agricultural enterprises were developed, theoretical aspects of working capital management were summarized; the financial condition of agricultural enterprises was analyzed and measures to improve the system of ensuring the management of working capital were proposed.

KEYWORDS:

WORKING CAPITAL, WORKING CAPITAL MANAGEMENT, EFFICIENCY OF WORKING CAPITAL MANAGEMENT, AGRICULTURAL ENTERPRISE, ANALYSIS, OPTIMIZATION OF THE MANAGEMENT PROCESS.

ВСТУП.....	6
1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА	9
2. АНАЛІЗ СТАНУ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМ КАПІТАЛОМ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	21
2.1. Макроекономічний аналіз діяльності підприємств сільськогосподарської галузі	21
2.2. Стратегічний аналіз діяльності сільськогосподарських підприємств Сахновщинської територіальної громади.....	31
2.3. Аналіз динаміки складу та загального обсягу оборотного капіталу ФГ «Зьорнишко».....	54
3. УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМ КАПІТАЛОМ ФГ «ЗЬОРНИШКО».....	62
3.1. Реінженіринг бізнес-процесу управління оборотним капіталом ФГ «Зьорнишко» на основі структурно-функціонального моделювання.....	62
3.2. Методичний підхід до обґрунтування та вибору напрямів розвитку системи управління оборотним капіталом ФГ «Зьорнишко»	73
3.3. Розроблення заходів з удосконалення системи управління запасами та витратами ФГ «Зьорнишко».....	81
3.3.1. Удосконалення процесу управління оборотним капіталом підприємства шляхом оптимізації запасів	81
3.3.2. Удосконалення процесу управління оборотним капіталом підприємства шляхом скорочення маркетингових та логістичних витрат.....	84
3.3.3. Розробка заходів з нейтралізації ризиків збитковості в наслідок нестабільного електропостачання	87
ВИСНОВКИ	93
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	96
ДОДАТКИ	102

ВСТУП

Управління оборотним капіталом є важливою складовою успішної діяльності будь-якого підприємства, включаючи сільськогосподарські, які відносяться до однієї з найважливіших галузей економіки України, оскільки саме сільське господарство забезпечують продовольчу безпеку країни, наповнює бюджет держави валютними надходженнями з експорту та має значний вплив на соціально-економічний розвиток регіонів. Згідно статистичних даних, частка валового внутрішнього продукту в сільськогосподарському секторі економіки була найбільшою серед усіх інших секторів за підсумками 2021 року та становила 10,6% (593367 млн. грн. у цілому за рік), також слід відзначити значний вплив на експортний потенціал, загальна частка якого становила майже 41% в 2021 році.

Попри значний вплив на формування державного бюджету, слід зазначити, що існує недостатня фінансова підтримка з боку держави, відсутність законодавчо визначених гарантій та досконалого правового регулювання для інвесторів, особливо іноземних, які бажають вкладати інвестиційні кошти в розвиток сільськогосподарських підприємств.

Також, важливим аргументом для розвитку управління оборотним капіталом є швидкий розвиток ринкових відносин в нашій країні. Управління оборотним капіталом підприємства має вектор на їх формування в достатньому обсязі при низьких витратах, а також на зростання ефективності їх використання, яке дозволяє підприємству бути більш гнучким та реагувати на зміни на ринку, що є важливим для забезпечення конкурентоспроможності та успішності в сучасних умовах бізнесу. Також, ефективне управління оборотним капіталом може допомогти знизити витрати на обслуговування позик та кредитів, що збільшує загальний прибуток підприємства.

Необхідно вдосконалювати сам механізм управління оборотним капіталом на підприємстві через те, що консервативність чинного законодавства, нестабільність в економічному середовищі та коливання цін призводять до погіршення ефективності господарювання на підприємстві.

Проблематикою теоретичних особливостей використання оборотного капіталу підприємств в своїх наукових роботах займалися велика кількість вітчизняних та зарубіжних вчених, що відображає науковий інтерес до розгляду даної теми. Зокрема, вагомий внесок в дослідження даного питання внесли такі

вчені, як Баранова В. Г., Берест М. М., Бланк І. О., Гоцуляк С. М., Джеймс Картер Ван Хорн, Поддєрьогін А. М., Ротанова А. Г., Філатова З. В., Швець Ю. О.

Хоча велика кількість вітчизняних та зарубіжних науковців розглядали різні аспекти управління оборотним капіталом, проте недостатньо розкритими існують питання, що потребують подальшого наукового розгляду, а саме: теоретичні розробки в області управління оборотним капіталом та розгляд особливостей сучасних умов господарювання, вплив на управління оборотним капіталом внутрішніх і зовнішніх чинників.

Метою дипломної роботи є узагальнення теоретичних основ та розробка методичних підходів і рекомендацій щодо удосконалення системи управління оборотним капіталом.

Відповідно до поставленої мети в дипломній роботі поставленні наступні завдання:

узагальнити підходи до визначення сутності управління оборотним капіталом підприємства;

визначити механізм управління оборотним капіталом підприємства;

проаналізувати методи оцінки ефективності управління оборотним капіталом;

здійснити фінансовий аналіз діяльності фермерських господарств сільськогосподарської галузі;

провести стратегічний аналіз діяльності ФГ «Зьорнишко»;

діагностувати стан та ефективність використання оборотного капіталу фермерських господарств галузі;

змоделювати бізнес-процес управління оборотним капіталом;

розробити методичний підхід до обґрунтування та вибору напрямів розвитку системи управління оборотним капіталом ФГ «Зьорнишко»;

розробити заходи щодо удосконалення системи управління запасами та витратами ФГ «Зьорнишко».

Об'єктом дослідження в роботі є процес управління оборотним капіталом фермерських господарств сільськогосподарського сектору економіки в Україні.

Предметом є сукупність теоретичних і науково - методичних положень та практичних рекомендацій щодо вдосконалення управління оборотним капіталом на сільськогосподарському підприємстві.

Теоретико-методологічна база дипломної роботи коріниться у фундаментальних принципах загальної економічної теорії та теорії фінансового менеджменту. З метою досягнення визначеної цілі в рамках дослідження були використані старанно підібрані і ретельно обґрунтовані загальнонаукові та спеціальні методи.

У даній роботі були використані наступні методи: узагальнення та системного аналізу; методи індукції та дедукції; методи аналізу наукових джерел та нормативно-правових актів; метод морфологічного аналізу – використовувався для розкриття економічного змісту поняття «управління оборотним капіталом підприємства»; методи статистичного аналізу; PEST-аналіз – для оцінки факторів впливу на сільськогосподарську галузь; методи вертикального, горизонтального та коефіцієнтного аналізу – використані при розрахунку показників та оцінки фінансового стану підприємств галузі; метод порівняння; SWOT-аналіз – для оцінювання внутрішнього та зовнішнього стану середовища підприємств сільськогосподарської галузі; метод структурно-функціонального моделювання – при побудові та удосконаленні моделей бізнес-процесу управління оборотним капіталом підприємства; концепція збалансованої системи показників, щоб систематизувати стратегічні цілі та побудувати стратегічну карту для підприємств галузі.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в удосконаленні методичного підходу щодо вибору і обґрунтування стратегічних напрямків розвитку системи управління оборотним капіталом на підґрунті використання методу Франсона - Романе. Отримані результати в ході дослідження мають практичне значення, оскільки можуть бути використані для створення рекомендацій щодо поліпшення управління оборотним капіталом на сільськогосподарському підприємстві.

Отримані результати дослідження, разом з висновками та рекомендаціями, які були викладені в дипломній роботі, опубліковані у науковому журналі «Молодіжний економічний вісник ХНЕУ ім. С. Кузнеця» в поточному році (2023 р.), в тезах VII Всеукраїнської науково-практичної інтернет – конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Сучасні інструменти управління корпоративними фінансами» (2023 р.) та на Всеукраїнській студентській науковій конференції «Фінансова система України в умовах економічних перетворень» (2023 р.).

1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

Управління оборотним капіталом належить до суттєвих аспектів фінансового управління підприємства і включає в себе процеси з планування, контролю та керування грошовими ресурсами та іншими активами, які використовуються у операційному циклі підприємства. Оборотний капітал займає ключову роль у рамках операційного циклу підприємства і ефективно управління ними сприяє забезпеченню фінансової стабільності, зниженню ризиків та забезпеченню достатнього рівня ліквідності.

Оборотний капітал підприємства представляють собою активи, що призначені для забезпечення виробничих процесів, збереження та реалізації готової продукції. Ці активи включають матеріали, незавершену продукцію, готову продукцію, товари на складі, поточні фінансові інвестиції, дебіторську заборгованість та інші поточні вимоги до контрагентів, а також грошові кошти в касі та на розрахункових рахунках.

Ефективне управління оборотним капіталом має вирішальне значення у фінансовому управлінні підприємством, оскільки воно сприяє забезпеченню стабільності виробничого процесу, ефективної діяльності та досягненню позитивних фінансових результатів. Водночас, неправильне управління оборотним капіталом може призвести до збитків та негативно позначитись на фінансовому стані підприємства.

Для успішного розвитку та забезпечення стійкості підприємства важливо мати готовність до змін та швидко реагувати на економічні кризи, які можуть стояти на шляху сучасного бізнесу. Аналіз та вдосконалення системи управління оборотним капіталом на підприємстві є надзвичайно важливими для забезпечення її ефективності в сучасних умовах підприємницької діяльності.

Аналізуючи науково-економічну літературу, варто зазначити, що питання управління оборотним капіталом підприємства трактується по-різному, хоча «оборотний капітал» та «оборотні активи» це одне з найбільш досліджуваних понять як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. При чому, оборотні активи є унормованим терміном Податкового Кодексу України (ПКУ), НП(С)БО. Під оборотним капіталом в наукових роботах розуміють частину капіталу, інвестовану в оборотні активи, що обслуговують виробничий цикл

підприємства, і в оборотні активи, що обслуговують фінансовий цикл підприємства для забезпечення його господарської діяльності з метою отримання додаткового доходу. Аналіз наукових робіт вітчизняних та зарубіжних вчених, дозволяє звести підходи до визначення сутності поняття «управління оборотним капіталом підприємства» в табл. А.1 [39,54,5,2,10,6,57,59], яка знаходиться в додатках (додаток А).

Науковці, досліджуючи дане питання, виокремлювали певні особливості досліджуваної теми, але всі вони висловлювали спільну думку щодо того, що це певна система заходів, які спрямовані на забезпечення високого рівня фінансової стійкості та платоспроможності підприємства.

Для кращого розуміння поняття «управління оборотним капіталом підприємства» потрібно розглядати його через синтез окремих складових, тому виокремимо кожен складову цього поняття та внесемо елементи цього поняття в рис. 1.1.

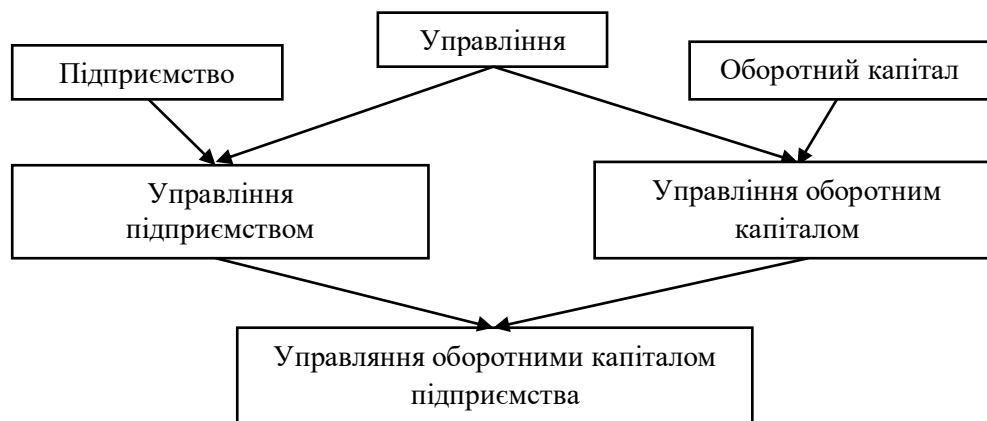

Рис. 1.1. Складові поняття «управління оборотним капіталом підприємства»

Для того, щоб краще розкрити поняття «Управління оборотним капіталом підприємства», необхідно розкрити кожен зі складових.

Аналіз Господарського кодексу України розкриває поняття «підприємство» і зазначає, що це самостійний суб'єкт господарювання. Цей суб'єкт може бути створений відповідним органом з метою задоволення певних потреб, які пов'язані з веденням господарської діяльності. [14].

Поняття «управління» слід розглядати як певний процес, за допомогою якого відбувається вплив суб'єкта управління на об'єкт управління [3,с. 50-52].

Метою управління є створення найбільш ефективну функціонуючу систему на підприємстві, враховуючи інформаційні зв'язки. Сама необхідність в управлінні виникла відразу після виникнення підприємства, для того щоб налагодити на підприємстві найбільш ефективну систему функціонування. Основною функцією для управління є ефективне використання ресурсів, які присутні на підприємстві для збільшення доходів і самого розвитку виробництва.

Значна кількість вчених в своїх наукових роботах займалася дослідженням поняття «оборотний капітал», тому аналіз наукових джерел дозволить зрозуміти сутність цього поняття та узагальнити його, виділивши основні риси цього поняття. Основні підходи до трактування поняття «оборотний капітал» науковцями зведені в табл. Б.1 [16,4,14], яка знаходиться в додатках (додаток Б).

Аналізуючи це поняття, необхідно приділити велику увагу нормативно-правовій базі. Зокрема, аналіз відповідного законодавства надає наступне визначення оборотному капіталу - кошти та їх еквіваленти, які не мають обмежень і їх використанні та інші активи, що можуть бути використані для реалізації господарських операцій протягом певного проміжку часу [41].

Узагальнення наукових джерел та нормативно-правової бази дозволяє виділити найбільш значимі риси для цього поняття: сукупність виробничих фондів у грошовому вираженні; визначаються як певні цінності для фондів підприємства; активи, які призначені для виробничого споживання до року або операційного циклу.

Отже, оборотний капітал — сукупність матеріальних цінностей, які спрямовані на виконання господарських потреб в певний термін .

Для аналізу такого елемента як «управління підприємством» положення, необхідно звернутися до статті 65 Господарського кодексу України [14], можна виділити наступне, що управління підприємством – це постійний і системний вплив власника на роботу працівників, які входять в структурні підрозділи підприємства для забезпечення їх узгодженої роботи і для отримання позитивного результату від діяльності працівників. Управління підприємством здійснюється відповідно до установчих документів. Для ефективності роботи підприємства важливо дотримуватись функції планування, яка передбачає визначення мети і вектору руху в майбутньому, функцію організації, яка передбачає формування структури та розподіл завдань між працівниками,

функцію мотивації, яка спонукає працівників до дій для забезпечення досягнення запланованої мети та функція контролю, яка полягає в контролі виконання підприємством своїх завдань [9, с.49 – 57].

Визначення поняття «управління оборотним капіталом» передбачає наступне, що це процес, який передбачає планування, контроль та координацію операцій з оборотним капіталом підприємства з метою забезпечення ефективного використання цих активів, мінімізації витрат та максимізації прибутку [25, с. 28].

Оборотний капітал це активи підприємства, які призначені для продажу або використання в виробничих процесах протягом короткого періоду часу (зазвичай до 1 року), і включають такі елементи як запаси, дебіторську заборгованість та грошові кошти. Оптимальне управління оборотним капіталом дозволяє підприємству забезпечити стабільну ліквідність, зменшити ризики заборгованості та збільшити прибуток [21, с. 124].

Отже, проаналізувавши кожен з елементів поняття, можна зазначити, що «управління оборотним капіталом підприємства» є частиною фінансової політики підприємства, яка направлена на вирішення поточних фінансових проблем підприємства з метою поліпшення наявного фінансового стану та підвищення його фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності.

Механізм управління оборотним капіталом включає ряд ключових етапів, які спільно допомагають підприємству ефективно використовувати свої ресурси та досягати поставлених цілей. Ці етапи включають аналіз поточного стану оборотного капіталу, постановку цілей управління, розроблення стратегій та реалізацію заходів, які необхідні для досягнення поставлених цілей. Аналіз поточного стану дозволяє виявити проблеми та визначити критичні оборотні активи. Постановка цілей визначає бажані результати управління, а розроблення стратегій та реалізація заходів допомагають підприємству здійснювати конкретні дії для покращення ефективності використання оборотного капіталу. Цей механізм допомагає підприємствам оптимізувати свою діяльність, забезпечити стабільну фінансову позицію та підвищити конкурентоспроможність на ринку [12, с. 3].

У сучасних умовах динамічного розвитку ринку та зростаючої конкуренції питання ефективного використання ресурсів та оптимізації управління є надзвичайно актуальними для підприємств. Механізм управління оборотним капіталом включає стратегічні та тактичні елементи, що

допомагають підприємствам досягти своїх цілей та підвищити ефективність своєї діяльності.

Важливими елементами управління оборотним капіталом є стратегія та тактика управління. Стратегія встановлює план дій, які шляхом дотримання певних правил та обмежень, ведуть до поставленої мети. Тактика передбачає конкретні прийоми та методи, які допомагають досягнути поставленої мети в певний момент часу [7, с. 31-33].

Важливо зазначити, що управління оборотним капіталом це певна система зі своїми підсистемами, які мають свою специфіку та використовуючи власний інструментарій, дозволяють отримати результат, який був запланований під час встановлення мети.

Аналіз наукових статей Ходжава К. Я., Пархоменко О. П. та Римарчук А. М., дозволяє схематично відобразити систему управління оборотним капіталом наступним чином в рис. 1.2 [44, 36, 55].

Рис. 1.2. Система управління оборотним капіталом підприємства

Основною метою управління оборотним капіталом підприємства є забезпечення ефективного використання ресурсів підприємства для здійснення операційної діяльності та максимізації прибутку. Управління оборотним капіталом включає в себе планування, контроль і оптимізацію процесів

пов'язаних з придбанням, зберіганням, переробкою та продажем товарів або послуг. Підприємство повинно забезпечити належний рівень запасів, що забезпечить продовольчу безпеку та уникнення втрат внаслідок нестачі матеріалів та комплектуючих, а також виробничого процесу, що простоїть через недостатність оборотних коштів. Оптимізація управління оборотним капіталом дозволяє підприємству знизити витрати та збільшити прибуток.

До конкретних цілей управління оборотним капіталом можна віднести:

1. Зниження рівня запасів до необхідного мінімуму для зменшення затрат на зберігання і уникнення застою товарів на складах;
2. Максимізація оборотності запасів та забезпечення наявності необхідних матеріалів і компонентів для виробництва продукції;
3. Керування грошовими потоками для забезпечення підприємства достатньою кількістю грошових ресурсів для здійснення поточних операцій;
4. Забезпечення оптимальної структури балансу та підтримки фінансової стабільності підприємства шляхом оптимізації кредиторської та дебіторської заборгованості;
5. Аналіз ринкових умов та потреб споживачів, що дозволяє забезпечити необхідну кількість та якість товарів і послуг, що відповідає вимогам ринку;
6. Моніторинг та аналіз діяльності підприємства для виявлення можливостей, які здатні покращити управління оборотним капіталом та розробка ефективних стратегій для досягнення поставлених цілей.

Система управління оборотним капіталом підприємства охоплює комплекс заходів, які спрямовані на ефективне використання грошових коштів та інших активів, що призначені для реалізації чи використання в операційному циклі. Ця система включає в себе такі етапи, як планування, збір інформації, аналіз, прийняття рішень та контроль за їх виконанням [29, с. 24-34].

Управління оборотним капіталом є важливим елементом фінансового управління підприємства. Його основна мета - забезпечити достатній рівень обігових засобів для здійснення операційного циклу, зменшити ризик виникнення ліквідності та забезпечити максимально можливий рівень прибутку при оптимальному використанні ресурсів. Для досягнення цих цілей необхідно планувати, контролювати та оптимізувати використання оборотного капіталу підприємства відповідно до його потреб та ресурсних можливостей [20].

Слід зазначити, що система управління оборотним капіталом підприємства розробляється поетапно. Основні етапи зведені в табл. 1.3 [6, 22, 23].

Таблиця 1.3

Основні етапи системи управління оборотним капіталом підприємства

Етапи	Сутність етапу
1	2
1. Дослідження руху оборотних активів підприємства за попередній період	<p>відображає ефективність використання оборотних активів, виявити проблемні місця і розробити стратегію управління оборотним капіталом на майбутнє та включає кілька етапів:</p> <p>I етап - це збір інформації про рух оборотних активів за попередній період. Для цього необхідно використовувати фінансову звітність підприємства, яка містить дані про обсяги запасів, дебіторської та кредиторської заборгованості, грошові кошти та інші оборотні активи.</p> <p>II етап - аналіз динаміки оборотних активів за попередній період. Цей етап дозволяє виявити зміни у структурі та обсягах оборотних активів, їх динаміку зростання або зниження.</p> <p>III етап - визначення ефективності використання оборотних активів. Для цього використовують різні показники, такі як оборотність запасів, дебіторської та кредиторської заборгованості, тривалість циклу обігу грошових коштів та інші. Ці показники дозволяють оцінити ефективність управління оборотним капіталом та виявити проблемні місця в цій сфері.</p>
2. Встановлення основних принципів для формування оборотного капіталу на підприємстві	відображає основні принципи та стратегії управління оборотним капіталом, які повинні бути використані для забезпечення ефективного використання цих активів та полягає в пошуку прийняттого співвідношення між максимізацією прибутку та мінімізацією ризику.
3. Методи зменшення обсягу об. капіталу. з метою оптимізації фін. результатів підприємства	полягає в забезпеченні ефективного використання оборотних активів з метою забезпечення максимально можливого рівня прибутку та зниження витрат.
4. Максимізація ефективності використання змінних та постійних оборотних активів підприємства.	полягає в збалансуванні рівня змінних і постійних активів, щоб забезпечити ефективне використання капіталу підприємства. Необхідно забезпечити належне співвідношення між змінними активами, які використовуються в процесі виробництва і продаються з продукцією, і постійними активами, які використовуються для виробництва продукції і є необхідними для діяльності підприємства, але не входять до складу продукту.
5. Забезпечення достатнього рівня ліквідності оборотних активів	це процес забезпечення належного рівня готівкових коштів та інших легко ліквідних активів на підприємстві, щоб мати можливість оперативно виконувати свої зобов'язання перед постачальниками та клієнтами. Управління ліквідністю оборотних активів є важливим елементом ефективного управління фінансами підприємства та дозволяє забезпечити стабільність його фінансового стану.

Закінчення таблиці 1.3

1	2
6. Забезпечення ефективного використання оборотних активів з метою збільшення прибутковості підприємства.	полягає в ефективному використанні цих активів з метою забезпечення максимального доходу для підприємства. Для цього потрібно проводити аналіз ефективності використання оборотних активів, визначати оптимальний рівень запасів, раціональність використання ресурсів, мінімізація затрат на управління цими активами.
7. Моделювання процесу ефективного використання оборотних активів з метою зменшення витрат.	передбачає впровадження ефективної системи управління запасами, контролю за рухом грошових коштів, вчасного поповнення необхідних матеріалів та ресурсів, організацію оптимального планування виробництва та розподілу витрат. Також важливо забезпечити належний рівень обслуговування оборотних активів та їх своєчасне технічне обслуговування для збереження їх показників роботи та продуктивності.
8. Встановлення принципів фінансування конкретних категорій оборотних активів.	полягає в розробці стратегії фінансування та визначенні джерел фінансування для забезпечення потреб в оборотних активах. Для кожного виду оборотних активів можуть бути визначені окремі принципи фінансування, які враховують специфіку цих активів та їх вплив на фінансовий стан підприємства.
9. Оптимізація складу джерел фінансування для досягнення найбільш ефективної структури.	полягає у виборі найбільш ефективних і оптимальних джерел фінансування, що дозволить забезпечити необхідний рівень ліквідності підприємства та мінімізувати витрати.

Необхідно пройти через кілька етапів системи управління оборотним капіталом підприємства, щоб забезпечити ефективне використання ресурсів та досягнення запланованих цілей. Досягнення успіху в управлінні оборотним капіталом може знизити витрати підприємства, збільшити прибуток та забезпечити стабільність діяльності.

Аналіз поточного стану оборотного капіталу дозволяє зрозуміти, які оборотні активи найбільш критичні для успішної діяльності підприємства та які проблеми пов'язані з управлінням цими активами. Це дає змогу визначити основні напрями роботи в майбутньому.

Постановка цілей управління оборотним капіталом допомагає визначити, які результати має бути досягнуто в результаті управління цими активами. Ці цілі повинні бути зорієнтовані на покращення ефективності використання оборотного капіталу та підвищення ефективності діяльності підприємства.

Розроблення стратегій управління оборотним капіталом визначає напрямки дій для досягнення поставлених цілей. Ці стратегії можуть включати

плани зменшення запасів, підвищення швидкості обертання кредиторської та дебіторської заборгованості, управління грошовими потоками та інші заходи.

Реалізація стратегій дозволяє підприємству здійснювати конкретні заходи, які покращують ефективність використання оборотного капіталу та допомагають досягти поставлених цілей. В результаті, підприємство забезпечує ефективне управління оборотним капіталом.

Для ефективного управління оборотним капіталом необхідно забезпечити їх оптимальний рівень, який дозволяє забезпечити найбільш ефективне використання ресурсів підприємства. Для цього необхідно проводити постійний аналіз та контроль за рівнем оборотного капіталу, визначати їх структуру та складові елементи, оптимізувати запаси, забезпечувати раціональне використання коштів та відстежувати терміни розрахунків з контрагентами. Також важливо мати чіткий регламент управління оборотним капіталом та використовувати відповідні фінансові технології та інструменти.

Важливо оптимізувати оборотний капітал підприємства, для підвищення фінансової стійкості та ліквідності, при цьому уникаючи залучення позикових коштів. Основними етапами класичного механізму оптимізації оборотного капіталу і підвищення ліквідності є:

1. Аналіз структури оборотного капіталу підприємства для визначення впливу кожного елемента на ліквідність підприємства.
2. Обрання оптимального рівня запасів, що забезпечує зменшення строків їх обороту і підвищення ліквідності.
3. Оцінка кредиторської заборгованості підприємства, що дозволяє зменшити строк виплат за рахунок відстрочок.
4. Оптимізація дебіторської заборгованості підприємства за рахунок зменшення строків виплат покупцями та збільшення швидкості їх погашення.
5. Керування грошовими коштами підприємства з метою забезпечення оптимального рівня ліквідності та мінімізації затрат на утримання грошових ресурсів.

Оптимізація оборотного капіталу і підвищення ліквідності є важливим елементом фінансового управління підприємством, що дозволяє підвищити ефективність його діяльності та забезпечити стабільність фінансового стану.

Законодавчо в Господарському кодексі України закріплено право суб'єктів господарювання без обмежень самостійно планувати і здійснювати

господарську діяльність, тобто підприємці на власний розсуд обирають методи управління оборотним капіталом [14].

Найпоширенішими методами управління оборотним капіталом відображені на рис 1.3 [56, с.127-130].

Рис. 1.3 Методи управління оборотним капіталом

Метод коефіцієнтів - це метод аналізу фінансового стану підприємства, який використовує різні коефіцієнти для визначення різних аспектів його діяльності, таких як ліквідність, рентабельність, фінансова стійкість тощо. Цей метод зазвичай використовується для порівняння фінансових показників підприємства зі стандартами галузі, або з аналогічними показниками інших підприємств. Використання коефіцієнтного методу дозволяє оцінити наскільки ефективно використовуються ресурси підприємства та його фінансовий стан в цілому, що допомагає приймати адекватні рішення щодо його діяльності. Зазвичай, цей метод використовується для оцінки ліквідності, рентабельності та ефективності управління оборотним капіталом [47, с. 216–221].

До основних коефіцієнтів, які використовують для оцінки ефективності управління оборотним капіталом, належать: коефіцієнт ліквідності (цей коефіцієнт дозволяє визначити, наскільки швидко підприємство може конвертувати свої активи в готівку. Він розраховується як відношення загальної ліквідності до оборотних активів); коефіцієнт оборотності (цей коефіцієнт відображає, скільки разів за період (зазвичай за рік) оборотні активи були повністю змінені у грошовому виразі; коефіцієнт завантаження (цей коефіцієнт відображає, наскільки ефективно використовуються оборотні активи підприємства та відображає скільки оборотних активів підприємства припадає на одну гривню продукції, яка реалізується); коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості (цей коефіцієнт відображає, скільки разів за розглянутий період дебіторська заборгованість була повністю погашена); коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості (цей коефіцієнт

відображає, скільки разів за розглянутий період кредиторська заборгованість була повністю погашена підприємством) [11].

Нормування є одним з методів управління оборотним капіталом, що використовується досить широко. Цей метод полягає у встановленні нормативів для різних видів оборотних активів на підставі досвіду попередньої діяльності підприємства або стандартів галузі. Цей метод доцільно використовувати у наступних ситуаціях:

1. Порівняння з іншими підприємствами: порівняння фінансових показників з показниками конкурентів може допомогти підприємству зрозуміти, наскільки воно ефективно використовує свої оборотні активи порівняно з іншими гравцями на ринку.

2. Визначення нормативів: використання стандартних нормативів дозволяє порівняти результати фінансової діяльності підприємства з нормами, що встановлені регуляторними органами чи іншими організаціями.

3. Визначення внутрішніх цілей: встановлення внутрішніх нормативів дозволяє підприємству визначити цілі, які воно хоче досягти, і виміряти свій прогрес у досягненні цих цілей.

4. Моніторинг ефективності: регулярне використання методів нормування дозволяє підприємству відслідковувати свій прогрес у досягненні цілей та вчасно вносити корективи до своїх стратегій управління оборотним капіталом.

Метод ABC – це метод управління запасами, який дозволяє класифікувати товари (або послуги) на категорії в залежності від їх значення для підприємства. Метод полягає у розбитті товарів на 3 категорії : А, В і С.

Для наочності, метод ABC представлений в табл.1.4 [13,15,19].

Таблиця 1.4

Метод ABC

№	Категорія	Сутність	Особливості
1	2	3	4
1	А	це товари з високою вартістю і в невеликій кількості, що становлять ключові елементи бізнесу. Ці товари мають високий рівень обертання і дуже важливі для успішної діяльності підприємства.	1) потребують постійного контролю за рівнем запасів, оскільки перевищення встановленого рівня може призвести до зайвих витрат на зберігання, а недостатність запасів може призвести до затримки в виробництві та втрати замовлень; 2) можна використовувати стратегію точного замовлення.

Закінчення таблиці 1.4

1	2	3	4
2	B	це товари з середньою вартістю і в середній кількості, що вимагають уваги менше, ніж товари категорії A, але все ж є важливими для діяльності підприємства.	підприємство більше фокусується на зниженні витрат на їхнє зберігання та управління запасами, тобто підприємство може зменшити кількість товарів категорії B на складі, щоб звільнити місце для товарів категорії A або інших більш важливих товарів.
3	C	це товари з низькою вартістю, але в великій кількості, які становлять меншу частину витрат підприємства і можуть бути менш важливими для успішної діяльності.	1) не є ключовими для досягнення прибутковості підприємства, тобто їх можна замовляти меншими партіями або навіть уникати складання запасів (деякі товари категорії C можуть бути важливими для задоволення попиту клієнтів); 2) може використовуватись стратегія масового замовлення.

Метод ABC дозволяє ефективно управляти запасами, зменшити їх вартість і забезпечити належний рівень обслуговування покупців.

Оптимізація оборотного капіталу - це процес підвищення ефективності використання оборотних активів підприємства, який полягає у зменшенні рівня запасів, дебіторської заборгованості та збільшенні термінів оплати кредиторської заборгованості з метою підвищення ліквідності підприємства і зниження рівня його фінансових ризиків.

Оптимізація оборотних оборотного капіталу полягає в підборі оптимальної комбінації між оборотним капіталом і джерелами їх фінансування з метою досягнення максимальної ліквідності підприємства і мінімізації затрат на утримання оборотних активів. Для досягнення цієї мети підприємства можуть використовувати різні методи, такі як метод ABC - аналізу, метод XYZ – аналізу(метод, який поділяє сировину (матеріали) на 3 класи залежно від рівномірності їх споживання у виробництві) [52].

Отже, підприємство може обрати будь-які методи управління оборотним капіталом, зокрема це метод коефіцієнтів, нормування, метод ABC, оптимізацію, але основна мета цих методів – покращити показники фінансової діяльності підприємства та збільшити дохід, мінімізуючи витрати.

2. АНАЛІЗ СТАНУ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМ КАПІТАЛОМ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

2.1. Макроекономічний аналіз діяльності підприємств сільськогосподарської галузі

Сільське господарство є економічно важливою галуззю для розвитку нашої країни, оскільки створює робочі місця для працездатного населення, генерує значний прибуток, забезпечує продукцію для експорту та наповнює державний бюджет валютними коштами [38].

Крім того, саме ця галузь забезпечує харчову безпеку, що стало вкрай важливо після повномасштабного військового вторгнення російських військ на територію України.

Серед структури класифікації видів економічної діяльності в самостійну сферу діяльності, яка поєднана з лісовим та рибним господарством. В свою чергу саме сільське господарство поділяється на дві основні сфери діяльності: рослинництво, яке є більш поширеним та тваринництво.

Аналізуючи дані Державної служби статистики України у 2023 році, слід зазначити, що в період з 2017 по 2021 рр. кількість підприємств, які ведуть сільське, лісове та рибне господарство змінювалась. Відповідні дані наведені в табл. В.1 [32], що знаходиться в додатках (додаток В).

Статистичні дані відображають тенденцію до збільшення кількості підприємств в період з 2017 по 2018 рр., але тенденція змінилась і кількість підприємств почала зменшуватись в період з 2019 по 2021 р., що є наслідком кризових явищ, основним з яких була пандемія [1, с.33-35].

Також важливо додати, що основну частину підприємств протягом аналізованого періоду часу складають малі (показник в межах від 94,4 % до 95,6%), з них мікропідприємства (показник в межах від 83,2 % до 85,0 %) та незначний відсоток припадає на частину господарств середнього (показник в межах від 4,3 % до 5,6 %) та великого розміру (показник знаходиться в межах до 0,1 %).

Відповідно до змін в кількості аналізованих підприємств, відбуваються схожі тенденції змін в обсягах зайнятості населення в сільському, лісовому та рибному господарстві, що демонструють статистичні дані, які зведені в табл. 2.2 [32].

Таблиця 2.2

Кількість зайнятих працівників, які ведуть діяльність в сільських, лісових та рибних господарствах в період з 2017 по 2021 рр.

Роки									
2017		2018		2019		2020		2021	
усього	з них ФОП	усього	з них ФОП	усього	з них ФОП	усього	з них ФОП	усього	з них ФОП
Кількість осіб									
635638	42621	626072	44935	610117	43444	575954	41234	576093	40378

Аналізовані дані відображають незначні коливання кількості працівників за весь аналізований період, але слід констатувати, що велика кількість працездатного населення задіяне в діяльності цих підприємств.

Статистичні дані щодо кількості діючих підприємств за видами економічної діяльності за 2021 р. відображені в табл. Г.1 [32], яка знаходиться в додатках (додаток Г).

Відповідно до відображених даних, лідерами по кількості діючих підприємств за видами економічної діяльності в 2021 р. є «Оптова та роздрібна торгівля» з показником в 26 % від загального, «Промисловість» з показником в 13,2 % від загального і на третьому місці знаходиться «Сільське, лісове та рибне господарство» з показником в 12,9 %, що свідчить про те, що велика кількість працездатного населення працює саме в цій сфері економіки.

Аналіз обсягів реалізованої продукції сільського, лісового та рибного господарства дозволяє оцінити ефективність діяльності господарств даної галузі. Він допомагає зрозуміти, наскільки вдало проводиться виробництво, які є перспективи для розвитку і в яких напрямках потрібно вдосконалювати виробничі процеси. Аналіз показників продуктивності господарств дозволяє виявити проблемні зони і здійснювати рішення, спрямовані на поліпшення ефективності діяльності. Також він є важливим інструментом для прийняття управлінських рішень та розробки стратегій розвитку сільського, лісового та рибного господарства. Тому, важливо проаналізувати статистичні показники, щоб виявити тенденції розвитку цієї економічної галузі та звести аналізовані дані в табл. 2.4.

Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) в сільських, лісових та рибних господарствах
в період з 2018 по 2021 рр.

Показник	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Відхилення		
					2018/ 2019	2019/ 2020	2020/ 2021
Усього, млн. грн.	10148847,1	10725443	11285578,9	15240051,1	576595,9	560135,9	3954472,2
В т. ч. підприємства, млн. грн.	9388092,1	9841060,7	10273152,5	13867032,4	452968,6	432091,8	3593879,9
у % до заг. обсягу реалізації	92,50	91,75	91,03	90,99	-0,75	-0,73	-0,04
В т. ч. ФОП, млн. грн.	760755	884382,2	1012426,3	1373018,7	123627,2	128044,1	360592,4
у % до заг. обсягу реалізації	7,50	8,25	8,97	9,01	0,75	0,73	0,04
Всього сільське, лісове та рибне господарство	540509,3	572748,3	624070,1	943489,3	32239,0	51321,9	319419,2
В тому числі підприємства, млн. грн.	525096,9	556325,9	605483,1	918661,1	31229,0	49157,3	313178,0
у % до заг. обсягу реалізації	97,15	97,13	97,02	97,37	-0,02	-0,11	0,35
В тому числі ФОП, млн. грн.	15412,4	16422,4	18587	24828,2	1010,0	2164,6	6241,2
у % до заг. обсягу реалізації	2,85	2,87	2,98	2,63	0,02	0,11	-0,35

Аналіз показників обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) в сільських, лісових та рибних господарствах в період з 2018 по 2021 рр. дозволяє констатувати, що прибуток за реалізовану продукцію збільшувався за весь аналізований період з 540509,3 до 943489,3 млн. грн. Головний прибуток припадав на діяльність підприємців, де відсоткова частка прибутку була в межах від 97,02% до 97,37%, а частка прибутку від діяльності ФОП була в межах від 2,63% до 2,85%. Відповідні тенденції говорять про позитивний розвиток цієї галузі, з покращенням показників прибутковості.

Для оцінки ефективності діяльності сільських, лісових та рибних господарств необхідно зробити аналіз фінансових результатів. За допомогою цього аналізу проводиться оцінка прибутковості, рентабельності, ефективності використання активів та загальний фінансовий стан [37, с. 122 – 129]. Розбір буде проведений як для загального показника фінансового результату до оподаткування для сільських, лісових та рибних господарств, так і для сільських господарств, основним родом діяльності яких є вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур. Результати дослідження відображені на рис. 2.1 [32].

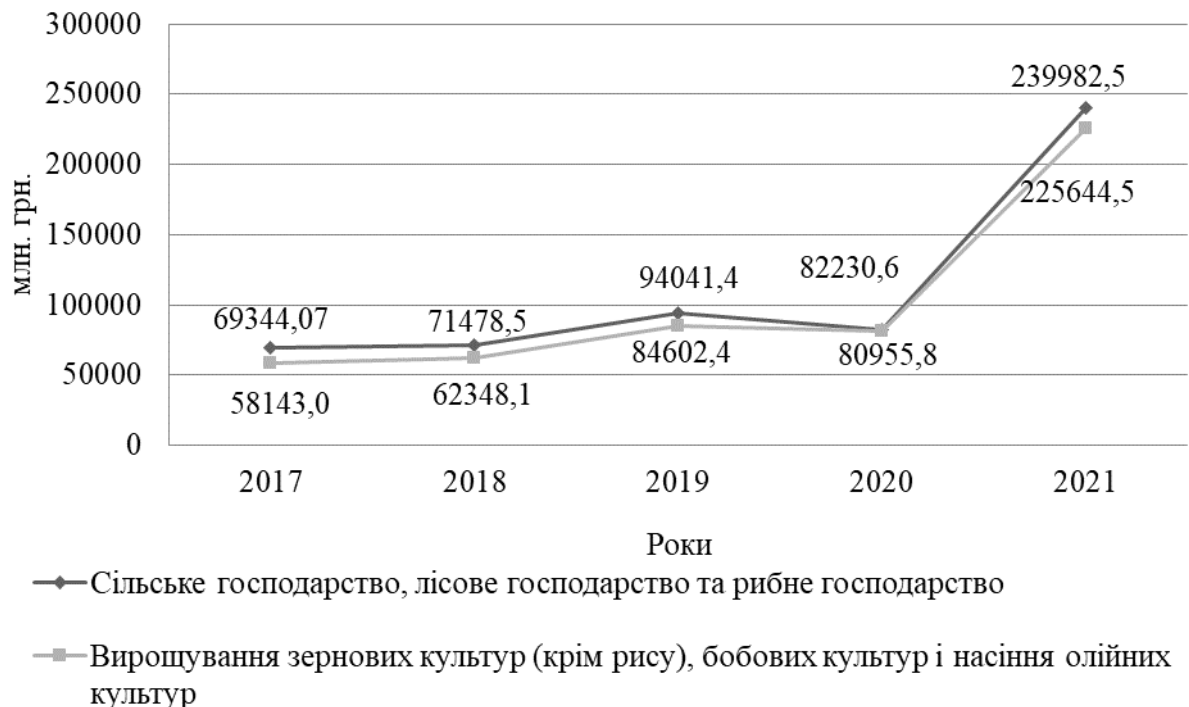

Рис. 2.1. Фінансові результати до оподаткування сільських, лісових та рибних господарств з 2017 по 2021 рр.

Згідно аналізованих даних, в період з 2017 по 2021 рр., сільські господарства, які займались вирощуванням зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур отримували прибуток.

В період з 2017 по 2019 рр. спостерігається тенденція до росту прибутку, в 2020 році незначне зменшення прибуткових коштів, а в 2021 році зріст .

Отже, згідно отриманих даних, ведення сільського господарства в Україні є рентабельною та прибутковою діяльністю.

Важливо продовжувати розвиток цієї сфери господарства, для оптимізації виробництва, впровадження нових технологій, впровадження державної підтримки та збільшення інвестування в сферу сільського господарства.

Щоб проаналізувати фактори впливу на сільськогосподарську галузь економіки з вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур, був проведений PEST – аналіз.

Відповідно до цього аналізу, виділимо чотири групи факторів впливу зовнішнього середовища, які найчастіше враховують в стратегічному аналізі:

Політичні фактори (P – political) - це законодавче середовище, правила і регуляції, які впливають на діяльність підприємства. До таких факторів можна віднести податкову політику, регулювання галузі, стабільність політичної ситуації, відносини з іншими країнами та інші.

Економічні фактори (E - economic) - це стан економіки в цілому та фактори, які впливають на діяльність підприємства, такі як інфляція, безробіття, курс валют, рівень доходів населення та інші.

Соціальні фактори (S - social) - це зміни в поведінці, думках та потребах споживачів та інших соціальних груп, які можуть вплинути на діяльність підприємства. До таких факторів можна віднести демографічні зміни, культурні та соціальні тренди, зміни в споживчому підході та інші.

Технологічні фактори (T- technological) - це зміни в технологічному середовищі, які можуть впливати на діяльність підприємства. До таких факторів можна віднести новітні технології, зміни в інформаційному середовищі, наукові відкриття та інші [61].

Експертним шляхом було встановлено вагу, яка відображає його значущість у групі (за умови, що вплив усіх факторів однієї групи становить «1») та бал, що встановлюється за шкалою від 1 до 5 і відображає ступінь

врахування цього фактора у діяльності підприємства (1 – фактор не враховується; 5 – вплив фактора максимально враховується під час розробки стратегії підприємства) для кожного з факторів.

Вага та бал для кожного із обраних факторів була сформована за допомогою експертного опитування. Також, за допомогою коефіцієнта конкордації, поставлена загальна оцінка рівня узгодженості експертів.

Згідно проведених розрахунків та використовуючи метод конкордації, оцінки середнього ступеня узгодженості думок усіх експертів, були проаналізовані наступні фактори:

політичні фактори отримали оцінку узгодженості «0.35» - це говорить про наявність слабого ступеня узгодженості думок експертів;

економічні фактори отримали оцінку узгодженості «0.42» - це говорить про наявність слабого ступеня узгодженості думок експертів;

соціально-демографічні фактори отримали оцінку узгодженості «0.32» - це говорить про наявність слабого ступеня узгодженості думок експертів;

техніко-технологічні фактори отримали оцінку узгодженості «0.26» - це говорить про наявність слабого ступеня узгодженості думок експертів.

Розраховуємо оцінку для кожного фактора (як добуток ваги та балу), а також сумарну оцінку для кожної з чотирьох груп (сума оцінок факторів у групі) та зведемо тримані дані в табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Матриця PEST – аналізу сільськогосподарських підприємств

Р Політика	вага	бал	оцінка	Е Економіка	вага	бал	оцінка
1	2	3	4	5	6	7	8
1.Податкова політика	0,15	3,7	0,56	1.Економічне зростання	0,20	4	0,80
2.Державне втручання	0,20	3,9	0,78	2.Кред.-гошова політика	0,15	4	0,60
3.Політична стабільність	0,35	4,2	1,47	3.Рівень інфляції	0,25	4,2	1,05
4.Захист вітчизняних товаровиробників	0,20	3,7	0,74	4.Перерозподіл коштів в умовах військового стану	0,25	4	1,00
5.Захист прав споживачів	0,10	3,5	0,35	5. Диспаритет цін	0,15	3,4	0,51
Всього	1	-	3,90	Всього	1	-	3,96

Закінчення таблиці 2.5

1	2	3	4	5	6	7	8
S Соціум	вага	бал	оцінка	T Технологія	вага	бал	оцінка
1.Розподіл доходів	0,25	3.6	0,90	1.Державна підтримка наукових розробок	0,10	3.4	0,34
2.Демографічна ситуація (враховуючи епідемію та військовий стан)	0,15	3.5	0,53	2.Технологічний розвиток галузі	0,20	3.6	0,72
3.Життєвий рівень населення	0,10	3.2	0,32	3.Нові розробки та розвиток	0,25	3.6	0,90
4.Відношення до роботи	0,20	3.6	0,72	4.Швидкість зношування техніки	0,15	3.6	0,54
5.Рівень кваліфікації працівників	0,30	4	1,20	5.Фокусування на новітні технології	0,30	4	1,20
Всього	1	-	3,67	Всього	1	-	3,70

PEST – аналіз відображає, що на сільськогосподарську галузь найбільш впливають економічні та політичні фактори.

Аналізуючи отримані дані, найбільш впливовими на сільськогосподарську галузь є економічні фактори (загальна оцінка за 5 показників – 3,96 з 5). Найбільший вплив на галузь, за оцінками експертів, має показник «Рівень інфляції» з оцінкою - 1,05 та показник «Перерозподіл коштів в умовах військового стану» з оцінкою - 1,00, а найменшу оцінку отримав показник «Диспаритет цін» з оцінкою від експертів - 0,51.

Також, високий вплив на галузь має політичний фактор (загальна оцінка 3,90 з 5). Найбільший вплив на галузь, за оцінками експертів, має показник «Політична стабільність» з оцінкою - 1,47 та показник «Захист вітчизняних товаровиробників» з оцінкою - 0,78. Найменш впливовим показником на політичний фактор є «Захист прав споживачів» з оцінкою 0,35.

Наступним аналізованим фактором є техніко-технологічний (загальна оцінка за 5 показників – 3,70 з 5). Найбільший вплив на галузь, за оцінками експертів, має показник «Фокусування на новітні технології» з оцінкою - 1,20 та показник «Нові розробки та розвиток» з оцінкою - 0,90. Найменш

впливовим показником на політичний фактор є «Державна підтримка наукових розробок» з оцінкою 0,34.

Останнім аналізованим фактором є соціально-демографічний фактор (загальна оцінка за 5 показників – 3,67 з 5). Найбільший вплив на галузь, за оцінками експертів, має показник «Рівень кваліфікації працівників» з оцінкою - 1,20 та показник «Розподіл доходів» з оцінкою - 0,90. Найменш впливовим показником на політичний фактор є «Життєвий рівень населення» з оцінкою 0,32.

Згідно проведеного аналізу, найбільший вплив на галузь надають економічні та політичний фактори. За оцінками експертів, ці фактори отримали майже однакові оцінки, з незначною перевагою економічних факторів. Це пояснюється тим, що ці показники впливають на обставини в яких функціонує підприємство, яке займається сільським господарством в Україні. Політична обстановка в країні взаємопов'язана з економікою і тому їх вплив майже однаковий.

Щодо техніко-технологічного та соціально-демографічних факторів, то на ці фактори власники сільськогосподарських підприємств мають більш вагомий вплив, зокрема для збільшення рівня прибутковості, необхідно проводити курси підвищення кваліфікації працівників, які відповідальні за посадку сільськогосподарських угідь та за збір врожаю. Також, необхідно слідкувати за тенденцією виведення нових гібридних сортів сільськогосподарських культур та обирати більш стійкі до негативних явищ навколишнього середовища культури.

Сільське господарство є важливою галуззю економіки, яка забезпечує населення продуктами харчування [28]. Інвестування у сільське господарство може допомогти збільшити виробництво продуктів харчування, зменшити залежність від імпорту та підвищити експортні можливості країни [48, с. 169 - 173]. Також інвестування може допомогти здійснювати інновації в галузі сільськогосподарства, наприклад, використовувати нові технології для підвищення якості продукції та зменшення негативного впливу на довкілля. Отже, інвестування в сільське господарство може мати позитивний вплив на економіку країни та життя населення.

За даними Державної служби статистики, проаналізуємо обсяги капітальних інвестицій в основний капітал в Україні за період з 2014 по 2021 рр. та відобразимо отримані дані на рис. 2.2 [32].

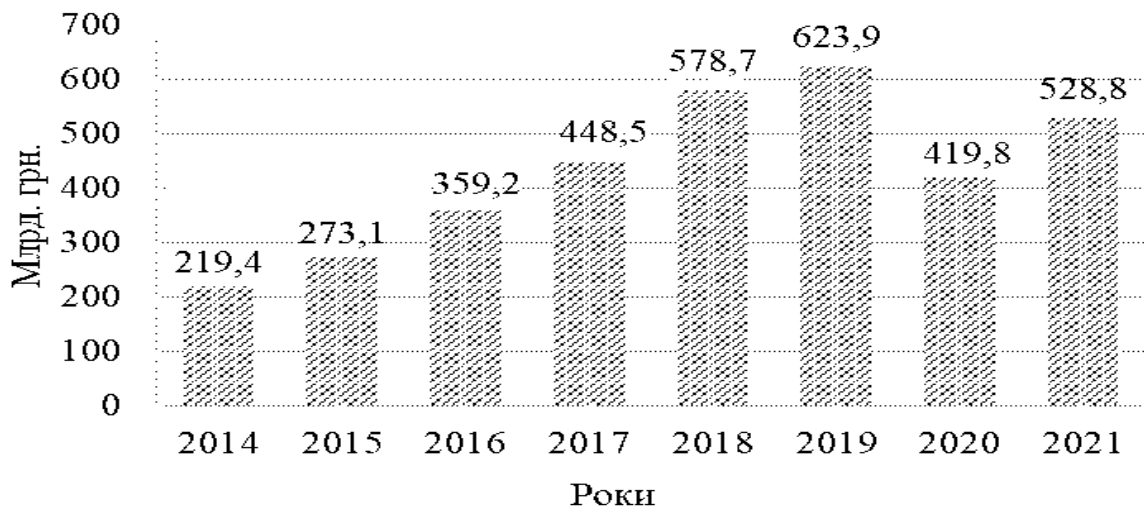

Рис. 2.2. Капітальні інвестиції в основний капітал сільського господарства з 2014 по 2021 рр.

Аналіз капітальних інвестицій дозволяє констатувати, що з 2014 по 2019 рік вбачається тенденція до росту інвестицій з показника 219,4 млрд. грн. до показника 623,9 млрд. грн. В 2020 році цей показник зменшився порівняно з 2019 роком та становив 508,2 млрд. грн., це можна пояснити загальним зменшенням інвестицій через пандемію. Щодо 2021 року, то показник зріс до 673,9 млрд. грн.

За даними Державної служби статистики, проаналізуємо капітальні інвестиції за видами економічної діяльності у 2021 році та відобразимо отримані дані в табл. Д.1 [32], що знаходиться в додатках (додаток Д).

Згідно показників, найбільша частка капітальних інвестицій належить «промисловість» - 36,15 %, далі «державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування» - 11,99 % ; наступним йде «будівництво» - 9,80 % і на четвертому місці йде «сільське, лісове та рибне господарство» - 9,29 %. Якщо проаналізувати показник «сільське, лісове та рибне господарство», показник якого 49127,4 млн. грн., то важливо відмітити, що капітальні інвестиції цього показника розподіляються між «сільським господарством, мисливством та наданням пов'язаних із ними послуг», яке отримало 48080,0 млн. грн., «лісовим господарством та лісозаготівлею », яке отримало 48080,0 млн. грн. та «рибним господарством», яке отримало 48080,0 млн. грн. Для наочності дані відображені на рис. 2.3 [32].

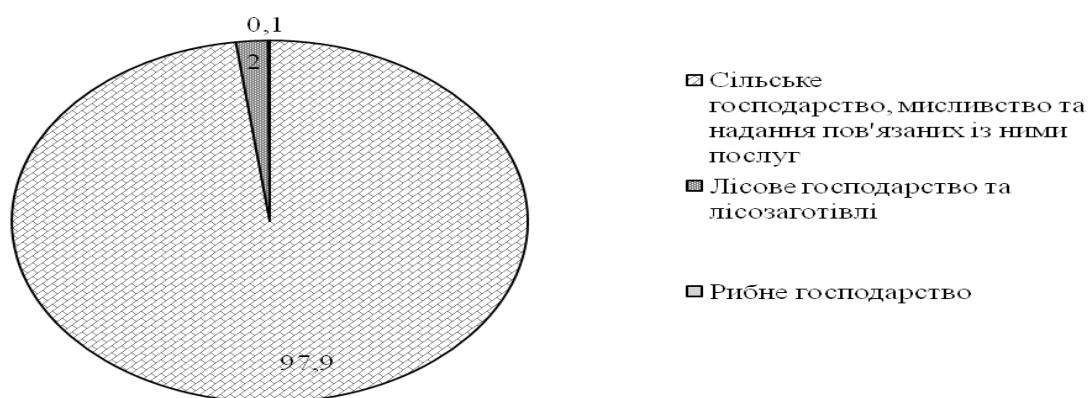

Рис. 2.3. Структура капітальних інвестицій у сільське господарство у 2021 році

Отже, найбільша частина капітальних інвестицій направлена в сільське господарство, а саме 48080,0 млн. грн. Це цілком доцільно, тому що сільське господарство потребує розвитку, необхідно запровадження нових технологій в виробництво сільськогосподарських товарів, це дозволить збільшити врожайність та покращити стресостійкість посівного матеріалу [18, с. 66-69].

Також, аналізуючи дані Державної служби статистики, на рис.2.4, відображено дані щодо розподілу капітальних інвестицій за джерелами фінансування за 2021 рік [32].

Рис. 2.4. Розподіл капітальних інвестицій за джерелами фінансування за 2021 рік

Аналіз розподілу капітальних інвестицій за джерелами фінансування за 2021 рік дозволяє констатувати, що найбільша частка капітальних інвестицій припадає на власні кошти підприємств та організацій, а найменше на кошти інвесторів – нерезидентів.

Важливо додати, що держава впроваджує інвестиційні програми для розвитку сільськогосподарського сектору економіки, зокрема програма «Прискорення приватних інвестицій у сільське господарство» [42] та проект «Прискорення інвестицій у сільське господарство України» [43].

2.2. Стратегічний аналіз діяльності сільськогосподарських підприємств Сахновщинської територіальної громади

Фермерське господарство «Зборнишко» спеціалізується на вирощуванні зернових і олійних культур, зокрема кукурудзи, пшениці, ячменя та соняшника. Загальна площа, яка відведена під вирощування цих культур, становить 455,07 гектара [46]

Посівна площа вирощуваних сільськогосподарських культур 2021 р. відображена на рис. 2.5.

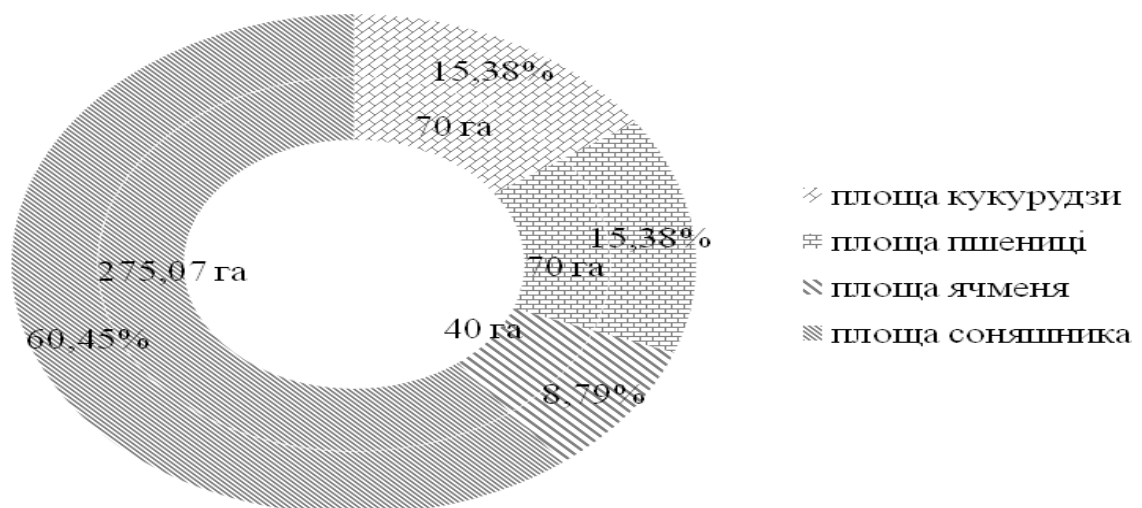

Рис. 2.5. Структура посівних площ ФГ «ЗБОРНИШКО» за вирощуваними культурами в 2021 році.

За допомогою професійного підходу, застосування сучасних методів вирощування та використання якісних добрив і посівного матеріалу, фермерське господарство досягає успіху в отриманні якісних та врожайних показників у вирощуванні зернових та олійних культур.

Основна мета підприємства полягає у забезпеченні кожного якісними, безпечними та смачними продуктами харчування та зміцненні продовольчої безпеки України.

Генеральна мета підприємства передбачає збільшення обсягів вирощуваної продукції, що досягається за допомогою підвищення кваліфікації працівників та впровадження якісного обладнання в діяльність підприємства, а також шляхом реалізації продукції з пошуком нових ринків збуту.

Філософія підприємства базується на якісній посівній продукції, використанні якісного землеоброблюючого обладнання, співпраці з потенційними клієнтами та професіоналізмі та компетентності співробітників.

Основний вид діяльності підприємства полягає у вирощуванні зернових культур, таких як пшениця, кукурудза та соняшника.

Згідно з Класифікацією видів економічної діяльності [30], основним видом діяльності підприємства є «Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур». Цей клас охоплює усі способи вирощування зернових, бобових та олійних культур у відкритому полі. Зазвичай, вирощування зазначених культур комбінується в межах сільськогосподарських одиниць.

Після збору врожаю зерно реалізується в роздрібній або оптовій кількості, в залежності від потреб ринку, через зернопереробні підприємства. У процесі вирощування зернових культур фермерське господарство використовує засоби виробництва, такі як земля, насіння, добрива, препарати для захисту рослин тощо.

Згідно Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [40], фермерське господарство «Зьорнишко» належить до мікропідприємств.

Зробимо відповідні розрахунки відповідно до даних фінансової звітності підприємства та зведемо в табл. 2.7.

Таблиця 2.7

Динаміка показників активів, чистого доходу та кількості робітників
ФГ «Зьорнишко» в 2019 - 2021 рр.

Показник	2019		2020		2021	
	Тис. грн.	Євро	Тис. грн.	Євро	Тис.грн.	Євро
Активи	1 302,7	31 165,07	12 294,3	294 122,01	18 577,9	444 447,37
Чистий дохід	728,9	17 437,8	8467,1	202 562,2	1468,9	35 141,15
Кількість робітників*	3 (+4)		3 (+4)		3 (+4)	

*- через специфіку підприємства, до сезонних робіт можуть залучатись працівники, які не входять до основного штату підприємства

Порівняємо отримані результати з показниками, які передбачені Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та зведемо відповідні дані в табл. 2.8.

Таблиця 2.8

Динаміка показників ФГ «Зьорнишко», що підтверджують його належність до мікропідприємства

Показники	Мікро-підприємства	Малі підприємства	Середні підприємства	Великі підприємства	ФГ «Зьорнишко»		
					2019 р.	2020 р.	2021 р.
Балансова вартість активів	до 350 тисяч євро	до 4 мільйонів євро	до 20 мільйонів євро	понад 20 мільйонів євро	до 350 тисяч євро	до 350 тисяч євро	більше 350 тисяч євро
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	до 700 тисяч євро	до 8 мільйонів євро	до 40 мільйонів євро	понад 40 мільйонів євро	до 700 тисяч євро	до 700 тисяч євро	до 700 тисяч євро
Середня кількість Працівників	до 10 осіб	до 50 осіб	до 250 осіб	понад 250 осіб	до 10 осіб	до 10 осіб	до 10 осіб

Отже, ФГ «Зьорнишко» в 2019 та 2020 році повністю відповідає 3 критеріям мікропідприємства, а в 2021 році лише 2-ма критеріям, але фактично, залишається мікропідприємством.

Для проведення оцінки фінансового стану ФГ «Зьорнишко», необхідно провести експрес аналіз фінансових показників за допомогою вертикального аналізу, що використовується для визначення питомої ваги кожної зі статей активу та пасиву в підсумку балансу в певний проміжок часу та горизонтального аналізу, за допомогою якого можна дослідити динаміку джерел формування та напрямів використання фінансових ресурсів підприємства шляхом встановлення абсолютних та відносних відхилень за статтями пасиву та активу балансу [27, с.8-16].

На основі даних фінансової звітності ФГ «Зьорнишко», було проведено аналіз загальної суми прибутку на підприємстві за допомогою поєднання методів горизонтального та вертикального аналізу та отримані результати зведено в аналітичну таблицю 2.9 та таблицю 2.10.

Таблиця 2.9

Аналіз структури формування фінансових результатів
ФГ «Зьорнишко» в період з 2019 по 2020 рр.

№	Показник	2020 рік			2019 рік			Різниця
		Чистий дохід	Вартість	Прибуток (збиток)	Чистий дохід	Вартість	Прибуток (збиток)	
1	Виручка від реалізації продукції робіт, послуг	20917,6	16430,3	4487,3	3882,2	3769,5	112,7	4374,6
2	Інша операційна діяльність	4385,6	405,8	3979,8	634	13,1	620,9	3358,9
3	Інша звичайна діяльність	0	0	0	0	0	0	0
	Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування			8467,1			733,6	7733,5
4	Витрати (дохід) з податку на прибуток		0			4,7		
	Чистий фінансовий результат			8467,1			728,9	7738,2

Аналіз показників фінансової звітності ФГ «Зьорнишко» в період з 2019 по 2020 рр., дозволяє констатувати, що в підприємства прослідковується тенденція до росту прибутку, тому що в 2019 році підприємство отримало прибуток 112,7 тис. грн., а в 2020 році сума прибутку становила 4487,3 тис. грн., тобто підприємство отримало на 4374,6 тис. грн. прибутку більше. Зросла сума прибутку від операційної діяльності в 620,9 тис. грн. у 2019 році і 3979,8 тис. грн. в 2020 році, тобто ріст прибутку складає 3358,9 тис. грн.

Фінансовий результат також зріс, в 2019 році показника склав 733,6 тис. грн., а в 2020 році показник був 8467,1 тис. грн., тобто на 7733,5 тис. грн. більше. І показник чистого фінансового результату зріс, в 2019 році цей показник був 728,9 тис. грн., а в 2020 році цей показник був 8467,1 тис. грн. , тобто показник зріс на 7738,2 тис. грн.

Також важливо додати, що в 2019 році в фінансових показниках фермерського господарства присутні витрати (дохід) з податку на прибуток в сумі 4,7 тис. грн.

Таблиця 2.10

Аналіз структури формування фінансових результатів
ФГ «Зьорнишко» в період з 2020 по 2021 рр.

№	Показник	2021 рік			2020 рік			Різниця
		Чистий дохід	Вартість	Прибуток (збиток)	Чистий дохід	Вартість	Прибуток (збиток)	
	1	2	3	4	5	6	7	8
1	Виручка від реалізації продукції робіт, послуг	20472	16050	4422	20917,6	16430,3	4487,3	-65,3
2	Інша операційна діяльність	337,3	48,1	289,2	4385,6	405,8	3979,8	-3690,6
3	Інша звичайна діяльність	0	3242,3	-3242,3	0	0	0	-3242,3
	Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування			1468,9			8467,1	-6998,2

Закінчення таблиці 2.10

1	2	3	4	5	6	7	8
4	Витрати (дохід) з податку на прибуток						
	Чистий фінансовий результат		1468,9			8467,1	-6998,2

Аналіз показників фінансової звітності ФГ «Зьорнишко» в період з 2020 по 2021 рр., дозволяє констатувати, що в підприємства є тенденція до зменшення прибутку, тому що в 2020 році підприємство отримало прибуток 4487,3 тис. грн., а в 2021 році сума прибутку становила 4422 тис. грн., тобто підприємство отримало на 65,3 тис. грн. прибутку менше. Зменшилась сума прибутку від операційної діяльності в 3979,8 тис. грн. у 2020 році і 289,2 тис. грн. в 2021 році, тобто зменшення прибутку складає 3690,6 тис. грн. В 2021 році підприємство отримало збиток, згідно показника «Інша звичайна діяльність» в розмірі 3242,3 тис. грн.

Фінансовий результат зменшився, в 2020 році сума показника складає 8467,1 тис. грн., а в 2021 році показник був 1468,9 тис. грн., тобто на 6998,2 тис. грн. менше. І показник чистого фінансового результату зріс, в 2020 році цей показник був 8467,1 тис. грн., а в 2021 році цей показник був 1468,9 тис. грн., тобто показник зменшився на 6998,2 тис. грн.

Отже, за аналізований період з 2019 по 2021 рр. ФГ «Зьорнишко» було прибутковим і отримувало основний дохід від основної діяльності. Тенденція росту прибутку прослідковується в період з 2019 по 2020 рр., але аналіз періоду з 2020 по 2021 рр. відображає скорочення прибутковості. Зменшення прибутковості підприємства може бути наслідком різноманітних факторів, зокрема, враховуючи специфіку підприємства це може бути наслідком падіння попиту на продукцію підприємства, збільшення витрат на виробництво або неефективне використання ресурсів, тому важливо вести більш ефективно управління бізнесом та розробляти стратегії для запобігання таким ситуаціям.

На основі даних фінансової звітності ФГ «Зьорнишко», було розраховано коефіцієнти ліквідності підприємства і отримані дані були відображені в аналітичній таблиці 2.11, 2.12 та 2.13.

Таблиця 2.11

Аналіз показників ліквідності ФГ «Зьорнишко» в 2019 році

Показник	Нормативне значення	На початок 2019 року	На кінець 2019 року	Відхилення
1. Коефіцієнт поточної ліквідності	1,5 - 2	0,64	1,25	0,61
2. Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,5 - 1	0,02	0,03	0,01
3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,2 – 0,35	0,003	0,0003	-0,0022
4. Власні оборотні кошти	> 0	-464,9	187	652
5. Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами	> 0, збільшення	-0,6	0,20	0,77
6. Коефіцієнт забезпеченості запасів і витрат власними оборотними коштами	> 0,5	-0,6	0,21	0,79
7. Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів	збільшення	-0,01	0,001	0,008
8. Коефіцієнт покриття запасів	> 1	-0,03	0,32	0,35

Аналіз показників фінансової звітності ФГ «Зьорнишко» за період 2019 року дозволяє констатувати наступне:

1. Коефіцієнт поточної ліквідності, який є показником фінансової стійкості підприємства і відображає його здатність вчасно погасити поточні зобов'язання за допомогою поточних активів, на початок періоду дорівнює 0,64 тис. грн., а на кінець періоду показник дорівнює 1,25 тис. грн., тобто значення обох показників є меншим, ніж нормативне значення, але прослідковується тенденція до збільшення цього показника;

2. Коефіцієнт швидкої ліквідності, який відображає, наскільки підприємство може забезпечити свої поточні фінансові зобов'язання за

допомогою активів, які можна легко та швидко конвертувати в готівку, на початок періоду дорівнює тис. грн. 0,02, а на кінець періоду показник дорівнює 0,03 тис. грн., тобто значення обох показників є меншим, ніж нормативне значення, але вбачається тенденція до збільшення цього показника;

3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності, який відображає, наскільки швидко підприємство може перетворити свої найбільш ліквідні активи на гроші, щоб забезпечити сплату короткострокових зобов'язань, на початок періоду дорівнює 0,003 тис. грн., а на кінець періоду показник дорівнює 0,0003 тис. грн., тобто значення обох показників є меншим, ніж нормативне значення;

4. Власні оборотні кошти, є важливим елементом фінансової стійкості підприємства, оскільки дозволяють забезпечувати поточні фінансові потреби без потреби в залученні зовнішніх джерел фінансування, на початок періоду підприємство має збиток в розмірі 464,9 тис. грн., але на кінець періоду підприємство отримало прибуток в розмірі 187 тис. грн., тобто підприємству вдалось покрити збитки та отримати прибуток;

5. Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами, дає інформацію про те, наскільки ефективно підприємство використовує свої власні ресурси для забезпечення поточних потреб., на початок періоду дорівнює -0,6 тис. грн., а на кінець періоду показник дорівнює 0,20 тис. грн., тобто значення на початок періоду відображає збиток підприємства, але прослідковується тенденція до збільшення цього показника;

6. Коефіцієнт забезпеченості запасів і витрат власними оборотними коштами, який відображає співвідношення між сумою власних оборотних коштів і вартістю запасів та витрат на виробництво, які оплачуються відразу ж після їх отримання або виконання., на початок періоду дорівнює -0,6 тис. грн., а на кінець періоду показник дорівнює 0,21 тис. грн., тобто значення обох показників є меншим, ніж нормативне значення, але наявна тенденція до збільшення цього показника;

7. Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів, який відображає здатність підприємства до забезпечення своєї поточної діяльності за рахунок власних оборотних коштів, на початок періоду дорівнює -0,01 тис. грн., а на кінець періоду показник дорівнює 0,001 тис. грн., тобто значення обох

показників є низькими, але відображена тенденція до збільшення цього показника;

8. Коефіцієнт покриття запасів, який відображає, наскільки добре запаси покриті зобов'язаннями підприємства, на початок періоду дорівнює - 0,03 тис. грн. , а на кінець періоду показник дорівнює 0,32 тис. грн., тобто значення обох показників є меншим, ніж нормативне значення, але відображена тенденція до збільшення цього показника.

Отже, показники ліквідності фермерського господарства в 2019 році не відповідають нормативним значенням, отже підприємство може мати проблеми зі спроможністю вчасно виконувати свої фінансові зобов'язання перед кредиторами та іншими сторонами. В підприємства були збитки на початку періоду, але показники відображають тенденцію до збільшення рівня ліквідності на кінець періоду, хоча показники залишаються низькими та не відповідають нормативним значенням.

Таким чином, підприємство повинно знайти шляхи для підвищення своєї ліквідності, наприклад, за допомогою оптимізації запасів, залучення додаткових фінансових ресурсів або реструктуризації зобов'язань.

Таблиця 2.12

Аналіз показників ліквідності ФГ «Зборнишко» в 2019 році

Показник	Нормативне значення	На початок 2020 року	На кінець 2020 року	Відхилення
1. Коефіцієнт поточної ліквідності	1,5 - 2	1,25	2,73	1,48
2. Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,5 - 1	0,03	1,95	1,92
3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,2 – 0,35	0,0003	0,60	0,596
4. Власні оборотні кошти	> 0	186,8	5669	5482
5. Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами	> 0, збільшення	0,2	0,63	0,43
6. Коефіцієнт забезпеченості запасів і витрат власними оборотними коштами	> 0,5	0,2	2,21	2,01
7. Коефіцієнт маневреності власних оборотних активів	збільшення	0,001	0,34	0,343
8. Коефіцієнт покриття запасів	> 1	0,3	2,56	2,24

Аналіз показників фінансової звітності ФГ «Зьорнишко» за період 2020 року дозволяє констатувати наступне:

1. Коефіцієнт поточної ліквідності, на початок періоду дорівнює 1,25 тис. грн., а на кінець періоду показник дорівнює 2,73 тис. грн., тобто на кінець періоду підприємство збільшило показник коефіцієнту фінансової стійкості і це значення відповідає нормативу;

2. Коефіцієнт швидкої ліквідності, на початок періоду дорівнює 0,03 тис. грн., а на кінець періоду показник дорівнює 1,95 тис. грн., тобто на кінець періоду підприємство збільшило показник коефіцієнту фінансової стійкості і це значення відповідає нормативу;

3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності, на початок періоду дорівнює 0,0003 тис. грн., а на кінець періоду показник дорівнює 0,60 тис. грн., тобто на кінець періоду підприємство збільшило показник коефіцієнту фінансової стійкості і це значення відповідає нормативу;

4. Власні оборотні кошти, на початок періоду підприємство в розмірі 186,8 тис. грн., а на кінець періоду цей показник дорівнює 5669 тис. грн., тобто є тенденція до збільшення маси власних оборотних коштів і це може свідчити про те, що господарство збільшує кількість фінансових ресурсів для реалізації своєї діяльності;

5. Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами, на початок періоду дорівнює 0,2 тис. грн., а на кінець періоду показник дорівнює 0,63 тис. грн., тобто присутня тенденція до збільшення цього показника;

6. Коефіцієнт забезпеченості запасів і витрат власними оборотними коштами, на початок періоду дорівнює 0,2 тис. грн., а на кінець періоду показник дорівнює 2,21 тис. грн., тобто на кінець періоду це значення відповідає нормативу;

7. Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів, на початок періоду дорівнює 0,001 тис. грн., а на кінець періоду показник дорівнює 0,34 тис. грн., тобто присутня тенденція до збільшення цього показника;

8. Коефіцієнт покриття запасів, на початок періоду дорівнює 0,3 тис. грн., а на кінець періоду показник дорівнює 2,56 тис. грн., тобто на кінець періоду це значення відповідає нормативу.

Отже, показники ліквідності фермерського господарства в 2020 році відповідають нормативним значенням ліквідності і є тенденція до росту показників.

Таблиця 2.13

Аналіз показників ліквідності ФГ «Зборнишко» в 2021 році

Показник	Нормативне значення	На початок 2021 року	На кінець 2021 року	Відхилення
1. Коефіцієнт поточної ліквідності	1,5 - 2	2,73	1,71	-1,02
2. Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,5 - 1	1,95	1,29	-0,66
3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,2 – 0,35	0,60	0,04	-0,56
4. Власні оборотні кошти	> 0	5669	5806	136,90
5. Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами	> 0, збільшення	0,6	0,42	-0,22
6. Коефіцієнт забезпеченості запасів і витрат власними оборотними коштами	> 0,5	2,2	1,68	-0,53
7. Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів	збільшення	0,3	0,06	-0,29
8. Коефіцієнт покриття запасів	> 1	2,6	2,93	0,37

Аналіз показників фінансової звітності ФГ «Зборнишко» за період 2021 року дозволяє констатувати наступне:

1. Коефіцієнт поточної ліквідності, на початок періоду дорівнює 2,73 тис. грн., а на кінець періоду показник дорівнює 1,71 тис. грн., тобто значення відповідає нормативу, але вбачається негативна тенденція до зменшення показників цього коефіцієнта;

2. Коефіцієнт швидкої ліквідності, на початок періоду дорівнює 1,95 тис. грн., а на кінець періоду показник дорівнює 1,29 тис. грн., тобто значення відповідає нормативу, але наявна негативна тенденція до зменшення показників цього коефіцієнта;

3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності, на початок періоду дорівнює 0,60 тис. грн., а на кінець періоду показник дорівнює 0,04 тис. грн., тобто на кінець періоду показник не відповідає нормативу;

4. Власні оборотні кошти, на початок періоду підприємство в розмірі 5669 тис. грн., а на кінець періоду цей показник дорівнює 5806 тис. грн., тобто наявна тенденція до збільшення маси власних оборотних коштів;

5. Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами, на початок періоду дорівнює 0,63 тис. грн., а на кінець періоду показник дорівнює 0,42 тис. грн., тобто присутня тенденція до зменшення цього показника;

6. Коефіцієнт забезпеченості запасів і витрат власними оборотними коштами, на початок періоду дорівнює 2,21 тис. грн., а на кінець періоду показник дорівнює 1,68 тис. грн., тобто обидва показники відповідають нормативу, але відображають негативну тенденцію до зменшення показника;

7. Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів, на початок періоду дорівнює 0,34 тис. грн., а на кінець періоду показник дорівнює 0,06 тис. грн., тобто є тенденція до зменшення цього показника;

8. Коефіцієнт покриття запасів, на початок періоду дорівнює 2,56 тис. грн., а на кінець періоду показник дорівнює 2,93 тис. грн., обидва показники відповідають нормативу і відображають позитивну тенденцію до збільшення показника.

Отже, показники ліквідності фермерського господарства в 2021 році відповідають нормативним значенням ліквідності, але відображена негативна тенденція до зменшення показників.

За аналізом показників ліквідності фермерського господарства «Зборнишко» в аналізований період з 2019 по 2021 рр. вдалося виявити наступне, що в 2019 підприємство мало низькі показники ліквідності підприємства, які не відповідали нормативним значенням, тобто фермерське господарство мало недостатню кількість оборотних активів для покриття зобов'язань і могло потрапити в складні фінансові ситуації, такі як недостатність коштів для платежів, затримки в оплаті постачальникам та інші проблеми, що можуть загрожувати його фінансовій стабільності. В 2020 році показники стали вищими за нормативні значення і відображають тенденцію до росту показників, тобто підприємству вдалося збільшити рівень оборотних активів і може покрити свої короткострокові зобов'язання. Дослідження показників в 2021 році дозволяє констатувати, що показники ліквідності залишаються в межах нормативних значень, але відображають тенденцію до зменшення. Важливо враховувати специфіку підприємства, бо

ліквідність фермерського господарства залежить від багатьох зовнішніх і внутрішніх факторів, зокрема ефективності управління запасами та оборотним капіталом, рівня заборгованості і рівня врожайності.

Врожайність це один із специфічних факторів, які можуть впливати на фінансовий стан фермерського підприємства, зокрема може впливати на рівень ліквідності в фермерському господарстві. Якщо врожай низький то, це може привести до зниження доходів господарства, що в свою чергу може позначитися на ліквідності, зменшивши грошові потоки, а висока врожайність може призвести до збільшення доходів та покращення ліквідності, за умови правильної організації виробництва та продажу продукції.

З використанням даних балансу ФГ «Зьорнишко» був проведений розрахунок відносних показників фінансової стійкості та складено аналітичні таблиці 2.14, 2.15 та 2.16.

Таблиця 2.14

Аналіз показників фінансової стійкості ФГ «Зьорнишко» в 2019 р.

Показник	Нормативне значення	На початок 2019 року	На кінець 2019 року	Відхилення
Коефіцієнт автономії	>0,5, збільш.	-0,16	0,43	0,58
Коефіцієнт фінансової залежності	<2, зменш.	-6,37	2,35	8,72
Коефіцієнт фінансового ризику	<0,5, крит. - 1	-7,37	1,35	8,72
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	>0, збільш.	-2,68	0,34	2,34
Коефіцієнт структури покриття довгострокових вкладень	-	0	0	0
Коефіцієнт довгострокового залучення коштів	0,4	0	0	0
Коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел	0,6	1	1	0

Аналіз показників фінансової звітності ФГ «Зьорнишко» за період 2019 року дозволяє констатувати наступне:

1. Коефіцієнт автономії, на початок періоду, через наявність збитків,

дорівнює -0,16 тис. грн., а на кінець періоду показник дорівнює 0,43 тис. грн., тобто обидва показники є нижчими за нормативне значення, але наявна позитивна тенденція до збільшення цього показника;

2. Коефіцієнт фінансової залежності, на початок періоду, через наявність збитків, дорівнює -6,37 тис. грн., а на кінець періоду показник дорівнює 2,35 тис. грн., тобто обидва показники не відповідають нормативному значенню;

3. Коефіцієнт фінансового ризику, на початок періоду, через наявність збитків, дорівнює -7,37 тис. грн., а на кінець періоду показник дорівнює 1,35 тис. грн., тобто обидва показники не відповідають нормативному значенню;

4. Коефіцієнт маневреності власного капіталу, на початок періоду, через наявність збитків, дорівнює -2,68 тис. грн., а на кінець періоду показник дорівнює 0,34 тис. грн., тобто на кінець періоду показник відображає позитивну тенденцію до покращення;

5. Коефіцієнт структури покриття довгострокових вкладень, через відсутність довгострокових зобов'язань, дорівнює 0;

6. Коефіцієнт довгострокового залучення коштів, через відсутність довгострокових зобов'язань, дорівнює 0;

7. Коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел, через відсутність довгострокових зобов'язань, дорівнює 1.

Отже, проаналізовані показники фінансової стійкості фермерського господарства в 2019 році не відповідають нормативним значенням, але наявна тенденція до наближення цих показників до нормативного рівня. Через те, що показники фінансової стійкості фермерського господарства не відповідають нормативним значенням, то це може свідчити про те, що господарство має проблеми зі здатністю виконувати свої фінансові зобов'язання вчасно і повністю.

Це може бути пов'язано зі зниженням прибутковості, збільшенням заборгованості перед постачальниками, збільшенням витрат та іншими факторами, що впливають на фінансову діяльність господарства.

Недостатня фінансова стійкість може викликати серйозні проблеми для фермерського господарства, включаючи недостатність коштів на оплату зобов'язань, низьку конкурентоспроможність, скорочення виробництва та інші проблеми.

Таблиця 2.15

Аналіз показників фінансової стійкості ФГ «Зьорнишко» в 2020 р.

Показник	Нормативне значення	На початок 2020 року	На кінець 2020 року	Відхилення
Коефіцієнт автономії	>0,5, збільш.	0,43	0,73	0,31
Коефіцієнт фінансової залежності	<2, зменш.	2,35	1,36	-0,98
Коефіцієнт фінансового ризику	<0,5, крит. - 1	1,35	0,36	-0,98
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	>0, збільш.	0,34	0,63	0,29
Коефіцієнт структури покриття довгострокових вкладень	-	0	0	0,00
Коефіцієнт довгострокового залучення коштів	0,4	0	0	0,00
Коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел	0,6	1	1	0,00

Аналіз показників фінансової звітності ФГ «Зьорнишко» за період 2020 року дозволяє констатувати наступне:

1. Коефіцієнт автономії, на початок періоду, через наявність збитків, дорівнює 0,43 тис. грн., а на кінець періоду показник дорівнює 0,73 тис. грн., тобто на кінець періоду значення показника відповідає нормативу;

2. Коефіцієнт фінансової залежності, на початок періоду, через наявність збитків, дорівнює 2,35 тис. грн., а на кінець періоду показник дорівнює 1,36 тис. грн., тобто на кінець періоду значення показника відповідає нормативу;

3. Коефіцієнт фінансового ризику, на початок періоду, через наявність збитків, дорівнює 1,35 тис. грн., а на кінець періоду показник дорівнює 0,36 тис. грн., тобто на кінець періоду значення показника відповідає нормативу;

4. Коефіцієнт маневреності власного капіталу, на початок періоду дорівнює 0,34 тис. грн., а на кінець періоду показник дорівнює 0,63 тис. грн., тобто наявна позитивна тенденція до зростання показників;

5. Коефіцієнт структури покриття довгострокових вкладень, через відсутність довгострокових зобов'язань, дорівнює 0;

6. Коефіцієнт довгострокового залучення коштів, через відсутність довгострокових зобов'язань, дорівнює 0;

7. Коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел, через відсутність довгострокових зобов'язань, дорівнює 1.

Отже, проаналізовані показники фінансової стійкості фермерського господарства в 2020 році відповідають нормативним значенням, тобто підприємство стає більш фінансово стійким. Це означає, що господарство має достатній рівень фінансової стійкості для виконання своїх функцій та розвитку. Такі показники можуть бути досягнуті, коли господарство має достатній рівень власного капіталу, оптимальну структуру заборгованості, достатній рівень ліквідності, здатність генерувати прибуток та забезпечувати рентабельність своєї діяльності.

Таблиця 2.16

Аналіз показників фінансової стійкості ФГ «Зьорнишко» в 2021 р.

Показник	Нормативне значення	На початок 2021 року	На кінець 2021 року	Відхилення
Коефіцієнт автономії	>0,5, збільш.	0,73	0,56	-0,17
Коефіцієнт фінансової залежності	<2, зменш.	1,36	1,78	0,42
Коефіцієнт фінансового ризику	<0,5, крит. - 1	0,36	0,78	0,42
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	>0, збільш.	0,63	0,56	-0,07
Коефіцієнт структури покриття довгострокових вкладень	-	0	0	0
Коефіцієнт довгострокового залучення коштів	0,4	0	0	0
Коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел	0,6	1	1	0

Аналіз показників фінансової звітності ФГ «Зьорнишко» за період 2021 року дозволяє констатувати наступне:

1. Коефіцієнт автономії, на початок періоду, через наявність збитків, дорівнює 0,73 тис. грн., а на кінець періоду показник дорівнює 0,56 тис. грн., тобто значення показників відповідають нормативу, але наявна негативна тенденція до зменшення показників;

2. Коефіцієнт фінансової залежності, на початок періоду, через

наявність збитків, дорівнює 1,36 тис. грн., а на кінець періоду показник дорівнює 1,78 тис. грн., тобто значення показників відповідає нормативу, але присутня негативна тенденція до збільшення цього показника;

3. Коефіцієнт фінансового ризику, на початок періоду, через наявність збитків, дорівнює 0,36 тис. грн., а на кінець періоду показник дорівнює 0,78 тис. грн., тобто значення показників відповідає нормативу, але відображена негативна тенденція до збільшення цього показника;

4. Коефіцієнт маневреності власного капіталу, на початок періоду дорівнює 0,63 тис. грн., а на кінець періоду показник дорівнює 0,56 тис. грн., тобто наявна негативна тенденція до зменшення показників;

5. Коефіцієнт структури покриття довгострокових вкладень, через відсутність довгострокових зобов'язань, дорівнює 0;

6. Коефіцієнт довгострокового залучення коштів, через відсутність довгострокових зобов'язань, дорівнює 0;

7. Коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел, через відсутність довгострокових зобов'язань, дорівнює 1.

Отже, проаналізовані показники фінансової стійкості фермерського господарства в 2021 році відповідають нормативним значенням, тобто підприємство є фінансово стійким, але наявна негативна тенденція до погіршення фінансових показників підприємства.

Протягом аналізованого періоду в підприємстві відсутні довгострокові зобов'язання, а показники які були проаналізовані відображають, що підприємство в 2019 році мало низькі показники фінансової стійкості, але була наявна тенденція до покращення.

Дослідження показників 2020 року відображає, що фермерському господарству вдалося покращити показники фінансової стійкості і отримані показники відповідали нормативним значенням. Покращення показників фінансової стійкості фермерського господарства може вказувати на те, що підприємство стало більш здатним витримувати фінансові ризики та зберігати стабільну фінансову позицію.

Щодо 2021 року, то показники відповідають нормативним значенням, але їх аналіз дозволяє констатувати, що наявна негативна тенденція до зниження фінансової стійкості підприємства.

Фінансова стійкість є ключовим елементом успішної діяльності фермерських господарств, оскільки вона забезпечує надійну базу для

здійснення різних інвестиційних рішень та можливість виживання під час фінансових труднощів. Для покращення показників фінансової стійкості фермерського господарства необхідно: ефективне управління фінансами, зниження витрат, залучення кредитів та інвестицій, вдосконалення управління. Базуючись на даних фінансової звітності підприємства ФГ «Зьорнишко», був проведений розрахунок, що характеризують прибутковість діяльності (рентабельність) господарюючого суб'єкта та складена аналітична табл. 2.17.

Таблиця 2.17

Аналіз рентабельності ФГ «Зьорнишко» в період з 2019 по 2021 рр.

Показник	2019 рік	2020 рік	2021 рік
Рентабельність активів (капіталу)	0,61	1,25	0,10
Рентабельність власного капіталу	2	1,77	0,15
Чиста рентабельність реалізованої продукції	0,19	0,40	0,07

Аналіз показників фінансової звітності ФГ «Зьорнишко» за період з 2019 по 2021 рр. дозволяє констатувати наступне:

1. Рентабельність активів, вказує на ефективність використання активів підприємства для забезпечення доходів, тобто в 2019 році цей показник дорівнює 0,61 грн., в 2020 році цей показник дорівнює 1,25 грн., а в 2021 році цей показник дорівнює 0,10 грн.;

2. Рентабельність власного капіталу, відображає яку прибутковість діяльності має підприємство за рахунок власних інвестицій, тобто в 2019 році цей показник дорівнює 2 грн., в 2020 році цей показник дорівнює 1,77 грн., а в 2021 році цей показник дорівнює 0,15 грн.;

3. Чиста рентабельність реалізованої продукції, відображає відношення прибутку від реалізації продукції до виручки від її реалізації після врахування всіх витрат, пов'язаних з виробництвом та реалізацією продукції, тобто в 2019 році цей показник дорівнює 0,19 грн., в 2020 році цей показник дорівнює 0,40 грн., а в 2021 році цей показник дорівнює 0,07 грн.

Отже, аналіз показників рентабельності фермерського господарства «Зьорнишко» в період з 2019 по 2021 рр., демонструє ефективність фінансово-господарської діяльності підприємства. Найвищий рівень

показників рентабельності відображений в 2020 році, менші показники рівня рентабельності відображені в 2019 році, а найнижчий рівень відображений в 2021 році, тобто, 2021 рік був малоефективним згідно фінансово-господарської діяльності підприємства, через низький рівень доходів на 1 гривню реалізованої продукції. Для аналізу динаміки та загальних показників рентабельності сільськогосподарських підприємств, які займаються вирощуванням сільськогосподарських культур, проведемо дослідження та порівняємо показники рентабельності власного капіталу між ФГ «Зьорнишко» та ФГ «Нива» в період з 2019 по 2022 рр., згідно показників фінансової звітності. Дані аналізу ФГ «Нива» представлені в табл. 2.18.

Таблиця 2.18

Аналіз рентабельності ФГ НИВА" в період з 2019 по 2021 рр.

Показник	2019 рік	2020 рік	2021 рік
Рентабельність активів (капіталу)	0,01	0,06	0,12
Рентабельність власного капіталу	0,02	0,12	0,20
Чиста рентабельність реалізованої продукції	0,02	0,12	0,23

Аналіз показників фінансової звітності ФГ «Нива» за період з 2019 по 2021 рр. дозволяє констатувати наступне:

1. Рентабельність активів (капіталу), яка відображає, який прибуток отримує підприємство з кожної гривні, вкладеної в його активи, тобто в 2019 році цей показник дорівнює 0,01 грн., в 2020 році цей показник дорівнює 0,06 грн., а в 2021 році цей показник дорівнює 0,12 грн.;

2. Рентабельність власного капіталу, відображає, який прибуток приносить кожна інвестована власниками грошова одиниця, тобто в 2019 році цей показник дорівнює 0,02 грн. , в 2020 році цей показник дорівнює 0,12 грн., а в 2021 році цей показник дорівнює 0,20 грн.;

3. Чиста рентабельність реалізованої продукції, відображає відношення чистого прибутку до розміру виручки від реалізації продукції підприємства, тобто в 2019 році цей показник дорівнює 0,02 грн. , в 2020 році цей показник дорівнює 0,12 грн., а в 2021 році цей показник дорівнює 0,23 грн.

Проаналізувавши показники рентабельності цих підприємств, можна констатувати, що в період з 2019 та 2020 рр., ФГ «Зьорнишко» було більш рентабельним, але в 2021р. показники відображають, що більш рентабельним

стало ФГ «Нива». Отже, для підвищення рівня рентабельності, фермерському господарству необхідно збільшити врожайність, оптимізувати витрати, знайти нові ринки збуту та підвищити ефективність використання ресурсів.

Для покращення фінансового стану на підприємстві важливо розробляти методи ефективного управління оборотними ресурсами підприємства. Для підвищення рівня ефективності важливо аналізувати як теоретичні ресурси вітчизняних та зарубіжних науковців, так і вивчати приклади практичні відносно управління оборотним капіталом. Підвищення ефективності оборотних активів залежить від вирішення багатьох завдань, починаючи від економічних складових, таких як оптимізація виробництва, пошук додаткових точок збуту вирощеної продукції, зменшення витрат на транспортування та збір продукції так і завдання з узгодженості між складовими етапами управління оборотним капіталом.

Аналіз фінансових показників ФГ «Зьорнишко» в період з 2019 по 2021 рр. відображає слабкі та сильні сторони в діяльності підприємства.

Беручи до уваги показники фінансового аналізу, доцільно буде провести оцінку внутрішніх та зовнішніх чинників, що впливають на діяльність фермерського господарства, використовуючи SWOT-аналіз.

SWOT-аналіз підприємства відображено на рис. 2.6.

Сильні сторони	Слабкі сторони
1.Наявність великої площі землекористування; 2.Забезпеченість кваліфікованим персоналом; 3.Висока якість продукції; 4.Стабільний попит на продукцію; 5.Наявність власних складських приміщень для зберігання продукції	1.Зростання темпів інфляції; 2.Застаріла сільськогосподарська техніка; 3.Швидка зношувальність ОВФ; 4.Залежність від погодних умов; 5.Залежність від соціально-політичної ситуації в країні
SWOT	
1.Залучення інвесторів; 2.Використання більш якісного посівного матеріалу; 3.Виробництво перспективних продуктів сільського господарства; 4.Переобладнання новою с/г технікою; 5.Участь в державних програмах підтримки виробників с/г продукції.	1.Уповільнене посткризове відновлення попиту; 2.Диспаритет цін; 3.Високий рівень податків; 4.Велика кількість конкурентів; 5.Фінансова нестабільність.
Можливості	Загрози

Рис. 2.6. SWOT-аналіз діяльності ФГ «Зьорнишко»

Згідно аналізу, важливо зазначити, що підприємство залежить від політичних та соціальних явищ, які відбуваються в Україні. Вагомий вплив на прибуток підприємства здійснюють погодні умови, кваліфікація працівників та сільськогосподарська техніка. Важливо залучати інвесторів та спрямувати інвестиційні кошти в розвиток підприємства, шляхом закупівлі нового обладнання, засівання сільськогосподарських угідь стійким та врожайним посівним матеріалом та проводити інструктажі працівниками.

Слід відмітити, що керівник підприємства відправляє на навчання працівників для підвищення їх рівня кваліфікації, що позитивно впливає на рівень на роботу підприємства.

Додаткові знання допомагають підвищити плодovitість посівного матеріалу та збільшити швидкість збору сільськогосподарської продукції. Але, для зменшення впливу рівня засухи необхідно додаткова техніка, яка буде займатися іригацією землі.

Для ефективної роботи з новою технікою, необхідно буде провести тренінг з працівниками. Тренінги для працівників є важливою складовою у підготовці персоналу до роботи з новою технікою.

Ці навчальні заходи спрямовані на вивчення можливостей і особливостей роботи нового обладнання, ознайомлення з правилами поводження з технікою та інструктаж з оптимального використання у роботі сільського господарства.

Крім того, такі тренінги допомагають працівникам засвоїти навички ефективного використання цієї техніки, адаптуватися до нових робочих процесів та прискорюють процеси інтеграції нового обладнання в їхню повсякденну практику.

Важливо додати, що зараз є велика кількість високоврожайних культур, які є більш стійкими до умов навколишнього середовища.

Отже, аналіз фінансової звітності відображає, що підприємство вкрай вразливе до негативних явищ навколишнього середовища і відображається на стійкості підприємства, тому вказаний перелік запропонованих заходів може зробити підприємство більш стійким до можливих кризових явищ.

Отримані під час проведення SWOT-аналізу результати можуть бути інформаційною базою під час розроблення стратегії, яка дозволить підприємству бути більш стійким до негативних явищ.

У такому контексті їх доцільно представити у на рис. 2.7.

		Зовнішнє середовище	
		Можливості	Загрози
		Залучення інвесторів; Використання більш якісного посівного матеріалу; Виробництво перспективних продуктів сільського господарства; Переобладнання новою сільськогосподарською технікою; Участь в державних програмах підтримки виробників сільськогосподарської продукції.	Уповільнене посткризове відновлення попиту; Диспаритет цін; Високий рівень податків; Висока кількість конкурентів. Фінансова нестабільність.
Внутрішнє середовище	Сильні сторони	<u>можливості</u>	<u>загрози</u>
	Наявність великої площі землекористування; Забезпеченість кваліфікованим персоналом; Висока якість продукції; Стабільний попит на продукцію; Наявність власних складських приміщень для зберігання продукції.	Зростання обсягів виробництва; Розширення асортименту продукції; Формування ефективної товарної політики.	Диверсифікація виробництва Пошук нових торгових партнерів Відмова від застарілих технологій
	Слабкі сторони	<u>можливості</u>	<u>загрози</u>
	Зростання темпів інфляції; Застаріла сільськогосподарська техніка; Швидка зношуваність ОВФ; Залежність від погодних умов; Залежність від соціально-політичної ситуації в країні.	Модернізація основних засобів; Впровадження передових технологій; Збільшення частки ринку.	Страхування ризиків виробництва; Конкуренція ; Банкрутство.

Рис. 2.7. Розширена матриця SWOT-аналізу сільськогосподарського підприємства «Зьорнишко»

SWOT-аналіз складається з окремих елементів, кожен з яких може мати різну тривалість впливу. Оскільки це важливо для планування дій, можна розглядати ці елементи як короткострокові та довгострокові фактори. Аналізована інформація подана в табл. 2.19.

Таблиця 2.19

Фактори впливу середовища на діяльність сільськогосподарського підприємства «Зборнишко»

Фактори	Оцінювання середовища				Оцінювання підприємства			
	Можливості		Загрози		Сильні сторони		Слабкі сторони	
	коротко-строкові	довго-строкові	коротко-строкові	довго-строкові	коротко-строкові	довго-строкові	коротко-строкові	довго-строкові
1. Залежні від діяльності підприємства 1.1. Інвестиційна діяльність; 1.2. Участь у державних програмах підтримки; 1.3. Фінансова нестабільність; 1.4. Наявність великої площі землекористування; 1.5. Забезпеченість кваліфікованим персоналом; 1.6. Висока якість продукції; 1.7. Наявність власних складських приміщень для зберігання продукції; 1.8. Застаріла с.г. техніка. 2. Незалежні від діяльності підприємства 2.1. Уповільнене посткризове відновлення попиту 2.2. Диспаритет цін; 2.3. Високий рівень податків; 2.4. Висока кількість конкурентів; 2.5. Стабільний попит на продукцію; 2.6. Зростання темпів інфляції; 2.7. Швидка зношуваність ОВФ; 2.8. Залежність від погодних умов; 2.9. Залежність від соціально-політичної ситуації в країні.		1.1; 1.2.	1.3	2.1; 2.2; 2.3; 2.4.	1.5; 1.6.	1.4; 1.7; 2.5.	1.8; 2.6.	2.7; 2.8; 2.9.

Матриця SWOT-аналізу - це інструмент стратегічного планування, який використовується для оцінки внутрішніх сильних і слабких сторін підприємства та зовнішніх можливостей та загроз [62]. Матриця складається

з чотирьох квадрантів, в кожному з яких відображені результати аналізу певної категорії. Верхній лівий квадрант відображає сильні сторони підприємства, верхній правий - можливості на ринку, нижній лівий - слабкі сторони підприємства, а нижній правий - загрози на ринку. Матриця SWOT допомагає підприємству розробити стратегії, які максимально використовують його сильні сторони і можливості, а також уникнути загроз та зменшити вплив слабких сторін [45].

Згідно аналізу, довелося виявити сильні сторони підприємства, зокрема: наявність великої площі землекористування; забезпеченість кваліфікованим персоналом; якість продукції; стабільний попит на продукцію; наявність власних приміщень для зберігання продукції та слабкі сторони підприємства: зростання темпів інфляції; застаріла сільськогосподарська техніка; швидка зношуваність ОВФ; залежність від погодних умов; залежність від соціально-політичної ситуації в країні. Аналізовані показники можуть повідомити керівнику про сильні сторони свого підприємства, які необхідно розвивати та які можуть допомогти в майбутньому виробити стратегію мінімізації слабких сторін підприємства.

Аналіз цих показників допомагає організувати процес вивчення всієї наявної інформації про підприємство, використовуючи власні думки та оцінки. Отримані результати аналізу можуть бути використані для прийняття управлінських рішень керівником підприємства в майбутньому.

2.3. Аналіз динаміки складу та загального обсягу оборотного капіталу ФГ «Зьорнишко»

Аналіз динаміки оборотних активів ФГ «Зьорнишко» дозволяє керівнику сільськогосподарського підприємства не лише зрозуміти, як використовуються наявні ресурси, але й виявити тенденції, ризики та можливості для подальшого розвитку. Вивчення динаміки оборотних активів може вказувати на ліквідність підприємства, тобто на його здатність сплачувати борги та забезпечувати плавний обіг коштів.

Крім того, аналіз оборотних активів може виявити можливості для підвищення ефективності управління ресурсами та допомагає виявити зайві запаси, заборгованість, яка може бути оплачена швидше, або інші резерви для оптимізації роботи підприємства.

Щоб якісно провести експрес-аналіз динаміки складу та загального обсягу оборотних активів підприємства необхідно використати метод горизонтального та вертикального аналізу за даними балансу ФГ «Зборнишко» в період з 2019 по 2021 рр.

За результатами проведених розрахунків сформовані аналітичні табл. Е.1 (додаток Е) та Є.1 (додаток Є) і 2.22 та 2.23.

Аналіз джерел формування фінансових ресурсів означає вивчення джерел, з яких підприємство отримує кошти для фінансування своєї діяльності. При виконанні даного аналізу було визначено наступне:

на початок 2019 року в підприємства поточні зобов'язання перевищують власний капітал підприємства. В підприємства наявні збитки в розмірі 173,6 тис. грн., тобто в цей період часу в господарства наявні проблеми з ліквідністю та виплатою зобов'язань перед кредиторами, а на кінець 2019 року аналіз показників дозволяє констатувати, що відбулися позитивні зміни і фінансовий стан підприємства покращився, вдалося покрити збитки та збільшити власний капітал до показника 666,3 тис. грн., тобто зміни за період складають 728,9 тис. грн., що в відсотковому значенні відображають наступні зміни, з показника ВК (власний капітал) -15,70% до ПЗ (поточні зобов'язання) 115,70% на початок періоду, на кінець періоду ВК 42,6% до ПЗ 57,4%, тобто в підприємства позикові кошти є основним джерелом формування фінансових ресурсів за весь аналізований період в 2019 році. Частка ВК збільшилась і це сприяє зростанню фінансової стійкості підприємства і збільшує незалежність підприємства;

в 2020 році ВК підприємства дорівнює 555,3 тис. грн., а ПЗ 747,4 тис. грн., а на кінець періоду ці показники змінилось і ВК 9022,4 тис. грн., а ПЗ 3271,9 тис. грн., тобто підприємству вдалось збільшити власний капітал на 8467,1 тис. грн., а ПЗ також збільшились до показника в 2524,5 тис. грн. У відсотковому значенні, питома вага змінилась з ВК 42,63% та ПЗ 57,4 % до показників ВК 73,39% та ПЗ 26,6%, тобто зміни складають ВК 30,76% , а ПЗ зменшилось на 30,76%, а це означає що основним джерелом формування фінансових ресурсів підприємства є власні кошти. Тобто в підприємства є певні переваги, через те, що це знижує ризики пов'язані з зовнішнім фінансуванням, такі як відсутність виплат по кредитах, відсутність ризику зміни умов кредитування та інші. Частка ВК збільшилась і це сприяє

зростанню фінансової стійкості підприємства і збільшує незалежність підприємства;

відповідно до даних на початок 2021 року, ВК дорівнює 9022,4 тис. грн., а ПЗ 3271,9 тис. грн., а на кінець періоду ці показники дорівнюють ВК 10411,3 тис. грн., а ПЗ 8166,6 тис. грн., тобто зміни полягають в тому, що ВК збільшилось на 1388,9 тис. грн., а ПЗ збільшилось на 4894,7 тис. грн. Щодо аналізу питомої ваги то на початку періоду показники ВК 73,39 % , а ПЗ 26,6%, а на кінець періоду цей показник змінився і ВК 56%, а ПЗ 44%, тобто показники змінились наступним чином, що ВК зменшилось на 17,35 %, а ПЗ збільшилось на 17,35%. Частка ВК зменшилась і це сприяє зменшенню фінансової стійкості підприємства і зменшує незалежність підприємства, але хоча показники позикових коштів збільшились, основним джерелом формування фінансових ресурсів є власні.

Отже, підприємство за аналізований період збільшує свою фінансову стійкість та незалежність і частка ВК більша чим частка позикових коштів. У підприємства відсутні довгострокові зобов'язання та зобов'язання, які пов'язані з необоротним капіталом, але фермерське господарство використовує короткострокові джерела у структурі позикових коштів і це є негативним фактором, який характеризує погіршення структури балансу та підвищує ризик втрати фінансової стійкості, хоча, доречно буде зазначити, що використання короткострокових джерел у структурі позикових коштів є притаманним для більшості фермерських господарств. Це пов'язано з тим, що фермерські господарства зазвичай мають високу потребу в оборотних засобах, таких як зерно та насіння і вони потребують короткострокового фінансування, щоб забезпечити своєчасну оплату витрат та забезпечити неперервність виробничого процесу.

Зростання величини нерозподіленого прибутку свідчить про збільшення ефективності діяльності підприємства. Важливо додати, що особливо успішним для фермерського господарства був період з 2019 до 2020 року, бо вдалось покрити збитки і отримати прибуток, а період 2020 по 2021 рр. відображає, що показники позикових коштів збільшились і це зменшує незалежність підприємства, але частка ВК перевищує позиковий капітал.

Структура активів ФГ «Зьорнишко» в період з 2019 по 2021 рр.

Стаття активу	Роки											
	2019		2020		2021		2019		2020		2021	
	Абсолютна величина, тис. грн.		Абсолютна величина, тис. грн.		Абсолютна величина, тис. грн.		Питома вага, %		Питома вага, %		Питома вага, %	
	на початок періоду	на кінець періоду	на початок періоду	на кінець періоду	на початок періоду	на кінець періоду	на початок періоду	на кінець періоду	на початок періоду	на кінець періоду	на початок періоду	на кінець періоду
1. Необоротні активи	291,3	368,5	368,5	3353,4	3353,4	4605,4	26,35	28,29	28,29	27,28	27,28	24,79
1.1. Нематеріальні активи	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1.2. Основні засоби	291,3	368,5	368,5	3353,4	3353,4	4605,4	26,35	28,29	28,29	27,28	27,28	24,79
1.3. Довгострокові фінансові інвестиції	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1.4. Довгострокова дебіторська заборгованість	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2. Оборотні активи	814,4	934,2	934,2	8940,9	8940,9	13972,5	73,65	71,71	71,71	72,72	72,72	75,21
2.1. Запаси	789,7	910,3	910,3	2563,6	2563,6	3460,3	71,42	69,88	69,88	20,85	20,85	18,63
2.2. Дебіторська заборгованість	21,5	23,7	23,7	4424,8	4424,8	7187,1	1,94	1,82	1,82	35,99	35,99	38,69
2.3. Грошові кошти	3,2	0,2	0,2	1952,5	1952,5	325,1	0,29	0,02	0,02	15,88	15,88	1,75
3. Необоротні активи та групи вибуття	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
БАЛАНС	1105,7	1302,7	1302,7	12294,3	12294,3	18577,9	100	100	100	100	100	100

Динаміка активів ФГ «Зьорнишко» в період з 2019 по 2021 рр.

Стаття активу	Роки								
	2019			2020			2021		
	Зміни за період			Зміни за період			Зміни за період		
	в абсолютних величинах, тис. грн.	у питомій вазі, %	темп приросту, %	в абсолютних величинах, тис. грн.	у питомій вазі, %	темп приросту, %	в абсолютних величинах, тис. грн.	у питомій вазі, %	темп приросту, %
1. Необоротні активи	77,2	1,94	0,27	2984,9	-1,01	8,10	1252	-2,49	0,37
1.1. Нематеріальні активи	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1.2. Основні засоби	77,2	1,94	0,27	2984,9	-1,01	8,10	1252	-2,49	0,37
1.3. Довгострокові фінансові інвестиції	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1.4. Довгострокова дебіторська заборгованість	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2. Оборотні активи	119,8	-1,94	0,15	8006,7	1,01	8,57	5031,6	2,49	0,56
2.1. Запаси	120,6	-1,54	0,15	1653,3	-49,03	1,82	896,7	-2,23	0,35
2.2. Дебіторська заборгованість	2,2	-0,13	0,10	4401,1	34,17	185,70	2762,3	2,70	0,62
2.4. Грошові кошти	-3	-0,27	-0,94	1952,3	15,87	9761,5	-1627,4	-14,13	-0,83
3. Необоротні активи та групи вибуття	0	0	0	0	0	0	0	0	0
БАЛАНС	197	0	0,18	10991,6	0,00	8,44	6283,6	0	0,51

Аналіз джерел формування фінансових ресурсів дозволяє зробити наступні висновки.

Початок 2019 року характеризується наступними показниками: сума НА (необоротні активи) 291,3 тис. грн. і питома вага НА відносно балансу становить 26,35%, а ОА (оборотні активи) становить 814,4 тис. грн. і питома вага ОА відносно балансу становить 73,65%, а на кінець періоду наявне збільшення НА, яке становить 368,5 тис. грн. і збільшення питомої ваги, яке становить 28,29%, а також показники відображають збільшення ОА, яке становить 934,2 тис. грн., але зменшення питомої ваги відносно показників балансу, яке становить 71,71%, тобто зміни за аналізований період становлять збільшення показників НА на 77,2 тис. грн. та збільшення суми ОА на 119,8 тис. грн., що в відсотковому виразі питомої ваги дорівнюють НА 1,94% , а ОА відносно показників балансу зменшилось на 1,94%. Загальна динаміка збільшення загального обсягу суми оборотних і необоротних активів свідчить про зростання виробничих можливостей підприємства. Зростання необоротних активів за рахунок основних засобів свідчить про підвищення рівня виробничого потенціалу загалом.

Також показники відображають збільшення ОА, основну частину яких становлять запаси, що пов'язано зі специфікою діяльності фермерського господарства, бо цей показник залежить від отриманого врожаю і тим, що основна частина врожаю зерна зберігається в складських приміщеннях для сушки та реалізації в період збільшення ціни на продукцію.

Початок 2020 рік на початку періоду характеризується наступними показниками, сума НА 368,5 тис. грн. і питома вага НА відносно балансу становить 28,29%, а ОА становить 934,2 тис. грн. і питома вага ОА відносно балансу становить 71,71%, а на кінець періоду наявне збільшення НА, яке становить 3353,4 тис. грн. і зменшення питомої ваги, яке становить 27,28%, а також показники відображають збільшення ОА, яке становить 8940,9 тис. грн. і збільшення питомої ваги відносно показників балансу, яке становить 72,72%, тобто зміни за аналізований період становлять збільшення показників НА на 2984,9 тис. грн. та збільшення суми ОА на 8006,7 тис. грн., що в відсотковому виразі питомої ваги відображають зменшення НА 1,01% , а ОА відносно показників балансу збільшилось на 1,01%.

Загальна динаміка збільшення загального обсягу суми оборотних і необоротних активів свідчить про зростання виробничих можливостей

підприємства. Зростання необоротних активів за рахунок основних запасів свідчить про підвищення рівня виробничого потенціалу загалом. Оборотні активи також збільшились. Аналіз цих показників дозволяє констатувати, що підприємство при зростанні виробничого потенціалу, прискорює оборотність майна.

Початок 2021 року на початку періоду характеризується наступними показниками, сума НА 3353,4 тис. грн. і питома вага НА відносно балансу становить 27,28%, а ОА становить 8940,9 тис. грн. і питома вага ОА відносно балансу становить 72,72%, а на кінець періоду наявне збільшення НА, яке становить 4605,4 тис. грн. і зменшення питомої ваги, яке становить 24,79%, а також показники відображають збільшення ОА, яке становить 13972,5 тис. грн. і збільшення питомої ваги відносно показників балансу, яке становить 75,21%, тобто зміни за аналізований період становлять збільшення показників НА на 1252 тис. грн. та збільшення суми ОА на 5031,6 тис. грн., що в відсотковому виразі питомої ваги відображають зменшення НА 2,49% , а ОА відносно показників балансу збільшилось на 2,49%. Загальна динаміка збільшення загального обсягу суми оборотних і необоротних активів свідчить про зростання виробничих можливостей підприємства.

Зростання необоротних активів за рахунок основних запасів свідчить про підвищення рівня виробничого потенціалу загалом. Оборотні активи також збільшились.

Аналіз цих показників дозволяє констатувати, що підприємство при зростанні виробничого потенціалу, прискорює оборотність майна.

Отже, аналіз фінансової звітності дозволяє констатувати, що протягом аналізованого періоду з 2019 по 2021 рр. у підприємстві збільшувались показники НА та ОА, що свідчить про розвиток підприємства та збільшення його потенціалу. Збільшення необоротних активів, таких як майно та обладнання, може свідчити про розвиток технологій виробництва, впровадження нових процесів та технологій, що забезпечує зростання продуктивності праці та підвищення якості продукції. Це може допомогти підприємству збільшити прибуток та підвищити конкурентоспроможність на ринку. Переважання та збільшення в динаміці частки оборотних активів свідчить про формування достатньої мобільної структури майна, а також сприяє прискоренню оборотності сукупних активів підприємства.

Підприємство має «легку» структуру активів, що свідчить про високу мобільність і швидкість обороту майна підприємства. Більшу частку в формуванні оборотних активів формує заборгованість, а грошові кошти становлять меншу частку, що свідчить про проблеми, пов'язані зі своєчасним погашенням рахунків дебіторів, тобто це має негативний вплив на фінансові результати підприємства і його платоспроможність.

Показники дебіторської заборгованості зростали протягом всього аналізованого періоду, що може бути викликано проблемами з оплатою продукції підприємства. 2019 рік характеризується пасивним сальдо (кредиторська заборгованість перевищує дебіторську), тобто підприємство фінансує свої запаси та відстрочення платежів своїх боржників за рахунок невиконання платежів своїм комерційним кредиторам і може свідчити про недостатній рівень платоспроможності підприємства, а в період з 2020 по 2021 рр. характеризуються тим, що на підприємстві виникло активне сальдо (дебіторська заборгованість перевищує кредиторську).

У такому випадку обсяги надання підприємством комерційного кредиту своїм покупцям перевищують розмір коштів, отриманих у вигляді відстрочень платежів від кредиторів і це переважно свідчить про те, що підприємство своєчасно виконує свої зобов'язання перед кредиторами, однак водночас потребує додаткового залучення в господарську діяльність власних коштів.

Динаміка частки грошових коштів у структурі оборотних активів підприємства в досліджуваному періоді демонструє, що в періоді 2019 р., грошова частка зменшилась з показника 3,2 тис. грн. до 0,2 тис. грн., що може призвести до виникнення проблем щодо своєчасного виконання підприємством своїх зобов'язань перед зовнішніми та внутрішніми кредиторами, тому є негативним явищем; в періоді 2020 року грошова частка зросла з показника 0,2 тис. грн. до 1952,5 тис. грн., що оцінюється позитивно, оскільки це приводить до збільшення загального рівня ліквідності активів і зростання платоспроможності підприємства, а в період з 2020 по 2021 рр., грошова частка зменшилась, що може призвести до виникнення проблем щодо своєчасного виконання підприємством своїх зобов'язань перед зовнішніми та внутрішніми кредиторами, тому є негативним явищем; в періоді 2022 р. грошова частка зменшилась з показника 1952,5 тис. грн. до показника в 325,1 тис.

3. УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМ КАПІТАЛОМ ФГ «ЗЬОРНИШКО»

3.1. Реінженіринг бізнес-процесу управління оборотним капіталом ФГ «Зьорнишко» на основі структурно-функціонального моделювання

Для оптимізації бізнес-процесів на підприємстві доцільно користуватися стандарт IDEF (Integrated Definition), який є системою для розробки опису бізнес-процесів, створений Національним інститутом стандартів та технологій США. Його основна мета - допомогти описати, аналізувати, моделювати та вдосконалювати бізнес-процеси в організаціях.

IDEF використовується для моделювання бізнес-процесів з метою їх оптимізації та удосконалення, а також для забезпечення взаєморозуміння між спеціалістами різних департаментів компанії та стандартизації опису бізнес-процесів [26].

IDEF включає в себе набір стандартів, що використовуються для розробки описів бізнес-процесів, включаючи схеми блоків, текстові описи, схеми потоків даних та інші. Ці стандарти можуть бути використані для розробки різних типів документів, таких як різні типи діаграм, звіти та специфікації. [51, с. 44-51].

У процесі моделювання, складні інформаційні системи розділяються на окремі компоненти, які аналізуються ізольовано один від одного (відбувається декомпозиція). За допомогою цього методу створюється модель у вигляді ієрархічної організації окремих діаграм, що полегшує сприйняття. В ході декомпозиції, функціональний блок, який відображає систему в цілому, розкривається на наступній діаграмі. Функціональні блоки, які знаходяться на другому рівні діаграми, визначають основні підфункції функціонального блоку контекстної діаграми (дочірні блоки) [24].

Для побудови бізнес процесів використовуються такі елементи, як:

1. Процес, що позначається як прямокутний блок та відображає основні функції об'єкта, що моделюється. Ці функції можуть деталізуватись до окремих складових шляхом декомпозиції.

2. Стрілка (інтерфейсна дуга), яка необхідна для формування послідовності дій в методології IDEF0 та позначають дані, які входять та виходять з процесу. Сторона блоку на діаграмі відображає її роль, зокрема:

стрілка, яка розташовується ліворуч від блоку, відображає «вхід» та вказує на вхідні дані або ресурси, які необхідні для початку виконання певної операції;

стрілка, яка розташовується праворуч від блоку, відображає «вихід», та представляє собою результат у вигляді вихідних даних або ресурсів від виконання операції;

стрілка, що під'єднується до блоку зверху, позначає «управління», тобто відображають документи, які регламентують виконання операції;

стрілка, що під'єднується до блоку з нижньої сторони, позначає «механізм» та вказує особу, яка відповідає за виконання операції, а також на обладнання або програмне забезпечення, що використовується для цього

3.Тунельна стрілка, яка позначається як дужки на початку чи в кінці стрілки та позначають, що відображені нею дані відсутні на «батьківській» діаграмі [58].

Тобто, застосування стандарту IDEF може допомогти фермерському господарству у таких аспектах:

1. Моделювання бізнес-процесів: за допомогою IDEF підприємство може проаналізувати свої бізнес-процеси, визначити слабкі місця та знайти шляхи для їх поліпшення.

2. Оптимізація процесів: використання IDEF дозволяє виявити зайві кроки та зменшити час та ресурси, витрачені на виконання бізнес-процесів.

3. Покращення комунікації: стандарт IDEF допомагає створити спільну мову для всіх учасників процесу, що дозволяє забезпечити кращу комунікацію та зменшити помилки.

4. Підвищення якості продукції: за допомогою аналізу бізнес-процесів фермерське господарство може знайти способи підвищити якість своєї продукції.

Отже, використання стандарту IDEF може допомогти фермерському господарству в оптимізації бізнес-процесів, підвищенні ефективності управління та поліпшенні якості продукції.

Щоб систематизувати процес управління було розроблено структурно - функціональна модель управління оборотним капіталом ФГ «Зьорнишко» використовуючи програмний продукт для проектування візуальних діаграм Ramus. [60].

Діаграма розробленої моделі відображена на рис. 3.1.

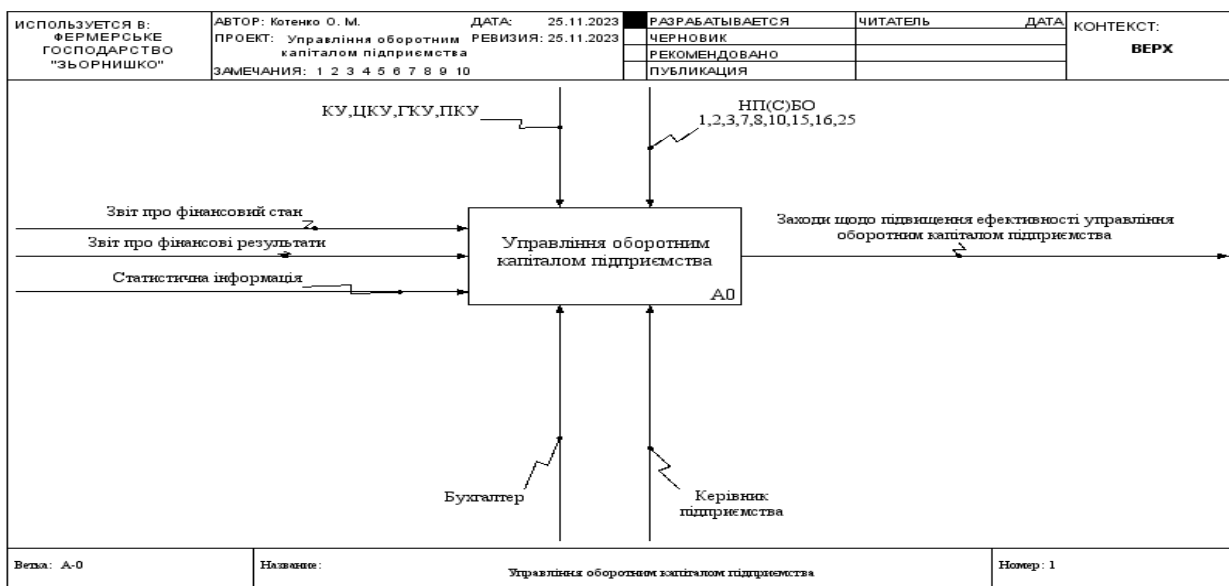

Рис. 3.1. Діаграма моделі управління оборотним капіталом ФГ «Зьорнишко» («AS-IS»)

Дана модель управління оборотним капіталом ФГ «Зьорнишко» розроблена відповідно до даних підприємства та відображає етапи конкретного процесу, метою якого є затвердження керівником підприємства заходів, що необхідні для підвищення рівня управління оборотним капіталом. Дані діаграми відображені на рис 3.2.

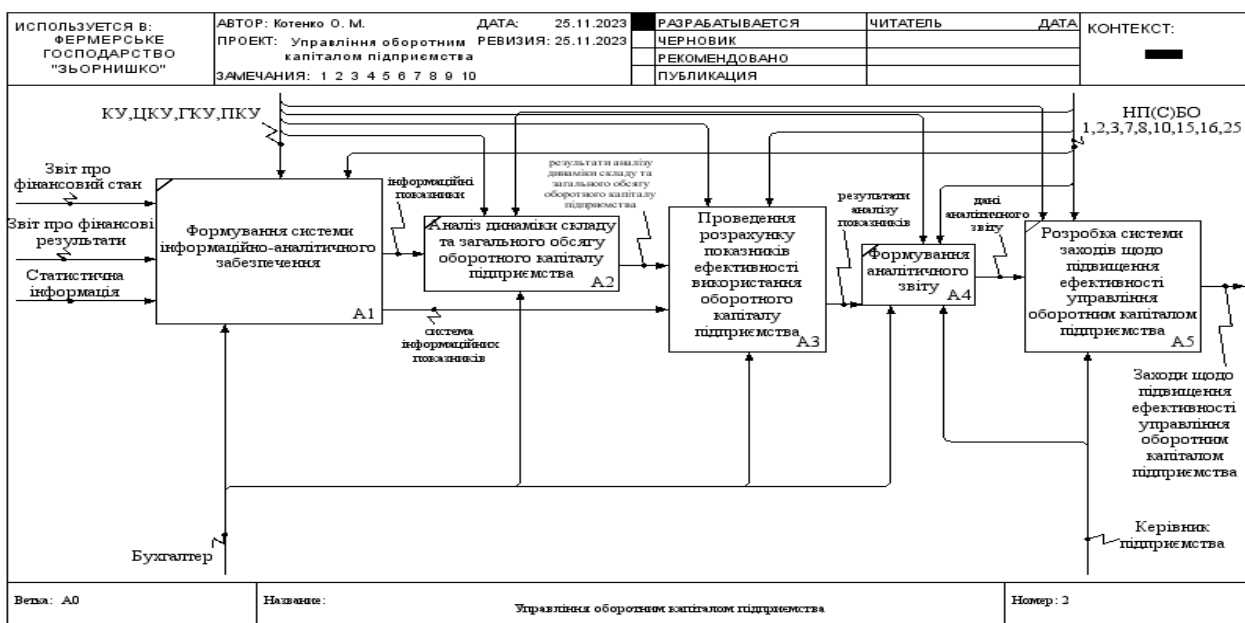

Рис. 3.2. Схематично відображені етапи управління оборотним капіталом ФГ «Зьорнишко», за допомогою декомпозиції І рівня («AS-IS»)

Аналіз декомпозованої моделі управління оборотним капіталом фермерського господарства дозволяє виділити складові, які передують отриманому результату. Основними складовими є: «Формування системи інформаційно - аналітичного забезпечення», «Аналіз динаміки складу та загального обсягу оборотного капіталу підприємства», «Проведення розрахунку показників ефективності використання оборотного капіталу підприємства», «Формування аналітичного звіту», «Розробка системи заходів щодо підвищення ефективності управління оборотним капіталом підприємства».

Формування системи інформаційно-аналітичного забезпечення є важливим етапом у процесі розвитку будь-якого підприємства, оскільки дозволяє забезпечити доступність і якість інформації для прийняття важливих управлінських рішень. Аналіз інформації необхідний для виявлення проблем в фінансовій діяльності підприємства і відповідно до цього, почати процес з оптимізації. Систематизована звітна інформація формується відповідно методичних рекомендацій і положень, які забезпечують якісний та різносторонній аналіз фінансових показників підприємства.

Далі проводиться аналіз динаміки загального обсягу оборотного капіталу підприємства, який дозволяє визначити тенденції зміни рівня активності підприємства та проаналізувати динаміку складу оборотного капіталу за основними видами, яка дозволяє визначити зміни у структурі активів підприємства та їх вплив на загальну ефективність діяльності. Для аналізу динаміки загального обсягу оборотного капіталу підприємства необхідно визначити зміни цього показника за декілька років та проаналізувати тенденції зміни. Для цього можна скористатися фінансовими звітами підприємства, зокрема балансом. Також, можна порівняти динаміку загального обсягу оборотного капіталу з динамікою інших показників, таких як прибуток або витрати. Якщо загальний обсяг оборотного капіталу зростає, а прибуток зменшується, то це може свідчити про неефективне використання активів підприємства.

Основні види оборотного капіталу, при аналізі динаміку складу оборотного капіталу за основними видами, можуть бути проаналізовані, включають запаси, дебіторську заборгованість та грошові кошти. Загальний обсяг кожного виду активів, а також їх відношення до загального обсягу

оборотного капіталу можуть бути визначені для різних періодів часу. Якщо в аналізованому періоді збільшився відсоток запасів у складі оборотного капіталу, це може свідчити про недостатню ефективність управління запасами, що призводить до збільшення витрат на їх зберігання та знецінення. З іншого боку, зменшення відсотку дебіторської заборгованості може свідчити про покращення управління кредитними ризиками та збільшення ефективності відділу продажів. Таким чином, аналіз динаміки складу оборотного капіталу дозволяє виявити проблемні зони та можливості для покращення ефективності діяльності підприємства.

Наступним етапом є розрахунок показників ефективності використання оборотного капіталу, який дозволяє оцінити ефективність управління поточними активами підприємства, зробити висновки про можливості їх оптимізації та підвищення рентабельності підприємства. Доцільно зробити декомпозицію цього етапу, щоб продемонструвати складові цього етапу.

Декомпозиція розрахунку показників ефективності використання оборотного капіталу ФГ «Зьорнишко» відображена в рис. 3.3.

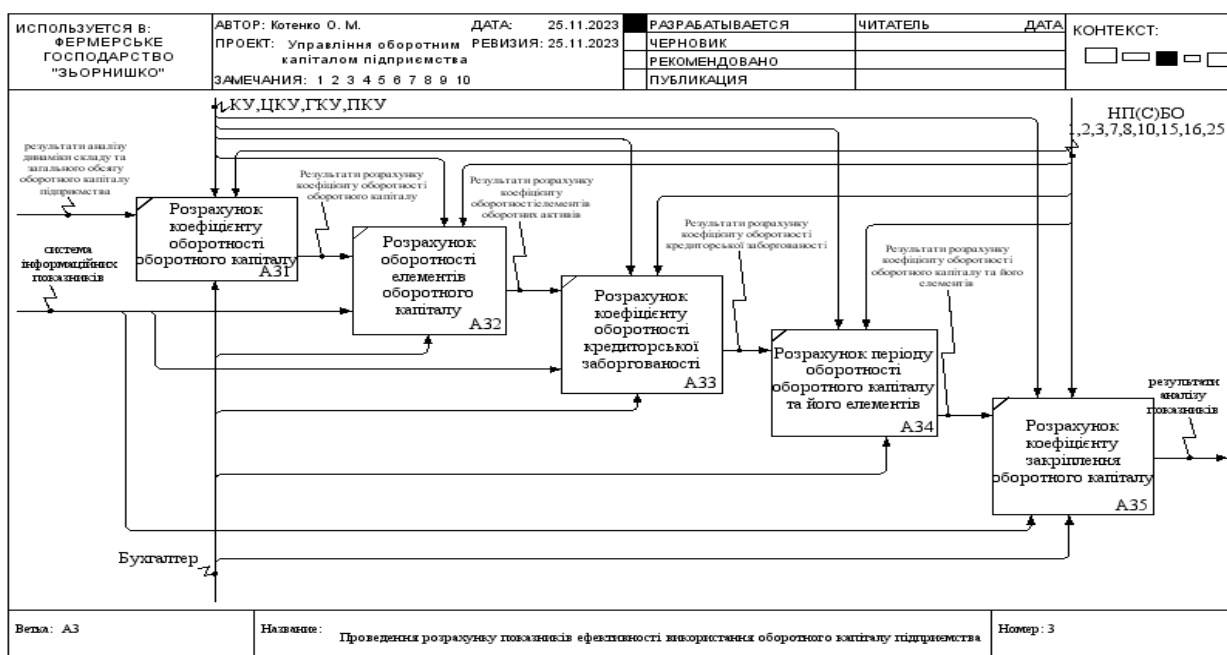

Рис. 3.3. Схематично відображені складові етапу розрахунку показників ефективності використання оборотного капіталу ФГ «Зьорнишко», за допомогою декомпозиції II рівня («AS-IS»)

Аналіз фінансових даних підприємства дозволяє розробити систему необхідних заходів для підвищення рівня управління оборотним капіталом підприємства, що дозволить розробити систему заходів з підвищення фінансової стійкості фермерського господарства, підвищення рівня ліквідності, ефективно використовувати власні та позикові кошти і здійснювати контроль за дебіторською та кредиторською заборгованістю. Сформовані заходи з підвищення фінансової стійкості підприємства формуються в звіт, а далі відбувається процес реалізації визначеної програми та контроль за її виконанням з боку контролюючих органів.

Для більш якісного управління оборотним капіталом на ФГ «Зьорнишко» необхідно розробити більш якісну модель («ТО-ВЕ»), діаграма якої відображена на рис. 3.4.

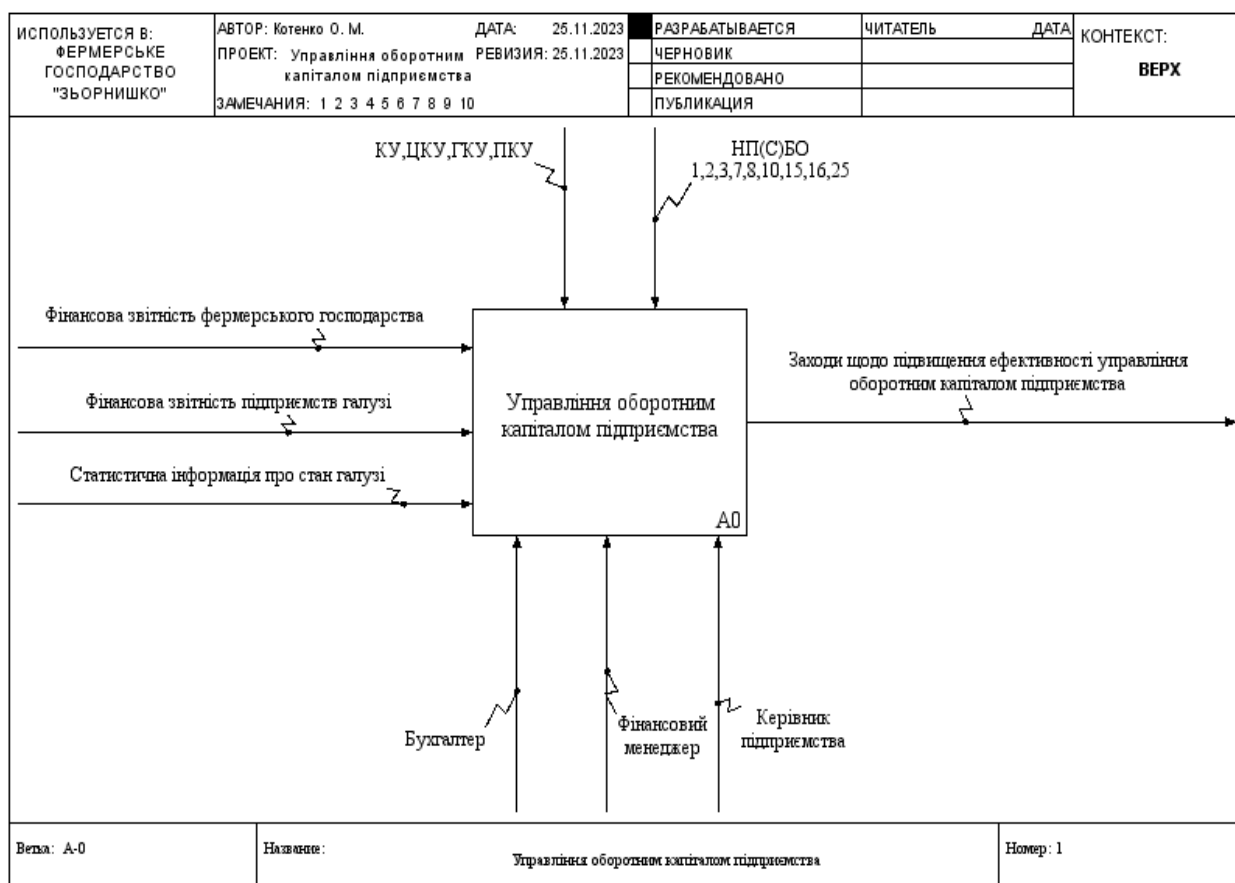

Рис. 3.4. Діаграма управління оборотним капіталом ФГ «Зьорнишко» («ТО-ВЕ»)

Згідно декомпозиції I рівня, процес управління оборотним капіталом для моделі «ТО-ВЕ» в ФГ «Зьорнишко», відповідно до оптимізаційних змін

складається з: «Формування системи інформаційно - аналітичного забезпечення», «Аналіз динаміки складу та загального обсягу оборотного капіталу підприємства», «Оцінка ефективності використання оборотного капіталу підприємства», «Стратегічний аналіз системи управління оборотним капіталом підприємства», «Розробка управлінських заходів щодо підвищення рівня управління оборотним капіталом підприємства», «Реалізація та контроль за виконанням управлінських рішень», яка відображена на рис. 3.5.

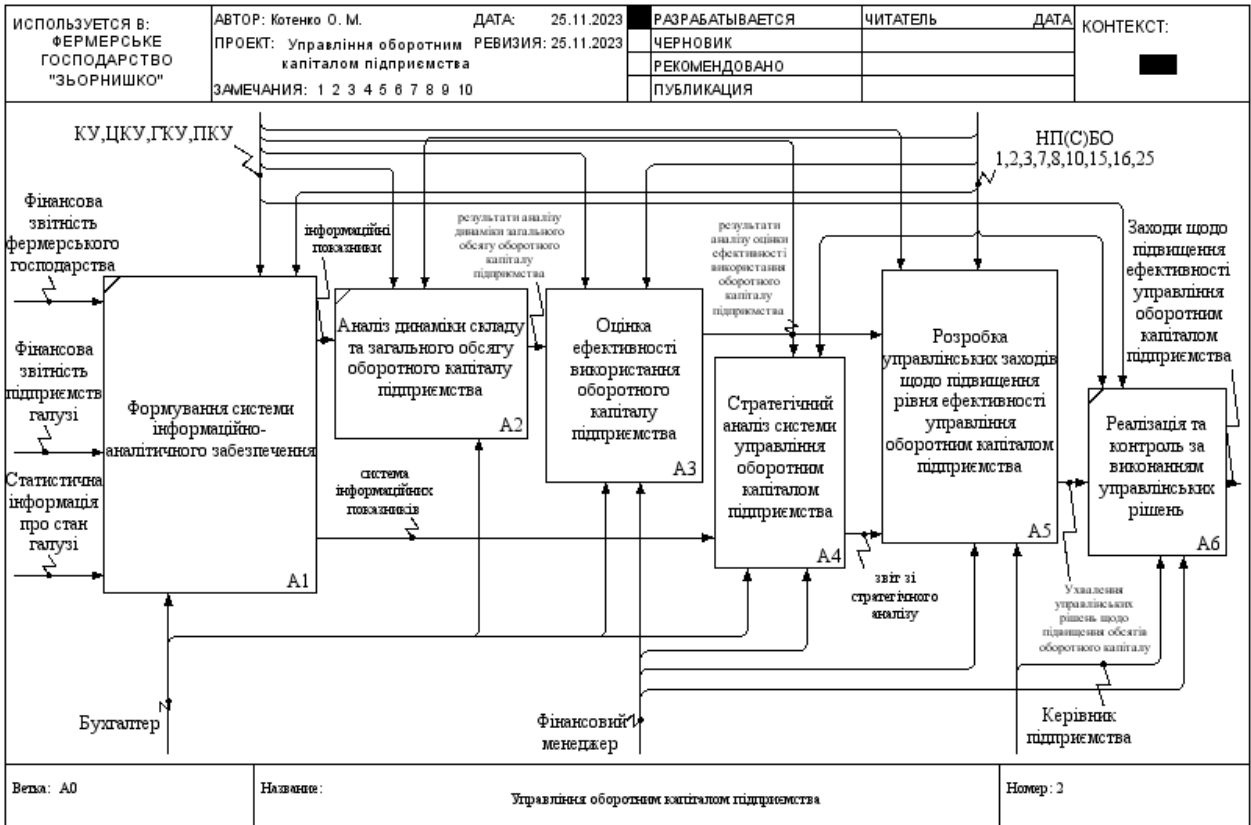

Рис. 3.5. Етапи управління оборотним капіталом ФГ «Зьорнишко» підприємства «ГО-ВЕ», за допомогою декомпозиції I рівня

Після збору необхідної фінансової та статистичної інформації, їх оцінки та обробки, проводиться її аналіз. Зокрема аналіз динаміки загального обсягу оборотного капіталу, яка дозволяє проаналізувати динаміку змін фінансових показників згідно фінансової звітності.

Оцінка ефективності використання оборотного капіталу підприємства дозволяє проаналізувати, наскільки ефективно підприємство використовує свої засоби для забезпечення операційної діяльності. Цей аналіз може допомогти виявити проблеми з управлінням запасами, забезпеченням

платежів, управлінням розрахунками з контрагентами та іншими аспектами діяльності, що можуть впливати на ефективність використання оборотного капіталу. Оцінка ефективності використання оборотного капіталу зазвичай базується на ряді показників, таких як оборотність активів, тривалість циклу обігу коштів, кошторисна вартість обороту, показники ліквідності та інші. Ці показники дозволяють оцінити, наскільки ефективно підприємство використовує свої оборотні активи та як можна покращити цей процес. На основі аналізу ефективності використання оборотного капіталу підприємство може приймати рішення щодо оптимізації запасів, покращення управління розрахунками з контрагентами, удосконалення процесів виробництва та інших аспектів діяльності, що можуть позитивно вплинути на ефективність використання оборотного капіталу та загальну фінансову стабільність підприємства.

Важливим етапом в дослідженні системи управління оборотним капіталом на сільськогосподарському підприємстві є стратегічний аналіз системи управління оборотним капіталом підприємства. Однією з головних складових розвитку бізнес-стратегії підприємства та прийняття управлінських рішень на підприємстві є аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища в якому знаходиться підприємство.

Для дослідження зовнішніх факторів використовують PEST-аналіз, який полягає в зборі і аналізі політичних, економічних, соціальних і технологічних факторів. Аналіз інформації, яка отримується в межах проведеного дослідження дозволяє отримати уявлення про зовнішні фактори, які впливають на роботу підприємства і в разі виявлення негативних факторів, які можуть вплинути на роботу підприємства – розробити відповідну стратегію.

Щоб дослідити сильні і слабкі сторони та проаналізувати можливості і загрози, необхідно провести SWOT-аналіз. Дане дослідження дозволяє підприємству планувати свої дії на майбутнє та приймати обґрунтовані рішення щодо управління підприємством.

Також в межах стратегічного аналізу, необхідно проаналізувати показники фінансової діяльності підприємства, визначити напрямки покращення його фінансового стану в стратегічній перспективі, використовуючи матрицю розроблену Ж. Франшоном та І. Романе.

Матричний метод Франсона–Романе є аналітичним інструментом, який використовується для оцінки фінансового стану підприємства. Застосування цього методу дозволяє підприємству оцінити потенціал своєї фінансової політики, знаходити оптимальні рішення щодо управління фінансовими ресурсами та досягти стійкого розвитку [8, с. 177–182].

На основі комплексного аналізу формується звіт щодо стратегічного аналізу системи управління оборотним капіталом підприємства на основі якого буде проведена розробка управлінських заходів щодо підвищення рівня ефективності управління оборотним капіталом сільськогосподарського підприємства.

Декомпозиція II рівня, моделювання управління оборотним капіталом ФГ «Зборнишко» відображена на рис. 3.6.

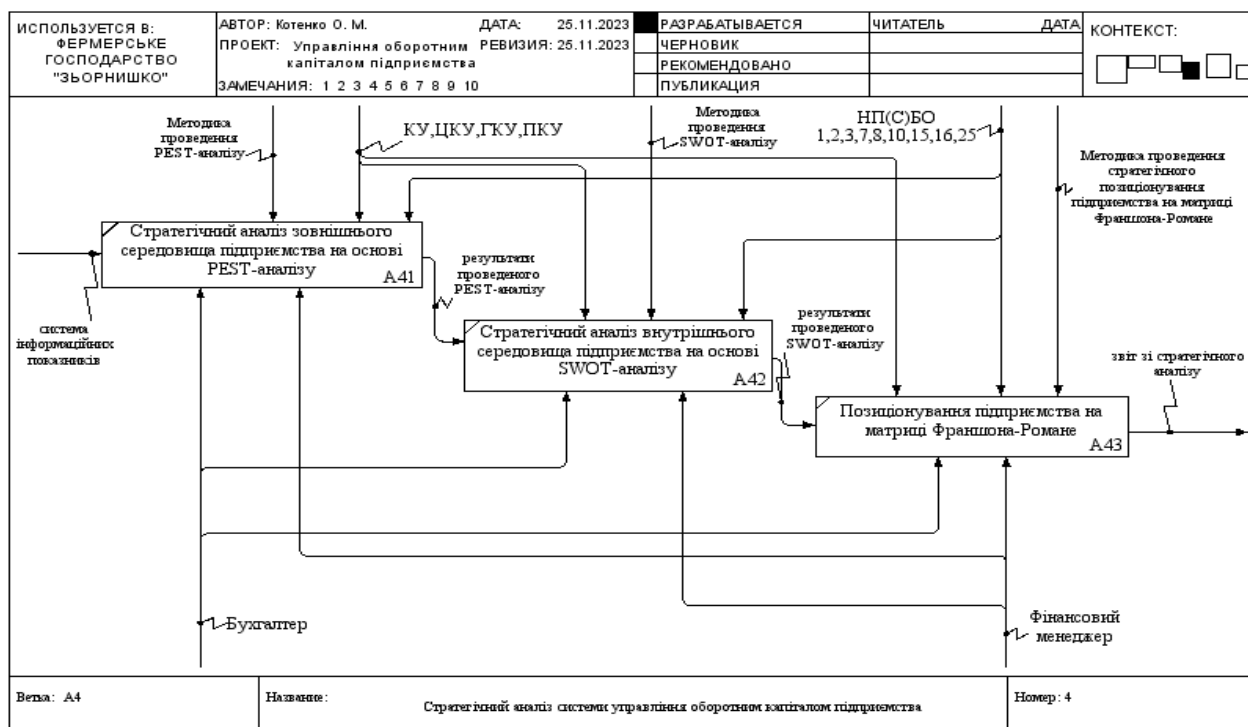

Рис. 3.6. Стратегічний аналіз системи управління оборотним капіталом ФГ «Зборнишко» «ТО-ВЕ»

Відповідно до проведеного аналізу, формується звіт щодо стратегічного стану системи управління оборотним капіталом підприємства, на основі якого буде проведена розробка управлінських заходів щодо

підвищення рівня ефективності управління оборотним капіталом підприємства.

Після отриманого звіту, починається розробка конкретних управлінських заходів, які спрямовані на підвищення рівня ефективності управління оборотним капіталом. Декомпозиція II рівня цього етапу відображена на рис. 3.7.

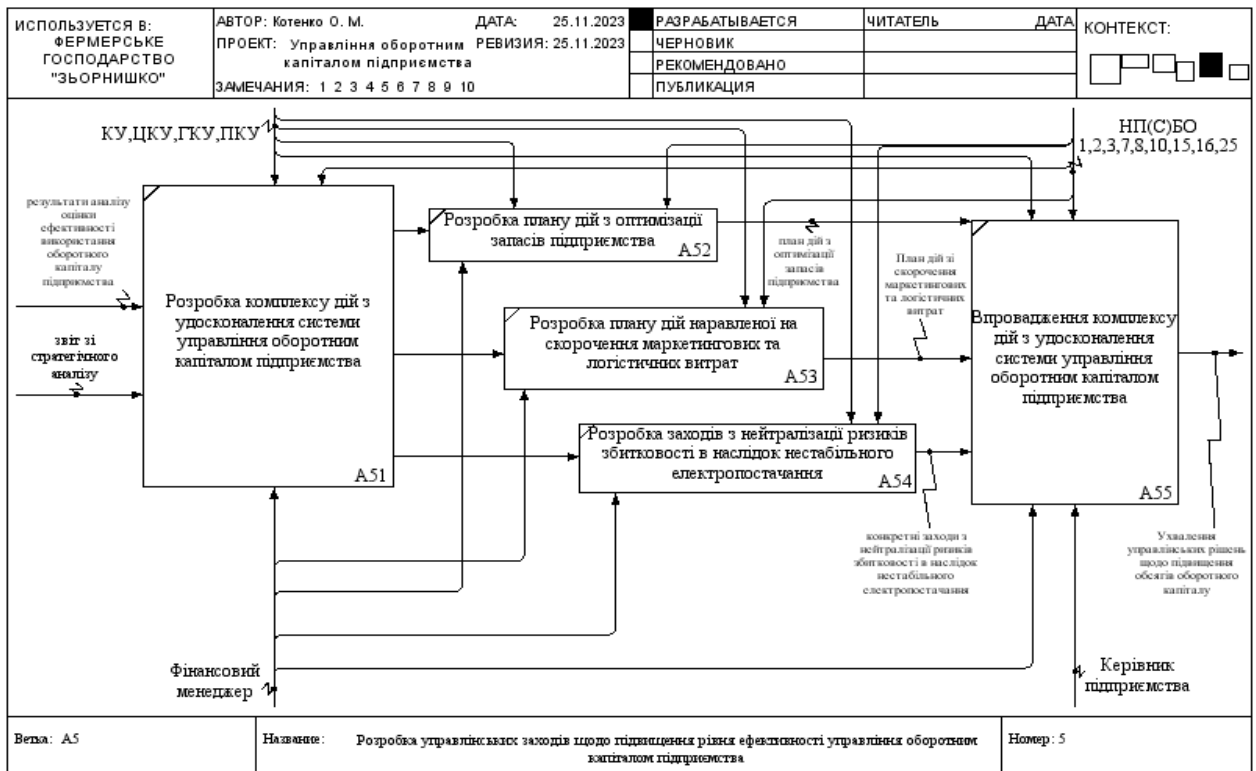

Рис. 3.7. Розробка управлінських заходів щодо підвищення рівня ефективності управління оборотним капіталом ФГ «Зьорнишко» «ТО-ВЕ»

Розробка управлінських заходів щодо підвищення рівня управління оборотним капіталом передбачає розроблення комплексу дій з оптимізації процесу управління оборотним капіталом, що включає в себе розробку плану дій для скорочення маркетингових та логістичних витрат, розробку заходів з оптимізації запасів підприємства і розробку заходів з впровадження незалежних джерел постачання електроенергії для забезпечення поточної роботи підприємства (з можливістю реалізації надлишкової енергії) та їх безпосереднє впровадження в діяльність підприємства. Після ухвалення управлінських рішень, необхідно їх реалізовувати та здійснювати контроль за

виконанням. Основною стратегічною метою для управління оборотним капіталом є забезпечення ефективного використання оборотним капіталом підприємства з метою забезпечення сталого фінансового стану підприємства і максимізації його прибутковості. Досягнення цієї мети передбачає оптимізацію рівня оборотного капіталу, зниження витрат на управління цими активами, мінімізацію ризиків взаємодії з ними і забезпечення їхньої швидкої реалізації, враховуючи специфіку підприємства. Для досягнення цієї мети необхідно використовувати комплексний підхід, що включає в себе розробку стратегії управління оборотним капіталом, аналіз ефективності використання оборотного капіталу, розроблення заходів з удосконалення системи управління запасами та витратами, впровадження інноваційних систем в діяльність підприємства і розробку та реалізацію управлінських рішень.

Після проведення оптимізації та побудови моделі «ТО-ВЕ», слід порівняти модель з «AS-IS». Відмінності цих моделей відображені в табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Порівняння моделей AS-IS і TO-VE процесу управління оборотним капіталом
ФГ «Зьорнишко»

№	AS-IS	TO-VE	Відмінності в етапах
1	2	3	4
1.	Формування системи інформаційно - аналітичного забезпечення	Формування системи інформаційно - аналітичного забезпечення	
2.	Аналіз динаміки складу та загального обсягу оборотного капіталу підприємства	Аналіз динаміки складу та загального обсягу оборотного капіталу підприємства	
3.	Проведення розрахунку показників ефективності використання оборотного капіталу підприємства	Оцінка ефективності використання оборотного капіталу підприємства	Замінено етап та долучено ще одного працівника для реалізації цього етапу. Виконавцем буде бухгалтер та фінансовий менеджер
4.	-	Стратегічний аналіз системи управління оборотним капіталом підприємства	Додано етап, де складові було розглянуто більш детально та декомпозовано. Виконавцем буде бухгалтер та фінансовий менеджер

Закінчення таблиці 3.1

1	2	3	4
5.	Формування аналітичного звіту	Розробка управлінських заходів щодо підвищення рівня ефективності управління оборотним капіталом підприємства	Замінено етап. Виконавцем буде фін менеджер та керівник підприємства
6.	Розробка системи заходів щодо підвищення ефективності управління оборотним капіталом підприємства	Реалізація та контроль за виконанням управлінських рішень	Замінено етап та долучено ще одного працівника для реалізації цього етапу. Виконавцем буде фін менеджер та керівник підприємства

Зміни в моделях AS-IS і TO-BE процесу управління оборотним капіталом ФГ «Зьорнишко» дозволять збільшити ефективність управління, тому що залучення фахівця дозволить більш якісно провести оцінку отриманих результатів та більш досконало розробити систему управлінських заходів з покращення управління.

3.2. Методичний підхід до обґрунтування та вибору напрямів розвитку системи управління оборотним капіталом ФГ «Зьорнишко»

На основі аналізу наукових джерел щодо стратегічного і тактичного управління оборотним капіталом [11,12,13] було згенеровано методичний підхід щодо обґрунтування та вибору напрямів розвитку системи управління оборотним капіталом ФГ «Зьорнишко», подано в табл. 3.2

Таблиця 3.2

Методичний підхід до обґрунтування та вибору напрямів розвитку системи управління оборотним капіталом

№	Зміст етапу	Метод
1	2	3
1	Стратегічне позиціонування положення підприємства з точки зору фінансового ризику на основі використання результатів фінансової та господарської діяльності підприємства	Матриця Франсона-Романе, фінансовий аналіз, графічний, табличний

Закінчення таблиці 3.2

1	2	3
2	Аналіз фінансових показників суб`єкта позиціонування в динаміці з метою визначення стратегічного напрямку фінансової стратегії підприємства залежно від зміни ключових показників його діяльності.	Аналізу, сценарний, графічний
3	Аналіз декількох сценаріїв покращення системи управління оборотним капіталом підприємства і вибір оптимального	Аналізу, матриця Франсона-Романе, табличний
4	Розроблення системи контролю за реалізацією обраного сценарію	Стратегічна карта

На першому етапі на основі використання фінансової звітності ФГ «Зборнишко» в період з 2019 по 2021 рр., було проведене стратегічне позиціонування підприємства на матриці Франсона – Романе [50, с. 301–304].

Використання цієї матриці ґрунтується на розрахунку трьох ключових показників:

результат господарської діяльності (РГД);

результат фінансової діяльності (РФД);

результат фінансово-господарської діяльності (РФГД).

Результат господарської діяльності відображає залишок коштів, який залишається в розпорядженні підприємства після фінансування виробничого розвитку. Позитивне значення РГД свідчить про наявність власних ресурсів для фінансування розвитку підприємства, від'ємне значення вказує на потребу в позикових ресурсах через недостатність власних коштів [31, с. 239].

Результат фінансової діяльності відображає зміну заборгованості підприємства, враховуючи фінансові витрати, такі як відсотки за кредити, дивіденди та податки. Позитивне значення РФД свідчить про залучення додаткових фінансових ресурсів, незважаючи на їх вартість, від'ємне значення вказує на зменшення позикових ресурсів та можливу неефективність політики формування капіталовкладень підприємства.

Результат фінансово-господарської діяльності є сумою результатів господарської та фінансової діяльності підприємства. Цей показник відображає розмір "вільних" грошових коштів підприємства після

фінансування всіх видатків і виробничого розвитку. Позитивне значення РФГД свідчить про наявність вільних коштів для фінансування інших напрямків діяльності, від'ємне значення вказує на нестачу вільних коштів, що може призвести до проблем з ліквідністю або обмежених можливостей підприємства [53, с. 261].

В матриці Франсона - Романа використовуються ці показники для оцінки фінансового стану підприємства і дозволяють зрозуміти, чи забезпечує підприємство самофінансування розвитку, наскільки ефективно формується структура його капіталу та чи є достатньо вільних коштів для подальшого розвитку.

Матриця фінансової стратегії служить важливим інструментом для визначення як поточного стану діяльності підприємства, так і для визначення потенційних стратегій розвитку підприємства у майбутньому.

Першим підетапом побудови матриці є аналіз результатів господарської діяльності. Розрахунок цього показника буде проведений на основі фінансової звітності ФГ «Зьорнишко» в період з 2019 по 2021 рр. і представлений в табл.3.3.

Таблиця 3.3

Розрахунки показників результатів господарської діяльності
ФГ «Зьорнишко» в період 2019-2021 рр.

Показник (РГД)	2019 рік	2020 рік	2021 рік
1	2	3	4
1. Додана вартість	3769,5	16430,3	18956,1
а) вартість зробленої продукції	3769,5	16430,3	16050
б) запаси готової продукції	0	0	2906,1
в) незавершене виробництво	0	0	0
г) вартість спожитих матеріальних засобів виробництва	0	0	0
2. Брутто-результат експлуатації інвестицій	2997,66	12246,18	14320,9
а) податок на додану вартість	776,44	4183,52	4094,4
б) видатки по оплаті праці	0	0	0
в) оплата праці	0	0	0
г) всі податки й податкові платежі, крім податку на прибуток	-4,6	0,6	540,8
3. Зміна величини фінансово-експлуатаційних потреб	644	3529,9	60,1
а) матеріальні запаси на початок періоду	789,7	910,3	2563,6

Закінчення таблиці 3.3

1	2	3	4
б) матеріальні запаси на кінець періоду	910,3	2563,6	3460,3
в) дебіторська заборгованість підприємства на початок періоду	21,5	23,7	4424,8
г) дебіторська заборгованість підприємства на кінець періоду	23,7	4424,8	7187,1
д) кредиторська заборгованість підприємства на початок періоду	1268,6	747,4	3271,9
е) дебіторська заборгованість підприємства на кінець періоду	747,4	3271,9	6870,8
ж) ФЄП на початок періоду	- 457,4	186,6	3716,5
з) ФЄП на кінець періоду	186,6	3716,5	3776,6
4. Виробничі інвестиції	105	2945,1	2249,8
5. Звичайні продажі майна	0	0	0
Результат господарської діяльності	2248,66	5771,18	12011

Для реалізації другого підетапу побудови матриці необхідно провести розрахунки результатів фінансової діяльності, який відображає фінансову політику підприємства.

Розрахунок результатів фінансової діяльності буде проводитись відповідно до даних фінансової звітності ФГ «Зьорнишко» в період з 2019 по 2021 рр. і представлений в табл.3.4.

Таблиця 3. 4

Розрахунки показників результатів фінансової та фінансово-господарської діяльності ФГ «Зьорнишко» за період з 2019 по 2021 рр.

Показник (РФД)	2019 рік	2020 рік	2021 рік
1	2	3	4
1. Зміна позикових коштів підприємства	-10,7	0	1295,8
а) позикові кошти підприємства на поч. пер.	10,7	0	0
б) позикові кошти підприємства на кін. пер.	0	0	1295,8
2. Відсотки банку	0	0	0
3. Податок на прибуток	4,7	0	0
4. Виплачені дивіденди	0	0	0
5. Суми, отримані від емісії акцій	0	0	0
6. Кошти, вкладені в статутні фонди інших підприємств	0	0	3242,3
7. Довгострокові фінансові вкладення	0	0	0
8. Отримані відрахування від прибутку заснованих підприємств і доходи від інших довгострокових фінансових вкладень	0	0	2906,1

Закінчення таблиці 3.4

1	2	3	4
Результат фінансової діяльності	-15,4	0	959,6
Результат фінансово-господарської діяльності	2233,26	5771,18	12970,6

На третьому підетапі необхідно провести розрахунки результатів фінансово-господарської діяльності ФГ «Зьорнишко» в період з 2019 по 2021 рік.

Розрахунок показників в період з 2019 по 2021 рр. представлений в табл. 3.5.

Таблиця 3.5

Результати фінансово-господарської діяльності ФГ «Зьорнишко»
за період з 2019 по 2021 рр.

Показник	Роки		
	2019	2020	2021
РХД	2248,66	5771,18	12011
Трактування	РХД > 0	РХД > 0	РХД > 0
РФД	-15,4	0	959,6
Трактування	РФД \approx 0	РФД \approx 0	РФД \approx 0
РФХД	2233,26	5771,18	12970,6
Трактування	РФХД > 0	РФХД > 0	РФХД > 0

На четвертому підетапі, відповідно до отриманих результатів від господарської, фінансової та фінансово-господарської діяльності відбувається позиціонування фермерського господарства «Зьорнишко» до одного з квадрантів матриці Франсона – Романа відповідно до показників конкретного періоду.

Згідно отриманих даних, відобразимо позиціонування підприємства на матриці фінансових стратегій Франсона – Романа за результатами фінансово-господарської діяльності ФГ «Зьорнишко» за період з 2019 по 2021 рр.

На другому етапі аналізуються тенденції ФГ «Зьорнишко» за період з 2019 по 2021 рр. щодо руху по квадратах на матриці Франсона – Романа. (рис. 3.8.)

Стадія фінансового розвитку	Гальмування	Стабілізація	Зростання
	РФД < 0	РФД ≈ 0	РФД > 0
РХД > 0	РФХД ≈ 0 Батько сімейства	РФХД > 0 Рантьє	РФХД >> 0 Материнське товариство
РХД ≈ 0	РФХД < 0 Епізодичний дефіцит	РФХД ≈ 0 Стійка рівновага	РФХД > 0 Атака
РХД < 0	РФХД << 0 Кризовий стан	РФХД < 0 Дилема	РФХД ≈ 0 Хитка рівновага

Рис. 3.8. Позичування ФГ «Зьорнишко» на матриці фінансових стратегій Франсона – Романа в період з 2019 по 2021 рр.

Згідно з проведеним позиціонуванням на матриці фінансових стратегій Франсона – Романа, ФГ «Зьорнишко» в період з 2019 по 2021 рр. перебувало в квадраті «Рантьє», який знаходиться в зоні стабілізації матриці. В цьому квадраті для підприємства характерні невисокі темпи розвитку та нейтральний рівень заборгованості.

На третьому етапі було визначено, що при збереженні фінансової рівноваги на ФГ «Зьорнишко», з 4-го квадрату «Рантьє» можливі три сценарії переходу. Перший сценарій передбачає перехід у 1-й квадрат «Батько сімейства», який характеризується ефективним управлінням оборотним капіталом та налагодженими процесами їхньої оптимізації та використання.

Другий сценарій пов'язаний з реалізацією заходів що дозволять ФГ «Зьорнишко» перейти в 2-й квадрат «Стійка рівновага», який характеризується сталою фінансовою стійкістю та наявністю достатньої кількості власних оборотних коштів для фінансування виробничої діяльності.

Третій сценарій характеризується настанням фінансового стану дозволять ФГ «Зьорнишко», для якого притаманно зменшенні рівня рентабельності і перехід до 7-го квадрату «Епізодичний дефіцит», при якому підприємству загрожує дефіцит ліквідних оборотних коштів.

В планах ФГ «Зьорнишко» на наступний рік було заплановано зростання рентабельності та раціоналізація витрат на виробництво і реалізацію продукції, підвищення продуктивності праці шляхом впровадження нового обладнання, налагодження системи збуту шляхом переговорів та налагодження логістики з оптовими покупцями з західних областей України. Це мало позитивно вплинути на прибуток підприємства та збільшити показники конкурентоспроможності продукції на ринку. Тобто в планах ФГ «Зьорнишко» був закладений рух до зони зростання, але 2022 рік виявився особливо складним для сільськогосподарського сектору економіки через кризові явища, які виникли внаслідок повномасштабного вторгнення військ росії на територію України.

Тому для ФГ «Зьорнишко» було обрано сценарій збереження уже існуючих показників фінансового стану, який характеризується сталою фінансовою стійкістю та наявністю достатньої кількості власних оборотних коштів для фінансування виробничої діяльності. Фермерському господарству дуже важливо уникнути зони дефіциту, оскільки вийти з кризового стану буде досить складно.

Для забезпечення рівноваги підприємству необхідно впроваджувати антикризову програму відповідно до галузевої специфіки, а саме зібрати та зберегти врожай в період дефіциту палива та знайти шляхи для реалізації зібраної продукції. Щоб збільшити кількості ліквідних коштів, підприємству необхідно реалізовувати вирощувану продукцію в найбільш прибутковий період часу, впроваджувати в свою роботу інноваційні системи, які можуть задовольнити потреби підприємства в безперебійному доступі до електроенергії та прийняти участь в державних програмах, спрямованих на підтримку сільського господарства.

Прийняття відповідних управлінських рішень керівником ФГ «Зьорнишко» дозволить зберегти стійку рівновагу та перейти в 2-й квадрат «Стіяка рівновага». Для реалізації цього сценарію потрібно розробити систему заходів з удосконалення системи управління та впровадження сучасних інструментів контролю за їх реалізацією.

Для реалізації обраного сценарію покращення системи управління оборотним капіталом підприємства на четвертому етапі була розроблена стратегічна карта як інструмент контролю за його реалізацією.

Стратегічна карта відображена на рис. 3.9.

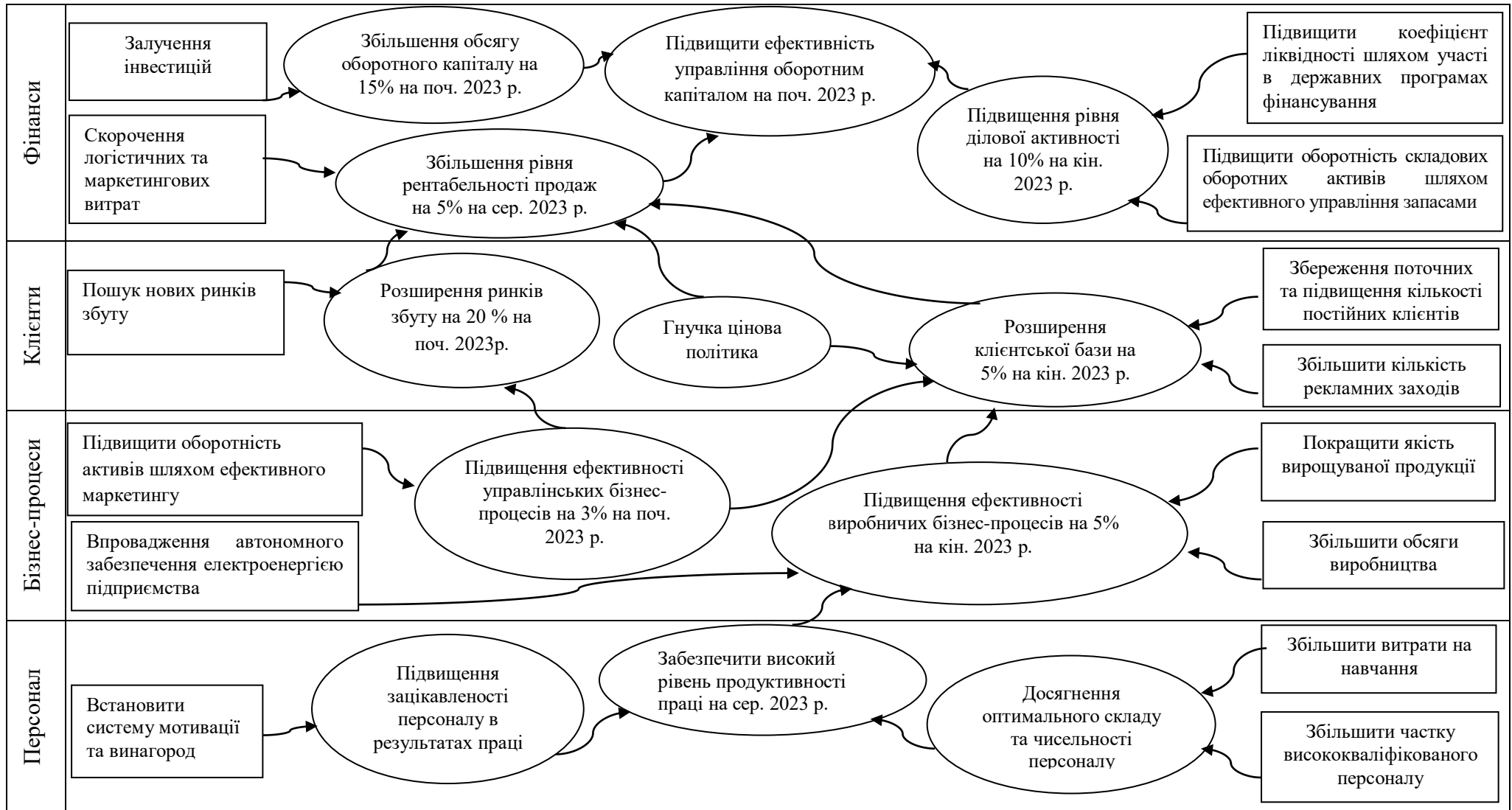

Рис. 3.9. Стратегічна карта контролю за реалізацією другого сценарію покращення системи управління оборотним капіталом ФГ «Зборнишко»

Отже, на основі використання метода Франсона-Романе, було реалізовано методичний підхід до обґрунтування та вибору напрямів розвитку системи управління оборотним капіталом ФГ «Зьорнишко».

3.3. Розроблення заходів з удосконалення системи управління запасами та витратами ФГ «Зьорнишко»

3.3.1. Удосконалення процесу управління оборотним капіталом підприємства шляхом оптимізації запасів

В комплексному підході до удосконалення системи управління оборотним капіталом, необхідно встановити оптимальну ефективність управління запасами на фермерському господарстві з врахуванням його специфіки, яка пов'язана з особливостями виробництва. Однією з таких особливостей є необхідність зберігання певної частини врожаю в складських приміщеннях до моменту, коли ціна на продукцію досягне оптимального рівня для отримання максимального доходу.

Оптимізація управління запасами полягає в розробці і впровадженні стратегій, які дозволяють забезпечити оптимальний рівень запасів з урахуванням прогнозованого попиту, сезонності виробництва та ринкових умов. Для цього важливо ретельно аналізувати ринкову кон'юнктуру, проводити прогнозування попиту на продукцію та використовувати ефективні методи управління запасами.

Одним з ключових аспектів удосконалення є раціональне планування та контроль за рівнем запасів. Це передбачає визначення оптимальних кількостей продукції для зберігання, виходячи з аналізу ринкових тенденцій та прогнозів цінової динаміки.

Додатково, необхідно розробляти ефективні системи складського обліку та контролю, які дозволять забезпечити точність та достовірність інформації про наявність запасів.

Крім того, важливо враховувати сезонність виробництва та обробки сільськогосподарської продукції. Це означає, що необхідно забезпечити оптимальні умови для зберігання, що дозволить зберігати врожай протягом тривалого періоду, досягаючи максимальної вигоди від його продажу.

Враховуючи вищезазначені аспекти, удосконалення системи управління запасами на фермерському господарстві може сприяти підвищенню ефективності використання ресурсів, зниженню витрат та досягненню більш високих фінансових показників.

Для аналізу цінової динаміки сільськогосподарської продукції необхідно дослідити ціну на сільськогосподарську продукцію змінюється впродовж року. Показники варіювання ціни на сільськогосподарську продукцію з 2021 по початок 2022 р. відображені в таблиці 3.6.

Таблиця 3.6

Показники варіювання ціни на сільськогосподарську продукцію з 2021 по початок 2022 р.[32]

Період часу	Культури зернові та зернобобові, грн. за т	Насіння культур олійних, грн. за т.
2021 рік		
Січень	6151,1	16704,5
Лютий	6379,2	17111,1
Березень	6511,2	18134,7
Квітень	6578,9	18446,2
Травень	6619,9	18610,1
Червень	6604,8	18468,1
Липень	6383,8	17961,3
Серпень	6326,4	17481,4
Вересень	6355,4	16724,7
Жовтень	6337,3	16290,2
Листопад	6303,0	16285,6
Грудень	6296,1	16418,5
2022 рік		
Січень	6675,6	17691,4
Лютий	7253,3	19270,7

Відповідно до поданої таблиці, спостерігається тенденція зміни ціни за тону продукції. В зв'язку з цим, необхідно провести дослідницьку роботу з метою визначення оптимального місяця для максимізації доходів від реалізації продукції.

Зернові культури слід реалізовувати негайно після їх збору з урахуванням цінової динаміки та забезпечення оптимального рівня

управління запасами. З протилежного боку, олійні культури проявляють найвищу рентабельність, тому необхідно створити сприятливі умови для їх зберігання на складі з метою подальшої реалізації за максимальною ціною.

Зернові культури:

пшениця, збір якої закінчується на початку серпня, оптимально буде реалізувати в вересні. З посаженої площі в 70 га., вдалося зібрати врожай в розмірі 446,41 т., що принесе прибуток в розмірі 2 837 133,18 грн.;

ячмінь, який зібраний на початку серпня, вигідно буде реалізовуватись в вересні. З площі в 40 га, вдалось отримати 210,99 т., що принесе прибуток в розмірі 1 340 906,78 грн.;

кукурудза, яка повинна бути зібрана в кінці вересня, оптимально реалізовується в жовтні. З площі в 70 га, вдалось отримати 563,07 т., що принесе прибуток в розмірі 3 568 343,51 грн.

Олійні культури:

соняшник, який повинен бути зібраний до кінця жовтня, може зберігатися до 6 місяців на складі, щоб бути реалізованим в період максимальної прибутковості. Засіяна площа в розмірі 275,07 га., принесла врожайність в розмірі 819,5 т. Для обрання максимально прибуткового періоду, проведені розрахунки, які відображені в табл. 3.7.

Таблиця 3.7

Розрахунки прибутковості соняшника відповідно до змін в ціні з 2021 по початок 2022 р.

Період часу	Насіння культур олійних, грн. за т.	Прибутковість соняшника відповідно до отриманого об'єму врожаю, грн.
2021 рік		
Жовтень	16290,2	13 349 818,9
Листопад	16285,6	13 346 049,2
Грудень	16418,5	13 454 960,8
2022 рік		
Січень	17691,4	14 498 102,3
Лютий	19270,7	17 149 829,1

Згідно з проведеними розрахунками, оптимальним місяцем для реалізації соняшника є лютий наступного року, що приносить дохідність в розмірі 17 149 829,1 гривень.

3.3.2. Удосконалення процесу управління оборотним капіталом підприємства шляхом скорочення маркетингових та логістичних витрат

Головними аспектами удосконалення системи управління оборотним капіталом є оптимізація витрат, забезпечення ефективного управління запасами та збільшення прибутку за реалізовану продукцію.

Оптимізація витрат є важливою складовою ефективного управління підприємством і спрямована на зменшення витрат без втрати якості та продуктивності. Для досягнення цієї мети необхідно провести аналіз усіх видів витрат, ідентифікувати області, де можливі зайві витрати, і розробити стратегії та заходи з їх зменшення.

Для оптимізації витрат, необхідний комплексний підхід, зокрема дослідити найбільш вагомі складові витрат фермерського господарства.

Складові витрат відображені на рис. 3.10.

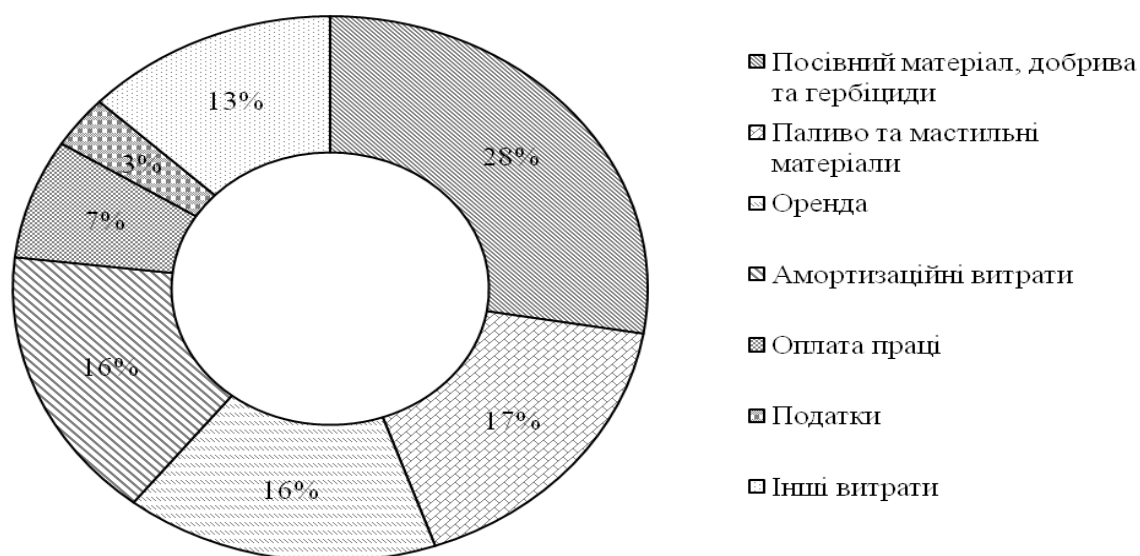

Рис.3.10. Складові витрат ФГ «Зьорнишко» в 2021 р.

Відповідно до фінансової звітності фермерського господарства «Зьорнишко», собівартість реалізованої продукції в 2021 році складала 16 050 000 грн., основна сума витрат припадала на посівний матеріал, добрива та гербіциди і складає загалом 4 436 940 грн., тому доцільно зосередити увагу саме на цих складових, що дозволять зменшити витрати.

Важливо також зазначити, що внаслідок бойових дій на території України зменшилась кількість постачальників посівного матеріалу, гербіцидів і, особливо, добрив. Це сталося через те, що значна частка використовуваних добрив була імпортного походження. Для забезпечення успішної роботи фермерського господарства необхідно знайти нових постачальників, які забезпечать необхідні компоненти для ефективного ведення господарської діяльності.

Витрати на закупівлю необхідних компонентів для фермерського господарства «Зьорнишко» відображені табл. 3.8.

Таблиця 3.8

Розрахунок витрат ФГ «Зьорнишко» в 2021 році

Стаття витрат	Необхідна кількість	Ціна, грн.
Добрива		
Карбамід	23 т.	851 000
Селітра	46 т.	1 410 500
Нітроаммофоска	46 т.	1 137 500
Загалом	114 т.	3 399 000
Гербіциди		
Для зернових	90	18 000
Для олійних	170	57 800
Загалом	260	75 800
Стаття витрат	Необхідна кількість	Ціна, грн.
Посівний матеріал		
Пшениця	17 500	175 000
Кукурудза	1 750	161 000
Ячмінь	8 000	76 000
Соняшник	1 238	550 140
Загалом	28 488	962 140
Загалом витрат		4 436 940

Для забезпечення успішного функціонування фермерського господарства і оптимізації його витрат важливо знайти високоякісні вітчизняні аналоги необхідних компонентів.

Використання вітчизняних складових, таких як добрива, посівний матеріал та гербіциди, дозволить отримати достатній обсяг цих матеріалів і сприятиме зниженню витрат на них.

Розрахунок витрат на зазначені складові з урахуванням цін на вітчизняні аналоги добрив, гербіцидів та посівного матеріалу наведений у табл. 3.9.

Таблиця 3.9

Розрахунок витрат на вітчизняні аналоги необхідних матеріалів
ФГ «Зборнишко» в 2021 році

Стаття витрат	Необхідна кількість	Ціна, грн.
Добрива		
Карбамід	23 т.	808 450
Селітра	46 т.	1 269 450
Нітроамофоска	46 т.	1 057 875
Загалом	114 т.	3 135 775
Гербіциди		
Для зернових	90 л.	16 380
Для олійних	170 л.	52 020
Загалом	260 л.	68400
Стаття витрат	Необхідна кількість	Ціна, грн.
Посівний матеріал		
Пшениця	17 500 кг.	159 250
Кукурудза	1 750 кг.	151 335
Ячмінь	8 000 кг.	73 721
Соняшник	1 238 кг.	528 135
Загалом	28 488 кг.	912 441
Загалом витрат		4 116 616

Проведений наліз враховує цінові параметри вітчизняних компонентів та дозволяє здійснити оцінку витрат на них в рамках фермерського господарства.

Внаслідок заміни зарубіжних компонентів на вітчизняні, які мають аналогічну якість та склад, можливо досягти зниження загальної собівартості продукції і збільшення прибутку на 320 324 грн., що складає 7,22 % зниження витрат. Це можливо завдяки пошуку нових постачальників і залученню вітчизняних складових, які відповідають вимогам якості і складу, але мають більш сприятливу цінову політику. Такий підхід сприятиме оптимізації витрат і підвищенню прибутковості фермерського господарства.

Також для оптимізації витрат фермерського господарства «Зьорнишко» доречно прийняти участь в державній програмі, запропонованою Міністерством аграрної політики та продовольства України, сутність якої полягає в наданні мінеральних добрив та насіння зернових та олійних культур. Реєстрація на участь в гуманітарній програмі USAID АГРО [34], яка започаткована Сполученими Штатами Америки, розпочалась з березня 2023 року. Підприємці, які є власниками або орендарями земельних ділянок, які використовуються для ведення фермерського господарства та розташовані в Харківській області, мають площу від 5 до 500 га, могли розраховувати на гуманітарну допомогу у вигляді 10 посівних одиниць насіння олійних культур або 20 посівних одиниць насіння кукурудзи і на 1 тонну мінеральних добрив для відповідної сільськогосподарської культури, яка була надана у власність підприємцю.

Надання 1 тонни мінеральних добрив дозволить знизити витрати в середньому на 30 000 грн., а надання 10 одиниць насіння олійних культур або 20 одиниць насіння кукурудзи знижувало витрати в середньому на 40 000 грн. та 36 000 грн. відповідно.

3.3.3. Розробка заходів з нейтралізації ризиків збитковості в наслідок нестабільного електропостачання

Для забезпечення успішного управління запасами на фермерському господарстві необхідно створити належні умови для збереження зернових культур під час збору врожаю і підтримувати їх в оптимальному стані. Особливу увагу слід приділити контролю за вологості, сухості та провітрюваності зібраного зерна. Однак, у зв'язку зі складними обставинами, такими як повномасштабне вторгнення російських військ на територію України, виникли проблеми з доступом до електроенергії. Це серйозно підірвало нормальне функціонування господарства.

Отже, для вирішення цієї проблеми необхідно забезпечити фермерське господарство автономним джерелом електроенергії, а саме встановленням сонячних панелей. Це дозволить господарству мати постійний доступ до електроенергії, незалежно від регулярних відключень електропостачання і забезпечить нормальне функціонування процесів зберігання зернових культур.

Окрім того, встановлення сонячних панелей також знизить витрати на електроенергію та відкриє можливість додаткового прибутку шляхом продажу надлишкової електроенергії.

Встановлення та використання сонячних панелей має декілька вагомих переваг для фермерського господарства, а саме:

1. Економічна вигода - використання сонячних панелей дозволяє фермерам значно знизити витрати на електроенергію. Також для фермерських господарств важливо забезпечити складське приміщення безперебійною подачею електроенергії для осушувачів повітря, щоб підтримувати оптимальні показники вологості при зберіганні вирощеної продукції.

2. Сталість постачання електроенергії - сонячні панелі можуть забезпечувати стабільне та незалежне постачання електроенергії. Це особливо важливо в умовах постійних відключень електроенергії, які виникли через військові дії.

3. Екологічність - використання сонячних панелей є екологічно чистим рішенням для підприємства. Виробництво електроенергії за допомогою енергії, яка отримується від сонця не викликає викидів шкідливих газів або інших забруднюючих речовин. Це також важливий аспект, який допомагає знизити вплив від діяльності підприємства на навколишнє середовище.

4. Довгострокова інвестиція - встановлення сонячних панелей є довгостроковою інвестицією в майбутнє фермерського господарства. Сонячні панелі мають довгий термін служби та низькі витрати на обслуговування. При належному догляді вони можуть продукувати електроенергію протягом багатьох років, забезпечуючи сталість та економічну вигоду фермерам.

Реалізація проекту по встановленні сонячних панелей починається з аналізу потреб підприємства господарства, включаючи споживання електроенергії для освітлення, обігріву та інших процесів.

Оцінка площі та потужності сонячних панелей, необхідних для задоволення цих потреб. Аналіз цих показників дозволяє констатувати, що використання електроенергії протягом року варіюється в залежності від річного періоду.

Річні показники використаної електроенергії та її вартість вказані в табл. 3.10.

Показники використаної електроенергії ФГ «Зьорнишко» за 2021 р.

Місяць	Показник, кВт/год.	Вартість, в грн.
Січень	295	2 065
Лютий	270	1 890
Березень	240	1 680
Квітень	230	1 610
Травень	225	1 575
Червень	210	1 470
Липень	230	1 610
Серпень	280	1 960
Вересень	360	2 520
Жовтень	420	2 940
Листопад	420	2 940
Грудень	420	2 940
Загалом за рік	3600	25 200

Відповідно до отриманих розрахунків, річне використання електроенергії становить 3600 кВт/год., тобто 25 200 грн. в рік.

Наступним етапом реалізації проекту є розробка технічного проекту, включаючи вибір місця розташування панелей, розрахунок потужності системи, проектування розподілу електроенергії. Для реалізації цього етапу, найбільш оптимальним варіантом для задоволення власних потреб та отримання прибутку з надлишку, буде використання мережевої електростанції потужністю в 30 кВт/год. Місцем розташування, буде земельна ділянка площею 165 м², яка стоїть на балансі фермерського господарства.

Після реалізації попереднього етапу, необхідно провести фінансовий аналіз, який полягає в оцінці вартості проекту, включаючи витрати на придбання та встановлення сонячних панелей, інверторів, кабелів, монтажних робіт та іншого обладнання. Розрахунок економічної вигоди, враховуючи зниження витрат на електроенергію та можливість продажу надлишкової електроенергії в електромережу.

Для реалізації цього етапу, необхідно врахувати всі витрати, до них віднесені наступні: витрати на отримання відповідного дозволу від уповноваженого органу на встановлення генеруючого обладнання в сільській місцевості, а саме в ПАТ «Харківобленерго» [33]; придбання лічильника електроенергії ACE 6000; супровідні послуги з підключення до мережі;

купівля та встановлення необхідного обладнання для електростанції (сонячні панелі – 54 шт. «Longi Solar», мережевий інвертор – 1 шт. «Huawei SUN 2000», цільнометалева конструкція – 1 шт., конектори – 10 шт. , кабелі – 2 шт., система захисту – 1 комплект).

Відповідно до технічної документації сонячних панелей «Longi Solar» [49] та рівня сонячної активності в Харківській області [33], середньорічне вироблення електроенергії від їх використання складає 36600 кВт/ год. Тобто, враховуючи це, підприємство може повністю забезпечувати свою діяльність і отримувати надлишок в кількості 33000 кВт/ год., який буде реалізований енергопостачальній компанії, з якою буде укладений договір [35]. Також, необхідно врахувати, що ціна «зеленого тарифу» [33], тобто ціну за якою буде реалізований надлишок виробленої продукції, яка становить 0,163 євро або 6,52 грн. за кВт. Розрахунки витрат на придбання та фінансового результату від використання електростанції відображені в табл. 3.11.

Таблиця 3.11

Розрахунок витрат на закупівлю та фінансового результату від роботи електростанції (враховуючи середні ціни на товари та послуги в 2023 р.)

Витрати		Фінансовий результат	
Показник витрат	Сума, грн.	Показник прибутковості	Сума,грн.
Витрати на отримання відповідного дозволу	45 072	Економія від власного споживання	25 200
Лічильник електроенергії	11 600	Прибуток від продажу електроенергії (з врахуванням податків ПДФО і ВЗ)	173 204
Супровідні послуги	11 806		
Обладнання та встановлення електростанції	521 722		
Загалом	590 200	Загалом	198 404

Для визначення привабливості інвестиційного проекту, необхідно провести додаткові розрахунки, використовуючи інструменти фінансового аналізу та відобразити отримані дані на рис. 3.11. Грошовий потік складається вивільнених грошових коштів, що має змогу отримувати підприємство в результаті економії на споживанні електричної енергії та її продажу за «зеленим тарифом». Значення грошового потоку буде незмінним в наступні п'ять років, дані наведено в таблиці 3.11

За ставку дисконтування була обраний показник вартості кредитних ресурсів актуальний на рік впровадження інвестиційного проекту з впровадження сонячних панелей в діяльність ФГ «Зьорнишко».

№	Показник	Формула для розрахунку	Розрахунок
1	Чиста приведена вартість (NPV)	$NPV = \sum_{t=1}^n \frac{CF_t}{(1+k)^t} - ICO$ <p>де CF – грошовий потік відповідного періоду t; k - необхідна мінімальна ставка прибутковості або вартість капіталу проекту; CO – вартість початкових інвестицій; n - термін життя проекту</p>	$NPV = (198404/(1+0,2)^1 + 198404/(1+0,2)^2 + 198404/(1+0,2)^3 + 198404/(1+0,2)^4 + 198404/(1+0,2)^5) - 590\ 200 = 3\ 149,42 \text{ грн.}$
<p>Висновок: якщо NPV становить 3 149,42 грн., то це свідчить про позитивну чисту приведену вартість проекту. Позитивне значення NPV показує, що сума грошей, отримана від проекту за всі його періоди, перевищує початкові витрати чи вкладення коштів в проект. Отже, проект є прибутковим, оскільки NPV більше нуля.</p>			
2	Внутрішня ставка прибутковості інвестицій (IRR)	$IRR = k_a + (k_b - k_a) \frac{NPV_a}{NPV_a - NPV_b}$ <p>Формула справедлива, якщо : $k_a < IRR < k_b$ і $NPV_a > 0 > NPV_b$.</p>	IRR = 20,24%
<p>Висновок: IRR проекту знаходиться на рівні 20,24%, а це вказує на те, що внутрішня ставка прибутку перевищує вимоги до рентабельності чи витрати капіталу, які можуть бути залучені для проекту. Тобто, проект генерує внутрішню доходність на рівні 20,24%, що є достатньо високим показником.</p>			
3	Період окупності (PP)	$PP = \text{Рік, попередній відносно року повного відшкодування витрат} + (\text{невідшкодовані витрати на початок року відшкодування} / \text{грошовий потік протягом року})$	PP = 2 + (193392/198404) = 2,9 р.
<p>Висновок: Період окупності становить майже три роки. Враховуючи, що термін служби сонячних панелей становить 25 років, то впровадження цього проекту в діяльність підприємства є цілком виправданим.</p>			
4	Коефіцієнт прибутковості (індекс рентабельності) (PI)	$PI = \sum_{t=1}^n \frac{CF_t}{(1+k)^t} / ICO$ $PI = \sum_{t=0}^n \frac{CIF_t}{(1+k)^t} / \sum_{t=0}^n \frac{COF_t}{(1+k)^t}$ <p>де COF – вихідні потоки грошових коштів; CIF – вхідні потоки грошових коштів</p>	PI = 593349,42/590200 = 1,0053
<p>Висновок: PI у розмірі 1,0053 свідчить про те, що внутрішній дохід від проекту перевищує витрати на його реалізацію. PI, більший за одиницю та показує, що сума приведених доходів перевищує суму витрат на проект.</p>			

Рис.3.11. Розрахунок показників інвестиційного проекту

Відповідно до проведеного аналізу, реалізація цього проекту цілком доцільна, тому що:

по-перше, належне забезпечення безперебійною електроенергією складського приміщення є важливим для підтримання оптимальних умов зберігання врожаю. Недотримання вимог зберігання може призвести до псування продукції та збитків для фермерського господарства;

по-друге, реалізація проекту дозволить підприємству отримувати додатковий дохід від продажу надлишкової електроенергії та знижувати витрати на власне споживання електроенергії;

по-третє, строк окупності становить 2 роки і 9 місяців, тобто реалізація цього проекту є виправданою, тому що гарантійний строк служби сонячних панелей становить 25 років.

Отже, після планування і фінансового аналізу, необхідно закупити і доставити сонячні панелі, інвертори, акумулятори та інше необхідне обладнання та встановити і підключити до електричної системи фермерського господарства. Для цього необхідно обрати надійну компанію, яка реалізує подібні проекти, починаючи з продажу та встановлення обладнання та надання документарного супроводу з реалізації цього проекту. Середнім терміном реалізації подібного проекту, буде строк в 3 місяці.

Тобто, оптимально розпочати в березні, щоб побудувати та підключити електростанцію до початку збору врожаю, щоб реалізувати проект та мати можливість створити необхідні умови для зберігання сільськогосподарських культур.

ВИСНОВКИ

Враховуючи все вищевказане, слід зазначити, що управління оборотним капіталом є важливою складовою ефективного функціонування фермерського господарства. Дослідження показали, що раціональне використання оборотним капіталом дозволяє підприємству підтримувати стійкий фінансовий стан, запобігати кризам та забезпечувати потреби в ресурсах для розвитку підприємства.

Результати проведеного дослідження дозволяють констатувати, що попри великий науковий інтерес досліджуваного поняття «управління оборотним капіталом», все ж існують певні відмінності в визначеннях, тому шляхом аналізу основних складових було надане власне визначення цього поняття, яке полягає в тому, що «управління оборотним капіталом підприємства» є частиною фінансової політики підприємства, яка направлена на вирішення поточних фінансових проблем підприємства з метою поліпшення наявного фінансового стану та підвищення його фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності.

Механізм управління оборотним капіталом підприємства — це система стратегій, методів та процедур, які спрямовані на ефективне управління та контроль оборотним капіталом, такими як грошові кошти, запаси та дебіторська заборгованість. Ця система охоплює керування грошовими потоками, оптимізацію запасів, контроль за дебіторською заборгованістю та стратегії прогнозування для максимізації ліквідності та прибутковості підприємства.

Механізм управління оборотним капіталом забезпечує планування оптимального рівня оборотних активів, їх оптимізацію для забезпечення ефективності та сприяє уникненню непотрібних ризиків для підприємства. Це включає аналіз фінансових показників, стратегічне управління та контроль за оборотним капіталом з метою підтримки стійкості та розвитку підприємства.

Згідно до класифікатора галузей народного господарства України, ведення фермерського господарства виділено в самостійну сферу діяльності, а це доводить її важливе значення для економіки. Важливо додати, що статистичні дані відображають, що велика кількість працівників задіяна на роботі саме в сільськогосподарському секторі економіки, відповідно великий

відсоток наповнення бюджету грошовими масами залежить від цієї діяльності. Також сільське господарство відповідне за харчову безпеку нашої держави і харчову безпеку країн, залежних від експорту сільськогосподарської продукції.

У рамках дипломної роботи було проаналізовано основні показники ефективності використання оборотного капіталу на прикладі фермерського господарства «Зьорнишко» в період з 2019 по 2021 рр.

За допомогою експрес аналізу фінансових показників шляхом вертикального та горизонтального аналізу, було виявлено, що за аналізований період ФГ «Зьорнишко» було прибутковим і отримувало основний дохід від основної діяльності, хоча показники прибутковості варіювались, і період з 2020 по 2021 рр. був менш прибутковий. Зменшення прибутковості підприємства може бути наслідком різноманітних негативних факторів, зокрема, враховуючи специфіку підприємства це може бути наслідком падіння попиту на продукцію підприємства, збільшення витрат на виробництво або неефективне використання ресурсів, тому важливо вести ефективне управління бізнесом та розробляти стратегії для запобігання таким ситуаціям.

Аналіз показників рентабельності фермерського господарства «Зьорнишко» в період з 2019 по 2021 рр., демонструє ефективність фінансово-господарської діяльності підприємства. Найвищий рівень показників рентабельності відображений в 2020 році, менші показники рівня рентабельності відображені в 2019 році, а найнижчий рівень відображений в 2021 році, тобто, 2021 рік був малоефективним згідно фінансово-господарської діяльності підприємства.

Також, за допомогою порівняння показника рентабельності, вдалося виявити, що ФГ «Зьорнишко» було меншим успішне ніж у ФГ «Нива» в 2021 році, тому для підприємства важливо розробити стратегію, яка передбачає можливість підвищення рівня рентабельності, зокрема: необхідно збільшити врожайність, оптимізувати витрати, підвищити рівень управління запасами (враховуючи специфіку підприємства), знайти нові ринки збуту та підвищити ефективність використання ресурсів.

Відповідно до отриманих результатів, був проведений стратегічний аналіз факторів середовища функціонування підприємства засобами SWOT-аналізу. Результати аналізу дали змогу виявити сильні та слабкі сторони в

діяльності підприємства. Беручи за основу проведений аналіз була створена стратегія з покращення діяльності фермерського господарства та відображена в стратегічній карті, що діє змогу керівнику та працівникам підприємства триматись поставленої мети на впевнено реалізувати тактичній цілі, які поставлені.

На основі проведеного аналізу були запропоновані конкретні управлінські заходи, спрямовані на підвищення рівня управління оборотним капіталом фермерського господарства. Зокрема, запропоновано збільшувати рівень обігових коштів шляхом розширення ринку збуту, підвищити рівень управління запасами за допомогою розробленої стратегії по реалізації продукції в найбільш оптимальний період часу. Додатково відображені розрахункові дані з впровадження проекту залучення в роботу фермерського господарства сонячних панелей, за допомогою якого господарство зможе скоротить витрати за використання електроенергією, забезпечити безперебійний доступ до електроенергії та додатково буде отримувати дохід з реалізації надлишкової електроенергії.

В роботі було проаналізовано існуючу на підприємстві систему заходів з управління оборотним капіталом та запропонована більш досконала структурно-функціональна модель, яка дозволить більш якісно провести аналіз фінансових показників підприємства та вдосконалити управлінські рішення з управління оборотним капіталом.

Отже, ефективне управління оборотним капіталом є важливою умовою успішної діяльності фермерського господарства. Реалізація управлінських рішень, спрямованих на підвищення рівня управління оборотним капіталом, дозволяє забезпечити стабільну та прибуткову роботу підприємства в умовах, зовнішніх та внутрішніх кризових явищ, змін на внутрішньому ринку та нестабільної економічної ситуації в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Артем'єва О. О. Вплив пандемії на розвиток аграрних підприємств. Інноваційний розвиток та безпека підприємств в умовах неіндустріального суспільства: збірник наукових праць Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції, 27 жовтня 2020 року. Луцьк, 2020. № Ч.1. С. 33–35.
2. Баранова В. Г., Гоцуляк С. М. Теоретичні засади управління оборотним капіталом. *Вісник соціально-економічних досліджень*. Одеса: ОДЕУ, 2008. Вип. № 30. С. 32–36.
3. Безпекові аспекти управління організаціями в умовах війни та повоєнної відбудови держави: матеріали круглого столу / під заг. ред. Бліхара В. С., Леськів Г. З. Львів : ЛьвДУВС, 2023.ст. 239.
4. Берест М. М. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 164 с.
5. Бланк І. О., Ситник Г. В. Управління фінансами підприємств: підручник. Київ: КНЕУ, 2006. 780 с.
6. Бондаренко О. С. Методологічні основи управління оборотними активами підприємств. *Інвестиції практика та досвід*. 2008. № Вип. 4. С.40–44.
7. Брушко Г. В. Методологічні основи управління оборотними активами. *Проблеми матеріальної культури - ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ*. 2010. №2. URL:http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/knp/179_31 – 33.pdf.
8. Бутиріна В. М., Верещаєва Г. А. Визначення фінансової стратегії розвитку підприємства. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2011. № 21. С. 177–182.
9. Вінниченко О. М. Характеристика, види та сутність розвитку підприємства. *Агросвіт*. 2015. № 15. С. 49 – 57.
10. Власова Н. О., Михайлова О. В. Теоретичні аспекти визначення ефективності політики формування оборотних активів на підприємствах торгівлі. *Бізнес Інформ*. 2012. № 11. С. 166–170.
11. Власова Н. О. Управління оборотними активами в підприємствах роздрібною торгівлі: монографія. Харків: ХДУХТ, 2014. 258 с.
12. Герасимчук В. Г. Управління прибутковістю аграрного підприємства в сучасних умовах. *The scientific heritage*. №46. 2020. с. 3-14

13. Голов С. Ф. Управлінський облік : підручник , 4-те вид. Київ: Лібра, 2008. 704 с.;
14. Господарський кодекс України : Закон України № 436-IV від 16.01.2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
15. Івакіна І. Л. Стратегічний аналіз: підруч. для студ. вищ. навч. закладів. Харків: Фактор, 2008. 256 с.
16. Ізмайлова Н. В. Управління оборотними активами підприємств: автореф. дис. канд. екон. наук. Київ, 2009. 24 с.
17. Катан Л. І., Масюк Ю. В., Корецька С. О. Фінансування і кредитування підприємств АПК: навч. посіб . Київ: ТОВ «ДКС центр», 2012. 300 с.
18. Кісіль М. І. Інвестиційний потенціал сільського господарства та його земельної складової. Фінансово-кредитний механізм розвитку економіки та соціальної сфери : матеріали II Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції, 24-25 жовтня 2019 року. Кропивницький: Ексклюзив-Систем, 2019. С. 66-69.
19. Ковтун С, Н. Ткачук, С. М. Савлук С. П. Управління затратами: навч. посіб. Харків: Фактор, 2007. 272 с.
20. Краснікова О. М., Дроботя Я. А. Шляхи підвищення ефективності управління оборотними активами підприємства. Економіка та управління соціально-економічним розвитком країни в умовах глобалізаційних викликів: матеріали I Всеукраїнського круглого столу, 22 грудня 2021 року. Дніпро : ДДУВС, 2021. С. 118-121.
21. Кушлик О. Ю., Степанюк Г. С. Стратегічне управління: навч-метод. посібник. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2015. 124 с.
22. Ламанов С. В. Система завдань управління оборотним капіталом підприємства. *Управління розвитком*. 2012. №1. С. 155–158.
23. Лиса О. В. Методичні питання нормування оборотного капіталу підприємства. *Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія: фінанси і кредит*. 2006. № 1. С. 73 – 76.
24. Литовченко О. Ю., Кузенко Т. Б. Структурно-функціональне моделювання процесу управління інвестиційною привабливістю підприємства. *Економіка та суспільство*. 2021. № 34. URL: <http://www.repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/27857/1/1253->

%d0%a2%d0%b5%d0%ba%d1%81%d1%82%20%d1%81%d1%82%d0%b0%d1%82%d1%82%d1%96-1206-3-10-20220517%20%281%29.pdf.

25. Лук'яненко К. О. Теоретичні основи формування системи управління витратами підприємства. Економіка, облік, фінанси, управління і право: теоретичні підходи та практичні аспекти розвитку: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції, 16 лютого 2019 року. Полтава: ЦФЕНД, 2019. № Ч. 2. с. 28-31.

26. Марченко А. В. Проектування інформаційних систем : навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2016. 250 с.

27. Мельник Т. Ю., Свірко С. В. Теоретико-методичні основи оцінювання майнового стану підприємства. *Економіка, управління та адміністрування*. 2021, № 1. С. 8-16.

28. Мікуліна М. О., Мальцев А. О. Сільське господарство як одна з основних галузей економік. Матеріали Всеукраїнської наукової конференції студентів і аспірантів, присвяченої Міжнародному дню студента, 15-19 листопада 2021 року. Суми, 2021. С. 394.

29. Мордань Є. Ю., Сумченко А. О. Методичний підхід до побудови системи управління оборотними активами підприємства. *Вісник Сумського державного університету. Серія «Економіка»*. 2019. № 4. С. 24-34.

30. Національний класифікатор видів економічної діяльності ДК 009:2010: затв. наказом Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vb457609-10#Text>.

31. Орехова К. В., Головка О. Г., Лофицька А. С. Формування фінансової стратегії страхової компанії за стадіями її життєвого циклу. *Приазовський економічний вісник*. 2019. № 4. С. 239-246.

32. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua.

33. Офіційний сайт Держенергоефективності. URL: <https://saee.gov.ua/uk>.

34. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України. Міндобрива від Програми USAID АГРО. URL: <https://minagro.gov.ua/pidtrimka/gumanitarne-nasinnya-ta-dobriva-dlya-agrovirobnikiv/mindobriva-vid-programi-usaid-agro>.

35. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг. Договір про купівлю-продаж електричної енергії за «зеленим» тарифом до договору про постачання електричної енергії постачальником універсальних послуг. URL: <https://www.nerc.gov.ua/sferi-diyalnosti/elektroenergiya/naselennya/dogovirni-vidnosini-z-pobutovimi-spozhivachami/dogovir-pro-kupivlyu-prodazh-elektrichnoyi-energiyi-za-zelenim-tarifom-do-dogovoru-pro-postachannya-elektrichnoyi-energiyi-postachalnikom-universalnih-poslug>.

36. Пархоменко О. П. Система управління оборотним капіталом промислового підприємства. *Торгівля і ринок України*. 2009. № 28. С. 232–240.

37. Петряєва З. Ф., Іващенко Г. А., Петряєв О. О. Аналітичне забезпечення оцінки фінансових ресурсів підприємства. *Економічний аналіз*. 2015. Т. 19(2). С. 122 – 129.

38. Підприємництво: сучасні виклики, тренди та трансформації : моногр. / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Т. Гринько. Дніпро : Біла К. О., 2023. 568 с.

39. Поддєрьогін А. М. Фінансовий менеджмент: підручник. Київ: КНЕУ, 2008. 536 с.

40. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від № 996-XIV 16.07.1999. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.

41. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку: наказ Міністерства фінансів № 318 від 31.12.99. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>.

42. Програма «Прискорення приватних інвестицій у сільське господарство». Міністерство Юстиції України. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/programa-priskorennya-privatnih-investitsiy-u-silске-gospodarstvo-pidsumki-2021-roku-ta-plani-na-2022-rik>.

43. Проект «Прискорення інвестицій у сільське господарство України». Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uryad-zatverdiv-poryadok-vikoristannya-byudzhethnih-koshtiv-u-ramkah-proektu-priskorennya-investicij-u-silске-gospodarstvo-ukrayini>.

44. Римарчук А. М. Економічна сутність оборотних активів та їх класифікація. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2010 . № 7/8. С. 64–70.

45. Семенюк Н. SWOT-аналіз – система аналізу в умовах кризових ситуацій. *The 8th International scientific and practical conference “Trends, theories and ways of improving science”*. Madrid, Spain. International Science Group. 2023. ст. 91.

46. Сервіс для пошуку державних даних Опендатабот. Звітність ФГ «Зьорнишко». URL: <https://opendatabot.ua/c/38340548>.

47. Соколова Е. О., Козак Г. С. Напрями підвищення ефективності управління оборотними активами підприємства. *Збірник наукових праць Державного економіко–технологічного університету транспорту. Серія «Економіка і управління»*. 2012. № Вип. 21–22(2). С. 216–221.

48. Сучасне українське село: соціальні та економічні виклики: матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. пам'яті Валентина Івановича Тарасенка/ під заг. ред. Ульяновченка О.В., Чепак В. В., Судакова В. В. Харків, 2020. с. 268.

49. Технічний паспорт сонячних панелей «Longi Solar». URL: https://e-energy.in.ua/solar_panels/solnechnaja-panel-longi-solar-lr5-54htn-425m-hpbc-hi-mo-6.html.

50. Ткачук І. Г. Формування фінансової стратегії в системі управління підприємством. *Вісник ЖДТУ*. 2008. № Вип. 2. С. 301–304.

51. Тоцький В. І., Лаврененко В. В. Організаційний розвиток підприємства: навч. пос. Київ: КНЕУ, 2005. 247 с.

52. Тюленева Ю. В., Майстренко Н. В. Застосування методу ABC-XYZ аналізу під час управління логістичними процесами аграрного підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. № 20. С. 593-603.

53. Тютюнник Ю. М., Тютюнник С. В. Побудова матриці фінансових стратегій Франсона-Романе за інформацією фінансової звітності підприємств України. Сучасні тенденції розвитку фінансових та інноваційно-інвестиційних процесів в Україні: збірник наукових праць VI Міжнародної науково-практичної конференції, 2-3 березня 2023 року. Вінниця: ВНТУ, 2023. С. 261-265.

54. Філатова З. В., Ротанова А. Г. Проблеми підвищення ефективності інфраструктури: фаховий збірник наукових праць. 29 листопада 2011 року. Київ : НАУ. № 29. С. 330–335.

55. Ходжава К. Я. Стратегічні напрями підвищення ефективності управління оборотним капіталом . *Управління розвитком*. 2012. №19. С. 161–163.

56. Чобіток В. І., Пятилокотова К. С. Управління оборотними активами підприємства: теоретичний аспект. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2013. № Вип. 41. С. 230-234.

57. Швець Ю. О., Скворцова А. В. Управління оборотними активами підприємств. *Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. 2015. № 13. С. 127–130.

58. Baghbani M. IDEF0 Modeling. *Journal of Modern Processes in Manufacturing and Production*, Vol. 8, № 4. 2019. p. 57-66.

59. James C. Van Horne. *Fundamentals of Financial Management*. Prentice-Hall, 1995. p.763.

60. Official website of the software Ramus. URL: <http://ramussoftware.com>.

61. Perera R. PEST Analysis. Chicago:Independently Published, December 6, 2018. P. 124.

62. Sarsby A. SWOT Analysis. England:Spectaris Ltd., October 19, 2016. P. 186.

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1

Підходи вітчизняних та закордонних вчених до визначення поняття
«управління оборотними активами підприємства»

№	Автор	Визначення надане автором	Особливості
1	2	3	4
1	Поддєрьогін А.М. [39]	Комплекс заходів, які спрямовані на забезпечення умов оптимізації й безперервного процесу їхнього обсягу, формування достатнього їхнього обсягу, раціональної структури й ефективної організації їх використання	Характеризує як комплекс заходів, що використовується для створення оптимальної структури оборотних коштів на підприємстві.
2	Філатова З.В., Ротанова А.Г. [54]	Система цілеспрямованої взаємодії між об'єктом (елементами оборотних активів і джерелами їх фінансування та економічними відносинами в процесі їх формування та використання) та суб'єктом управління (органами управління підприємства) шляхом реалізації функцій управління із застосуванням комплексу методів, засобів й інструментів дослідження і трансформації взаємопов'язаних процесів формування та використання оборотних активів і джерел їх фінансування за обсягом, складом, структурою з урахуванням дії на них факторів внутрішнього і зовнішнього середовища	Розглядає з позиції суб'єктно-об'єктних взаємозв'язків та комплексу елементів механізму управління оборотними коштами.
3	Бланк І.А. Ситник Г.В. [5]	Формування необхідного обсягу й складу оборотного капіталу, раціоналізації й оптимізації структури джерел їхнього фінансування	Визначає як оптимальну структуру оборотного капіталу та джерел їх фінансування.
4	Баранова В.Г., Гоцуляк С.М. [2]	Сукупність відокремлених, але пов'язаних між собою елементів, що забезпечують цілеспрямований вплив на об'єкт управління, шляхом реалізації функцій управління через використання комплексу методів управління з метою забезпечення належного рівня фінансової стійкості, платоспроможності та ліквідності підприємства	Розглядає з позиції сукупності відокремлених, але взаємопов'язаних елементів, які впливають на управління.

Продовження додатку А

Закінчення таблиці А.1

1	2	3	4
5	Власова Н.О. [10]	Складова фінансового й операційного менеджменту, що являє собою цілеспрямовану діяльність пов'язану із визначенням величини оборотних активів, контролем над їх формуванням і використанням і створенням відповідних організаційних передумов	Розглядає як складову фінансового й операційного менеджменту.
6	Бондаренко О.С.[6]	Обґрунтування відповідних управлінських рішень щодо трьох основних напрямів: 1) управління дебіторською заборгованістю; 2) управління грошовими коштами і поточними фінансовими інвестиціями; 3) управління запасами.	Визначає як управління окремими складниками: управління дебіторською заборгованістю, управління грошовими коштами і фінансовими інвестиціями і управління запасами.
7	Швець Ю.О., Скворцова А.В. [57]	Систему цілеспрямованих та узгоджених взаємозв'язків між суб'єктом та об'єктом управління шляхом реалізації функцій управління із використання сформованих методів, засобів, механізмів і фінансово-економічних інструментів аналізу, дослідження, перетворення пов'язаних між собою процесів розподілу, формування, використання, контролю оборотних активів і джерел їх фінансування за обсягом, структурою та складом за умови врахування внутрішніх та зовнішніх загроз та з метою підвищення рівня фінансової стійкості.	Розглядає з позиції суб'єктно-об'єктних взаємозв'язків та сполученням елементів механізму управління оборотними коштами.
8	Ван Хорн Дж. К. [59]	Під оборотним капіталом розуміє «оборотні активи (їх ще можна назвати оборотними коштами, або поточними активами)» і ототожнює його з бруто оборотним капіталом – «інвестиції підприємства в оборотні активи, такі як грошові кошти, ринкові цінні папери, дебіторська заборгованість, товарно-матеріальні запаси»	Ототожнює поняття "оборотні активи " та «оборотний капітал», під яким розуміється різниця між оборотними активами (поточними активами) і короткостроковими зобов'язаннями (поточними пасивами).

Додаток Б

Таблиця Б.1

Підходи вітчизняних вчених до визначення поняття «оборотний капітал»

№	Автор	Визначення надане автором
1.	Ізмайлова Н.В. [16]	Економічна сутність оборотного капіталу полягає у втілених в них грошових коштах, які повністю споживаються чи реалізуються впродовж одного виробничого циклу (або протягом 12 місяців) при здійсненні операційної, фінансової та інвестиційної діяльності, що сприяє безперервності виробничо-комерційного циклу, а також дозволяє підтримувати достатній рівень ліквідності і прибутковості підприємства.
2.	Берест М. М. [4]	Оборотний капітал - це сукупність майнових цінностей підприємства, що обслуговують господарський процес і повністю використовуються протягом одного операційного циклу. На практиці до них зараховують майнові цінності (активи) усіх видів із терміном використання менше від одного року або операційного циклу, якщо він перевищує рік.
3.	Катан Л.І. [14]	Оборотний капітал це сукупність матеріально-речових цінностей і грошових активів, які беруть участь у створенні продукту, повністю споживаються у виробничому процесі і переносять свою вартість на вироблений продукт повністю впродовж дванадцяти місяців або одного операційного періоду.

Додаток В

Таблиця В.1

Кількість діючих підприємств, які ведуть сільське, лісове та рибне господарство в період з 2017 по 2021 рр.

Роки	Усього, одиниць	У тому числі							
		великі підприємства		середні підприємства		малі підприємства		з них мікропідприємства	
		Од.	у % до загальної кількості	Од.	у % до загальної кількості	Од.	у % до загальної кількості	Од.	у % до загальної кількості
2017	50115	18	0,0	2383	4,8	47714	95,2	42512	84,8
2018	50504	23	0,0	2298	4,6	48183	95,4	42907	85,0
2019	50239	34	0,1	2281	4,5	47924	95,4	42633	84,9
2020	49452	36	0,1	2134	4,3	47282	95,6	42042	85,0
2021	47753	49	0,1	2091	4,4	45613	95,5	40185	84,2

Додаток Г

Таблиця Г.1

Кількості діючих підприємств за видами економічної діяльності за 2021 р.

Вид економічної діяльності	Кількість у одиницях	Відсоток до загальної кількості
Сільське, лісове та рибне господарство	47753	12,9
Промисловість	49059	13,2
Будівництво	31500	8,5
Оптова та роздрібна торгівля	97038	26,2
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	17619	4,8
Тимчасове розміщення й організація харчування	7560	2
Інформація та телекомунікації	16384	4,4
Фінансова та страхова діяльність	4162	1,1
Операції з нерухомим майном	36093	9,7
Професійна, наукова та технічна діяльність	29556	8
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	18587	5
Освіта	2682	0,7
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	7569	2
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	2264	0,6
Надання інших видів послуг	3008	0,8
Загалом	370834	100

Додаток Д

Таблиця Д.1

Капітальні інвестиції за видами економічної діяльності у 2021 році

Показник	(млн. грн.)	%
Сільське, лісове та рибне господарство	49127,4	9,29
Промисловість	191176,5	36,15
Будівництво	51832,7	9,80
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	43405,9	8,21
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	37374,7	7,07
Тимчасове розміщення й організація харчування	2090,8	0,40
Інформація та телекомунікації	20128,1	3,81
Фінансова та страхова діяльність	8106,2	1,53
Операції з нерухомим майном	21489,7	4,06
Професійна, наукова та технічна діяльність	14102,2	2,67
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	8708,8	1,65
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	63399,0	11,99
Освіта	2733,7	0,52
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	11269,8	2,13
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	3063,9	0,58
Надання інших видів послуг	792,6	0,15
Усього	528802,0	100

Додаток Е

Таблиця Е.1

Структура джерел формування фінансових ресурсів ФГ «Зьорнишко» в період з 2019 по 2021 рр.

Стаття пасиву	Роки											
	2019		2020		2021		2019		2020		2021	
	Абсолютна величина, тис. грн.		Абсолютна величина, тис. грн.		Абсолютна величина, тис. грн.		Питома вага, %		Питома вага, %		Питома вага, %	
	на початок періоду	на кінець періоду	на початок періоду	на кінець періоду	на початок періоду	на кінець періоду	на початок періоду	на кінець періоду	на початок періоду	на кінець періоду	на початок періоду	на кінець періоду
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1. Власний капітал	-173,6	555,3	555,3	9022,4	9022,4	10411,3	-15,70	42,63	42,63	73,39	73,39	56,04
1.1.Зареєстрований капітал	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	1,81	1,54	1,54	0,16	0,16	0,11
1.2.Додатковий капітал	268,5	268,5	268,5	268,5	268,5	188,5	24,28	20,61	20,61	2,18	2,18	1,01
1.3.Резервний капітал	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1.4.Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	-462,1	266,8	266,8	8733,9	8733,9	10202,8	-41,79	20,48	20,48	71,04	71,04	54,92

Продовження додатку Е

Закінчення таблиці Е.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
2. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3. Поточні зобов'язання і забезпечення	1279,3	747,4	747,4	3271,9	3271,9	8166,6	115,7	57,4	57,4	26,6	26,6	44,0
3.1.Короткострокові кредити	10,7	0	0	0	0	1295,8	0,97	0,00	0,00	0,00	0,00	6,97
3.2. Кредиторська заборгованість	435,6	111,3	111,3	911,6	911,6	4127,2	39,40	8,54	8,54	7,41	7,41	22,22
3.3. інші поточні зобов'язання і забезпечення	833,0	636,1	636,1	2360,3	2360,3	2743,6	75,34	48,83	48,83	19,20	19,20	14,77
4. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
БАЛАНС	1105,7	1302,7	1302,7	12294,3	12294,3	18577,9	100	100	100	100	100	100

Додаток Є

Таблиця Є.1

Динаміка джерел формування фінансових ресурсів ФГ «Зьорнишко» в період з 2019 по 2021 рр.

Стаття пасиву	Роки								
	2019			2020			2021		
	Зміни за період			Зміни за період			Зміни за період		
	в абсолютних величинах, тис. грн.	у питомій вазі, %	темپ приросту, %	в абсолютних величинах, тис. грн.	у питомій вазі, %	темп приросту, %	в абсолютних величинах, тис. грн.	у питомій вазі, %	темп приросту, %
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. Власний капітал	728,9	58,33	-4,20	8467,1	30,76	15,25	1388,9	-17,35	0,15
1.1. Зареєстрований капітал	0	-0,27	0	0	-1,37	0	0	-0,06	0
1.2. Додатковий капітал	0	-3,67	0	0	-18,43	0	-80	-1,17	-0,30
1.3. Резервний капітал	0	0	0	0	0,00	0	0	0,00	0
1.4. Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	728,9	62,27	-1,58	8467,1	50,56	31,74	1468,9	-16,12	0,17

Продовження додатку Є

Закінчення таблиці Є.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3. Поточні зобов'язання і забезпечення	-531,9	-58,33	-0,42	2524,5	-30,76	3,38	4894,7	17,35	1,50
3.1.Короткострокові кредити	-10,7	-0,97	-1,00	0	0	0	1295,8	6,97	0
3.2. Кредиторська заборгованість	-324,3	-30,85	-0,74	800,3	-1,13	7,19	3215,6	14,80	3,53
3.3. інші поточні зобов'язання і забезпечення	-196,9	-26,51	-0,24	1724,2	-29,63	2,71	383,3	-4,43	0,16
4. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу	0	0	0	0	0	0	0	0,00	0
БАЛАНС	197	0,00	0,18	10991,6	0,00	8,44	6283,6	0,00	0,51

Додаток Ж

Фінансова звітність ФГ «Зборнишко»

Таблиця Ж.1

Баланс (Звіт про фінансовий стан)

Актив	Код рядка	31.12.2019	31.12.2020	31.12.2021
1	2	3	4	5
I. Необоротні активи				
Нематеріальні активи:	1000	-	-	
первісна вартість	1001	-	-	
накопичена амортизація	1002	-	-	
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-	
Основні засоби:	1010	368,5	3 353,4	4 605,4
первісна вартість	1011	411,5	3 356,6	5 606,4
знос	1012	(43,0)	(183,2)	(1 001,0)
Довгострокові біологічні активи:	1020	-	-	
Довгострокові фінансові інвестиції:	1030	-	-	
Інші необоротні активи	1090	-	-	
Усього за розділом I	1095	368,5	3 353,4	4 605,4
II. Оборотні активи				
Запаси:	1100	910,3	2 563,6	3 460,3
у тому числі готова продукція	1103	-	-	2 906,1
Поточні біологічні активи	1110	-	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	0,2	1 153,8	3 013,8
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	23,5	295,7	340,4
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	-	2 975,3	3 832,9
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	0,2	1 952,5	3 325,1
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-	-
Інші оборотні активи	1190	-	-	-
Усього за розділом II	1195	934,2	8 940,9	13 972,5
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-	-
Баланс	1300	1 302,7	12 294,3	18 577,9
Пасив	Код рядка	31.12.2019	31.12.2020	31.12.2021
I. Власний капітал				
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	20,0	20,0	20,0
Додатковий капітал	1410	268,5	268,5	188,5
Резервний капітал	1415	-	-	
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	266,8	8 733,9	10 202,8
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)	(-)
Усього за розділом I	1495	555,3	9 022,4	10 411,3

Продовження додатку Ж

Закінчення табл. Ж.1

1	2	3	4	5
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення				
Усього за розділом II	1595	-	-	
III. Поточні зобов'язання				
Короткострокові кредити банків	1600	-	-	1 295,8
Поточна кредиторська заборгованість:				
за довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-	-
за товари, роботи, послуги	1615	107,7	900,0	3 045,0
за розрахунками з бюджетом	1620	0,2	1,0	1 080,6
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-	
за розрахунками зі страхування	1625	1,1	2,1	-
за розрахунками з оплати праці	1630	2,3	8,5	1,6
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	636,1	2 360,3	2 743,6
Усього за розділом III	1695	747,4	3 271,9	8 166,6
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-	-
Баланс	1900	1 302,7	12 294,3	18 577,9

Звіт про фінансові результати ФГ «Зьорнишко»

Таблиця Ж .2

Фінансові результати

Стаття	Код рядка	31.12.2019	31.12.2020	31.12.2021
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	3 882,2	20 917,6	20 472,0
Інші операційні доходи	2120	634,0	4 385,6	337,3
Інші доходи	2240	-	-	-
Разом доходи (2000+2120+2240)	2280	4 516,2	25 303,2	20 809,3
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(3 769,5)	(16 430,3)	(16 050,0_)
Інші операційні витрати	2180	(13,1)	(405,8)	(48,1)
Інші витрати	2270	(-)	(-)	(3 242,3)
Разом витрати (2050+2180+2270)	2285	(3 782,6)	(16 836,1)	(19 340,4 _)
Фінансовий результат до оподаткування (2280-2285)	2290	733,6	8 467,1	1 468,9
Податок на прибуток	2300	(4,7)	(-)	(-)
Чистий прибуток (збиток) (2290-2300)	2350	728,9	8 467,1	1 468,9

Додаток 3

Фінансова звітність СФГ «НИВА»

Таблиця 3.1

Баланс (Звіт про фінансовий стан)

Актив	Код рядка	31.12.2019	31.12.2020	31.12.2021
1	2	3	4	5
I. Необоротні активи				
Нематеріальні активи:	1000	-	-	-
первісна вартість	1001	-	-	-
накопичена амортизація	1002	-	-	-
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-	-
Основні засоби:	1010	36,8	34,4	36,4
первісна вартість	1011	75,4	75,4	75,4
знос	1012	(38,6)	(41,0)	(39,0)
Довгострокові біологічні активи:	1020	-	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції:	1030	-	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-	-
Усього за розділом I	1095	36,8	34,4	36,4
II. Оборотні активи				
Запаси:	1100	457,6	846,4	750,1
у тому числі готова продукція	1103	370,5	846,4	750,1
Поточні біологічні активи	1110	227,9	302,1	345,0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	88,2	87,2	10,6
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	-	-	-
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	-	-	-
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	502,3	0,1	70,3
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-	-
Інші оборотні активи	1190	-	-	-
Усього за розділом II	1195	1 276,0	1 235,8	1 176,0
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-	-
Баланс	1300	1 312,8	1 270,2	1 212,4
Пасив	Код рядка	31.12.2019	31.12.2020	31.12.2021
I. Власний капітал				
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	15,8	15,8	15,8
Додатковий капітал	1410	-	-	-
Резервний капітал	1415	-	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	556,0	630,1	774,9
Неоплачений капітал	1425	-	-	(-)
Усього за розділом I	1495	571,8	645,9	790,7

Продовження додатку 3

Закінчення табл. 3.1

1	2	3	4	5
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення				
Усього за розділом II	1595	500,0	400,0	300,0
III. Поточні зобов'язання				
Короткострокові кредити банків	1600	-	-	-
Поточна кредиторська заборгованість:				
за довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-	-
за товари, роботи, послуги	1615	38,6	38,6	10,9
за розрахунками з бюджетом	1620	8,8	6,0	5,6
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-	-
за розрахунками зі страхування	1625	0,4	0,5	2,8
за розрахунками з оплати праці	1630	3,5	8,1	10,5
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	189,7	171,1	91,9
Усього за розділом III	1695	241,0	224,3	121,7
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-	-
Баланс	1900	1 312,8	1 270,2	1 212,4

Звіт про фінансові результати СФГ «НИВА»

Таблиця 3.2

Фінансові результати

Стаття	Код рядка	31.12.2019	31.12.2020	31.12.2021
1	2	3	4	5
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	501,1	630,8	631,0
Інші операційні доходи	2120	-	-	-
Інші доходи	2240	70,0	-	-
Разом доходи (2000+2120+2240)	2280	571,1	630,8	631,0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(351,0)	(331,7)	(210,5)
Інші операційні витрати	2180	(210,8)	(125,0)	(175,7)
Інші витрати	2270	(-)	(100,0)	(100,0)
Разом витрати (2050+2180+2270)	2285	(561,8)	(556,7)	(486,2)
Фінансовий результат до оподаткування (2280-2285)	2290	9,3	74,1	144,8
Податок на прибуток	2300	(-)	(-)	(-)
Чистий прибуток (збиток) (2290-2300)	2350	9,3	74,1	144,8